Täysistunto

Tiistai 8.1.2019 klo 14.00—18.02

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 18.02.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.00—16.00) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.00—18.02).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 313/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.01 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Esityksen tavoitteena on selventää, mitä institutionaalisten sijoittajien on julkisesti kerrottava siitä, miten ne käyttävät osakkeisiin perustuvia oikeuksia omistamissaan yrityksissä. Hallitus esittää, että myös lakisääteistä työeläkevakuuttamista harjoittavien eläkelaitosten omistajaohjauksen periaatteita koskevia säännöksiä selkiytetään ja täydennetään nykyisestä.

Työeläkelaitosten omistajaohjauksen periaatteista ei ole säädetty kovinkaan kattavasti voimassa olevassa lainsäädännössä, vaan omistajaohjauksen periaatteiden laatiminen on jätetty pitkälti työeläkelaitoksille itselleen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan työeläkelaitoksille riittävän kattavia ja yhtenäisiä säännöksiä. Kaikilla työeläkelaitoksilla olisi esityksen mukaan oltava vähintään yleisluontoiset omistajaohjauksen periaatteet. Lisäksi jos työeläkelaitos sijoittaa sellaisten kohdeyhteisöjen osakkeisiin, jotka ovat kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla Eta-valtiossa, työeläkelaitoksen olisi omistajaohjauk-

sen periaatteissa kerrottava tarkempia tietoja. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Omistajaohjauksen periaatteet olisi julkistettava maksutta työeläkelaitoksen internetsivuilla. Eläkesäätiöille ja -kassoille sallittaisiin lisäksi muu vastaava julkistamistapa.

Tällä hallituksen esityksellä on asiallinen yhteys toiseen, samanaikaisesti annettuun lakiehdotukseen HE 305/2018 vp, joka liittyy Euroopan unionissa hyväksytyn osakkeenomistajien oikeuksista annetun muutosdirektiivin täytäntöönpanoon. Siksi työeläkevakuutusyhtiöistä annettuun lakiin ehdotetaan myös eräitä lähipiiritoimia ja johdon palkitsemista sekä niistä päättämistä koskevia lähinnä teknisluontoisia tarkennuksia, jotka ovat tarpeellisia muihin lakeihin, vakuutusyhtiölakiin ja osakeyhtiölakiin, ehdotettujen muutosten johdosta.

14.03 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että työeläkelaitosten pelisääntöjä selkeytetään. Puhumme kuitenkin lähes 200 miljardin euron... [Hälinää — Puhemies koputtaa] Puhumme lähes 200 miljardin euron kansallisomaisuudesta, joka on erinomaisen tärkeä osa meidän eläkejärjestelmämme kestävyyttä ja kantavuutta tulevaisuuteen. Tästä samasta syystä tässä salissa pitäisi käydä keskustelua lähiaikoina myös siitä, miten aiomme turvata etenkin julkisen puolen eläkkeet maailman muuttuessa.

Meillä on julkisella puolella paljon pitkäikäisiä naisia, joista aiheutuvat eläkemenot ovat suuria. Samoin siellä on paljon erityisalojen, kuten sotilaiden ja palomiesten, alemmista eläkei'istä johtuvia kuluja. Meidän on ratkaistava niiden kohtalo jatkossa, etenkin tässä tilanteessa, jossa jo nyt terveyspuolen henkilökuntaa on isossa määrin siirtynyt yksityiselle puolelle, ja riippumatta siitä, saammeko sote-uudistuksen aikaan vai emme, sama suuntaus tulee jatkumaan.

Tätä kiireellisyyttä kuvaa hyvin sekin, että mitä pitemmälle tätä päätöstä rukkaamme ja pitkitämme, sitä kalliimmaksi se yhteiskunnalle tulee. Eli meidän on viimeistään hallitusneuvotteluissa tehtävä esityksiä ja ratkaisuja tulevaisuuden suuntaviivoista, miten saamme turvattua myös julkisen alan eläkkeet tulevaisuudessa, mikä lienee vahva yhteinen tahtotilamme koko tässä salissa.

14.05 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on tervetullut ja osoittaa sen, että hallitus tekee loppuun asti työtä, niin kuin eduskuntakin. Työeläkejärjestelmän toimivuuden tärkein turva on se, että Suomeen syntyy uusia työpaikkoja ja jokainen työkykyinen myöskin pääsee työhön.

Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on todellakin lisätä lakisääteisen työeläketurvan toimeenpanosta huolehtivien työeläkelaitosten toiminnan läpinäkyvyyttä ja avoimuutta, raportoinnin oikea-aikaisuutta ja julkista luotettavuutta. Ja jotta nämä tavoitteet, todella tärkeät tavoitteet, toteutuvat — kiitos ministeri Mattilalle, että tämä esitys todellakin eduskuntaan tulee — niin meidän on todellakin säädettävä uusia tarkentavia säädöksiä omistajaohjauksen periaatteista ja ulottaa myöskin säätely työeläkevakuutusyhtiöiden ja Kevan lisäksi myös muihin työeläkelaitoksiin sekä valtion eläkerahastoihin.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä lähetekeskustelussa vielä todeta, että todellakin nykyistä avoimempi omistajaohjaus vahvistaa osakkeenomistajan ja sijoituskohteena olevan yhtiön suhdetta ja parantaa myös yleistä sijoitussuojaa. Ja pidän erittäin hyvänä sitä, että omistajaohjauksen periaatteet ulotetaan myös niille työeläkelaitoksille, joita velvoitteet eivät tällä hetkellä todellakaan koske, ja tämä tuo todellakin sijoitustoimintaan ja markkinoille tasapuolisemmat toiminta- ja kilpailuedellytykset. Ja lopuksi vielä totean, että tuo ta-

sapuolinen toimintaympäristö edistää rahoitusmarkkinoiden vakautta ja ennakoitavuutta ja lisää myöskin sijoittajan suojaa.

Eli pidän tätä esitystä hyvänä, mutta on tärkeää, että talousvaliokunta tämän tarkasti käy läpi.

14.07 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Selailin tätä täältä asian valmisteluosiosta. Se on yleensä hyvä tapa ottaa kantaa myös siihen, millä tavalla asiaan perehtyneet tahot ovat asiaa kommentoineet. Huomasin, että täällä mainitaan, että esitysluonnos on lausuntokierroksen yhteydessä lähetetty valtioneuvoston kanslian yhteydessä toimivalle lainsäädännön arviointineuvostolle, mutta se ei ole kuitenkaan antanut esityksestä lausuntoaan. Mielestäni täällä eduskunnassa on ollut hyvin usein lakiesityksiä, joista on keskusteltu, onko lainvalmistelu ollut asiantuntevaa ja oikeaa ja hyvää.

Kysyisinkin teiltä, ministeri, onko tässä lakiesityksessä mielestänne vielä mitään sellaista korjattavaa ja minkä takia esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto ei ole nyt tästä antanut lausuntoaan. Vaikutusten arviointihan on hyvin tärkeää ja kuuluu muun muassa arviointoneuvoston toimenkuvaan. Onko tässä jotakin sellaista? Muun muassa täältä Vastaan tai varauksellinen -osiosta löytyy huomioita tähän käsitteillä olevaan lakiin.

14.08 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Järvinen oli huolissaan eläkkeiden kohdentumisesta. Kyllä nostaisin tähän myös tämän tulevien sukupolvien eläkkeiden tason, sen, miten turvataan nuorten eläkkeiden taso, nykyisten nuorten, jotka pohtivat, mahtavatko he saada eläkettä ollenkaan.

Itse tähän asiaan: Tämä säännösten tarkistaminen on mitä tervetullein asia, ja se yhtenäistää. Niin kuin täällä edustaja Sarkomaa totesi, tämä on erittäin hyvä esitys ja tuo sen tarvittavan uudistuksen ja jatkaa tätä hallituksen sujuvoittamis- ja selkeyttämislinjaa ja on siinä mielessä tervetullut.

14.09 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin täällä kollegat edellä ovat todenneet, työeläkevarojen huolellinen ja pitkäjänteinen hoitaminen on koko kansakunnan etu. Ja totta kai on tärkeää, että sijoitusstrategiat ja omistajaohjauksen periaatteet ovat avoimet ja läpinäkyvät.

Tässä samassa yhteydessä keskustelu on paikallaan toki myöskin siitä, millä tavalla tänä päivänä voidaan huolehtia siitä, että tulevaisuuden eläkevarat ovat kestävällä pohjalla. Ja silloin puhutaan siitä, miten me voimme varmistaa, että meillä syntyvyys on kasvussa, ja siitä, millä tavalla me voimme varmistaa sen, että ne nuoret, jotka ovat työelämässä tai työikäisiä, sinne työelämään todellakin sitten pääsevät siirtymään ja ettei tapahdu sitä, mitä tänä päivänä valitettavan usein on, että meillä suuri joukko nuoria syrjäytyy kokonaan, ja meillä näitten nuorien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä, joissa usein on taustalla mielenterveysongelmia, on valitettavasti ollut kasvussa. Ja nämä ovat niitä asioita, joihin tuommoisen työeläkejärjestelmän sisällä on syytä kiinnittää huomiota.

On ollut paljon keskustelua myös siitä, että ihan viime aikoina myös työkyvyttömyyseläkehakemusten määrä on kasvanut, ja on esitetty jopa arvioita, että esimerkiksi aktiivimallilla olisi saattanut olla jotakin taustaa tämän työkyvyttömyyseläkkeiden hakemusten määrän kasvussa. En tiedä, pystyykö ministeri tähän asiaan kommentoimaan tässä yhteydessä, mutta tämä on asia, mikä olisi varmaan syytä selvittää. Työeläkeyhtiöiden johto on

esittänyt muun muassa huolestuneisuutta siitä, miten nyt näiden työkyvyttömyyseläkkeiden määrä ja niiden hakemusten määrä on yhtäkkiä pompsahtanut ylöspäin.

Kaiken kaikkiaan tämä lakiesitys on varmasti sellainen, joka on paikallaan ja on entisestään vahvistamassa omistajaohjauksen periaatteitten, voisiko sanoa, johdonmukaisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

14.11 **Toimi Kankaanniemi ps:** Arvoisa rouva puhemies! Työeläkerahastoissa oli viime vuoden kesäkuun lopussa 202 miljardia pääomia, ja se on tietysti erittäin merkittävä summa kansantaloudessa. Eläkkeitä maksetaan noin 15 miljardia euroa ja saman verran kerätään eläkemaksuilla näihin rahastoihin vuosittain tuloja. Tämä tulovirta on siis tavallaan läpijuoksu näillä luvuilla — se, mitä tulee, menee — ja silloin avainkysymys on, miten tämä pääoma, joka on kerätty menneinä aikoina työssä olleilta ja nykyisin työssä olevilta, saadaan tuottamaan edelleen jatkossakin niin hyvin kuin se on nyt tuottanut.

Tarkistin, että vuoden 2010 lopussa eläkerahastoissa oli yhteensä 136 miljardia euroa, ja nyt siis 202 miljardia, kahdeksan vuotta myöhemmin. Se tekee noin 8 miljardia per vuosi kasvua, sijoitustuottoja, rahastoihin — se on valtava summa — ja tämän varassa meidän tuleva eläkepolitiikkamme tietysti pitkälti on. Emme varmaan voi lähteä siitä, että eläkkeitä leikattaisiin — ainakaan perussuomalaiset eivät siihen ole sinänsä valmiita, vaikka eläkekatto sinänsä voisi olla paikallaan meilläkin — mutta ei myöskään voida eläkemaksuja korottaa hallitsemattomasti, vaan täytyy toimia pitkäjänteisesti, jotta myös ne turvaavat osaltaan työllisyyttä ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia.

Tämä, että eläkevarat sijoitetaan edelleen tuottavasti ja turvaavasti, on tärkeä tehtävä sekä eläkeyhtiöille että valvovalle viranomaiselle, ja toivon, että tämä lainsäädäntö vahvistaa ja edistää tätä.

Toisaalta vielä nostan esille sen, että noin puolet eläkevaroista on sijoitettu ulkomaille ja toinen puoli, suurin piirtein, kotimaahan. Olen itse pohtinut sitä, voitaisiinko päästä siihen, että eläkevaroja hyödynnettäisiin koko kansantalouden kannalta esimerkiksi niin, että sopivalla tavalla niitä voitaisiin käyttää perusinfran parantamiseen eli esimerkiksi suuriin liikennehankkeisiin. Niistä ei saada ihan sellaista suoraa tuottoa kuin saadaan sijoituksista ulkomailta, mutta niistä saadaan kansantaloudelle hyötyä, ja työllisyyden paranemisen kautta voisi tulla jopa parempi tuotto.

14.14 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on varmasti oikein hyvä, ja on hyvä tarkemmin katsoa näitä työeläkevakuutusyhtiöihin liittyviä asioita niin omistajaohjauksen kuin julkisuuden kuin sijoittamisenkin näkökulmasta.

Meillähän ovat työeläkevakuutusrahastot todella kasvaneet merkittävästi, ja paitsi että meidän täytyy todellakin huolehtia tulevien eläkeläisten eläkkeistä, niin meidän tulisi käsittääkseni huolehtia paljon paremmin myös nykyisten eläkeläisten eläkkeistä, varsinkin siitä suuresta eläkeläisten joukosta, joka tämän päivän hyvinvointivaltiossa elää eläkeläisköyhyydessä. Meillä on todella merkittävä määrä eläkeläisiä, joiden päivittäinen toimeentulo on hyvin veitsenterällä.

Ja aivan niin kuin edellinen puhuja nosti esiin, itsekin olisin halunnut nostattaa esiin myös sen, mihinkä näitä valtavia eläkerahastoja sijoitetaan. Meillähän suurin osa eläkevaroista on tällä hetkellä sijoitettu ulkomaille ja hyödyntää siellä, ja olen tässä salissa jo aiemmin lausumissani nostanut esiin sitä, voisiko aloittaa neuvotteluja siitä, että sijoitettaisiin kotimaahan isompi osa näistä rahastoista, jotka hyödyttäisivät kotimaan markkinoita ja ko-

timaan eläkeläisiä — esimerkiksi joihinkin sellaisiin sijoituskohteisiin, jotka todella helpottaisivat myös tämän päivän eläkeläisten jokapäiväistä toimeentuloa. Meillä on monia eri vaihtoehtoja. Ajattelisin, että kun tätä esitystä tarkastellaan ja sitä, kuinka tulevaisuudessa käytetään työeläkevakuutusyhtiöiden varoja, niin meillä olisi huomattavasti laajempi skaala käytettävissämme sijoitusmahdollisuuksia ja nimenomaan mahdollisuuksia sijoittaa myös kotimaahan sillä tavalla, että se hyödyttäisi meitä kaikkia ja tietysti ennen muuta nykyisiä ja myös tulevia eläkeläisiä.

14.16 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan hyvää keskustelua. Eläkevaroista kun puhutaan, niin on syytä muistaa se, että niitä kerätään työnantajilta ja työntekijöiltä suurin piirtein yhtä paljon ja ne on lain mukaan sijoitettava tuottavasti ja turvaavasti. Mutta niiden rahojen kannalta tulevaisuudessa yhä tärkeämpää on se, että mahdollisimman moni suomalainen käy töissä ja suorittaa näitä maksuja siinä samalla, koska järjestelmän kestävyyden kannalta massatyöttömyys olisi todella haitallista, todella vahingollista. Tämän takia toivon, että kun tämän hallituksen hyvät työt ovat aiheuttaneet sen, että työllisyysaste on noussut nyt 72:een, vaikka kaksi vuotta sitten tässä salissa naurettiin aivan avoimesti sille, että mahdoton tehtävä — no, nyt se on toteutunut — niin seuraavan hallituksen tavoite, jonka pitää olla hallitusohjelmassa merkittynä, on se, että työllisyysaste saavuttaa esitetyn tavoitteen, 75 prosenttia, mihin muun muassa pääministeri Sipilä on monesti viitannut.

Toivonkin, että eduskunta paneutuu tähän vakavaan haasteeseen tulevana vaalikautena yhä tiiviimmin, koska jos haluamme kestävää eläkejärjestelmää tässä maassa ylläpitää, niin se tarkoittaa, että myös työllisyysasteen on noustava entisestään korkeammalle ja mahdollisimman monen suomalaisen on alettava hankkia omaa eläketurvaansa jo nuorena, koska se on ainoa kestävä tie, jolla hän saa itselleen hyvän eläkkeen ja saa pidettyä tämän kansakunnan maksukyvyn hyvällä tasolla.

Ja kuten edustaja Toimi Kankaanniemi omassa puheenvuorossaan sanoi, niin olisi aivan toivottavaa, että eläkeyhtiöt sijoittaisivat tällaisiin pitkäkestoisiin investointeihin kuten runkoverkkoteihin ja -ratoihin tai muihin tällaisiin hankkeisiin. Niiden tuotto ei varmaankaan ole kaikkein parhain mutta riskikin on aika pieni, ja sitä paitsi se toimisi kansakunnan hyväksi koko ajan, ja siksi toivon, että tähän kiinnitetään jatkossa yhä enemmän huomiota.

14.18 **Olavi Ala-Nissilä kesk:** Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen tässä puhui hyvin. Voin yhtyä hänen ajatuksiinsa. Todellakin eläkeyhtiöissä on hyvin mittavat rahastot hallinnoitavana, ja on välttämätöntä, että siihen käytetään osaamista ja hyvää hallintoa kaikilta osin. Meillä ehkä eläkeyhtiöiden hallinto poikkeaa muista maista sikäli, että meillä on myöskin etujärjestöillä keskeinen rooli siellä hallinnossa. Ei taida missään muualla maailmassa olla tällaista järjestelmää. Mutta tässäkin järjestelmässä pitää huolehtia siitä, että se osaaminen yhtiön hallinnossa on nimenomaan riittävä ja hyvä.

Mitä tulee edustaja Kankaanniemen näkemykseen, joka vähän liippaa tätä ja liittyy mahdolliseen työeläkevarojen käyttöön, esimerkiksi kannattaviin liikenneinvestointeihin, niin me tiedämme, että Suomessa on kannattavia liikenneinvestointeja, joihin sijoittaminen on kannattavaa ja jotka täyttävät myöskin ne kovat kriteerit, joita eläkeyhtiöt vaativat. Ja tässä suhteessa valtiovarainministeriön pitää liikkua nyt. Me emme ole tällä vaalikaudella päässeet riittävästi liikenneinfran uusien välineiden rakentamisessa liikkeelle. Sanoisin, että

valtiovarainministeriön virkamiehet ovat vähän patavanhoillisia tässä suhteessa. Nyt pitää päästä liikkeelle, ja työeläkeyhtiöt ovat tässä yksi mahdollisuus.

14.19 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa puhemies! Tämän esityksen mukaan kaikilla työeläkelaitoksilla tulee olla vähintään yleisluontoiset omistajaohjauksen periaatteet, joissa kerrotaan muun muassa sijoitusstrategian ja omistajaohjauksen periaatteiden välisestä liitynnästä. Ja hyvä niin, kun muistetaan se, että työeläkejärjestelmämme varat ovat todellakin tällä hetkellä reilut 200 miljardia, ja kun muistetaan se, että varojen kasvu ei perustu enää siihen, että työeläkejärjestelmän tulot olisivat sinänsä suuremmat kuin menot, vaan eläkevarojen tuottoon. Valitettavasti työeläkejärjestelmän menot ovat ylittäneet jo useana vuonna peräkkäin tulojen määrän. Eli on ehdottoman tärkeää, että saamme sijoituksissa olevat varat, reilut 200 miljardia, tuottamaan hyvin, koska niiden avulla voimme turvata eläkkeet laajamittaisesti kaikille suomalaisille ja myös tuleville eläkkeensaajille.

Aina joskus kuulee puhetta siitä, miksi kannattaa pitää näin suurta eläkerahastovarantoa. Kannattaa muistaa, että maailman ehkä kaikkein kestävimpänä eläkejärjestelmänä pidetään Hollannin eläkejärjestelmää ja siellä nämä varannot ovat seitsenkertaiset Suomeen verrattuna. Eli siellä varastossa ja sijoituksissa on noin 1 400 miljardia euroa. Ja siitä huolimatta Hollannissakin keskustellaan eläkejärjestelmän kestävyyden haasteista ja ongelmista. Nämä reilut 200 miljardia tulevat olemaan tulevien suomalaisten turva.

14.21 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies, hyvää uutta vuotta puhemiehelle ja ministerille! Kun lähdetään usein siitä, että näin se on ja näin se on aina oleva, ja kun tuossa edustaja Kankaanniemi, kuten muutama muukin, toi esille sitä, miten tätä eläkeyhtiöiden varallisuutta voisi enemmän panostaa suomalaiseen infraan ja suomalaisiin yrityksiin ja suomalaisiin sijoitusinstrumentteihin, niin olisin kysynyt sellaisesta ajatuksesta, onko hallituksen puolella mietitty mitään tällaisia keinoja. Oikeastaan monesti tuntuu, että lähdetään vain siitä, että näin se on ja nyt olemme kansainvälisillä markkinoilla, mutta meillä on paljon fiksuja ihmisiä Suomessa, ja he voisivat lyödä päänsä yhteen, minkälaisia erilaisia kannustimia saisimme, että saisimme tänne Suomeen myös pääomaa.

Nyt kun on vaalit tulossa, puhutaan paljon siitä, kuka lupaa kenellekin eniten satasia, ja on ollut hienoa, että takuueläkettä on nostettu, mutta meillä on just nämä työeläkkeellä olevat ihmiset, jotka erityisesti meihin perussuomalaisiin ovat yhteydessä ja valittelevat sitä, että ovat tehneet pitkän työuran ja siitä huolimatta se eläke on jäänyt kovin pieneksi. Tämä indeksileikkuri on ollut vuosia jo käytössä, ja heistä tuntuu todella epäoikeudenmukaiselta, ettei saa juurikaan paljon enempää rahaa käteensä kuin mitä on takuueläke, vaikka on tehnyt pitkän työuran. On hyvä muistaa, että silloin aikoinaan oli myös niin, että meni monta vuotta täysi-ikäisyyden jälkeen, kunnes eläkettä alkoi karttumaan, ja itsekin olen vielä sitä ikäluokkaa, vuonna 68 syntynyt, että tein vuosia töitä ja maksoin kyllä näitä maksuja mutta se ei eläkekertymää ole kartuttanut. Nämä ihmiset ovat monet aloittaneet 15-vuotiaana työt tekemällä töitä ja opiskelemalla siinä ohessa, ja kyllä se tietysti heille on iso asia.

Perussuomalaiset ovat muutaman kerran esittäneet semmoistakin ajatusta, että työeläkkeistä voitaisiin katsoa joku tietty tuloluokka, jonka indeksijäädytystä voitaisiin höllentää, niin että se ei kohdistuisi kaikkiin, ja tuossa edustaja Huhtasaaren kanssa kerran tavattiin työeläkelaitoksen ihmisiä, ja he sanoivat, ettei sitä koskaan ole laskettu. Kun täällä oli tämä edustaja Kiljusen kansalaisaloite käsittelyssä, me toivoimme, että valiokunta olisi silloin

käsittelyssä tätä edes vähän harkinnut ja laskenut, mutta siihen ei tullut mitään vastausta, ja se tuli saliin sitten vain joko—tai-äänestyksenä.

Meidän pitäisi ihan oikeasti pystyä vastaamaan näille ihmisille jossain vaiheessa jotakin. Täällä on vain sitä satasen huutokauppaa nyt, mutta kyllä tämä työeläkeasia pitää ratkaista, ja se ei ihmisille mene ymmärrykseen, että on miljardikaupalla rahaa jossakin ja he kitkuttavat vuodesta toiseen samoilla rahoilla — ottaen huomioon, että muun muassa asuminen kallistuu aivan jatkuvasti. Viimeisimpänä uutisoinnissa on ollut kiinteistöverojen nousu.

Kysyisin ministeriltä: onko tässä mitään harkittu näiden asioiden perään?

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi täällä on nyt viisi puheenvuoroa, ja meillä loppuu aika tuossa puolelta. Elikkä nämä otetaan, ja sitten ministeri vastaa, ja sen jälkeen sitten myöhemmin iltapäivällä jatketaan. Otetaan nämä nyt, ketkä nyt ovat tässä. Elomaa on viimeisenä puheenvuoronpitäjänä, ja sen jälkeen ministeri, ja sen jälkeen mennään seuraavaan asiaan listalla.

14.24 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Eläkerahastot ja erityisesti niiden suuruus herättävät tietysti paljon keskusteluja ja intohimojakin, miten niitä tulisi käyttää, ja tämä keskusteluhan ajoittain on kyllä minusta tärkeä. Erityisesti eläkerahastojen tuoton vaikka osittaisenkin sijoittamisen suhteen pitäisin tärkeänä, että voisimme pohtia, voisiko niitä käyttää esimerkiksi kasvuyrityksiin, luovaan talouteen ja yritysten kansainvälistymiseen enemmän, koska sellainen sijoittaminen, joka tuottaisi työtä kotimaahan välittömästi, olisi hyödyllistä ja saattaisi jopa tarjota isomman tuoton kuin niissä rahastoissa, missä ne tällä hetkellä ovat. Eli en puhu pääoman purkamisesta, vaan erityisesti tästä tuoton osittaisesta sijoittamisesta. Toivonkin, että tulevaan hallitusohjelmaan tehtäisiin kirjaus tästä, että tarkastellaan eläkerahastojen parempaa käyttöä niin, että se tuottaisi työtä kotimaahan.

14.25 **Juhana Vartiainen kok:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiehdotus on lähinnä hienosäätöä vuonna 2015 tehdyn eläkeuudistuksen jälkeen.

Mutta kun täällä nyt otetaan esille eläkevakuutuksen yleisiä asioita, niin sanon pari sanaa täällä esitetyistä toiveista siitä, että eläkeyhtiöiden varoja käytettäisiin enemmän kotimaan investointeihin. Tällainen toive tulee usein esille, mutta sitä arvioitaessa pitää muistaa kaksi hyvän taloudenpidon tosiasiaa:

Ensimmäinen on se, että pieni kansakunta tekee erittäin järkevästi, kun ei pane munia yhteen koriin. On erittäin järkevää, että työeläkevarallisuutemme on maailmalla eikä ole riippuvainen niistä samoista taloussokeista ja -suhdanteista kuin Suomi, jossa eläkkeensaajat ovat.

Toinen näkökohta on se, että pieni, avoin, integroitunut, Suomen kaltainen euromaa ei enää ole pääomaköyhä. Olemme osa kansainvälisiä pääomamarkkinoita ja työllisyytemme kasvua ei rajoita se, että meiltä puuttuisi pääomaa ja investointeja, vaan se, miten saamme omat voimavaramme käyttöön ja eritoten työmarkkinoita uudistamalla lisää työllisiä. Työllisyyden kasvua rajoittavat työvoiman määrä ja työmarkkinoidemme rakenneongelmat, ei investointien määrä, emmekä saa lisää hyvinvointia pakottamalla eläkeyhtiöitä kotimaan sijoituksiin. Sitä vastoin vaarannamme näin toimimalla tulevat eläkkeet, koska tällöin eläkevarojen tuotto alenee. Siksi pitää suhtautua kriittisesti tässä salissa ehkä vaalien

allakin ilmeneviin toiveisiin siitä, että eläkevaroja alettaisiin jakaa tämän salin mielestä mieluisiin tarkoituksiin. Parhaiten turvataan tulevat eläkkeet jatkamalla sitä, että sijoittamalla näitä varoja maailmalle saadaan niille paras mahdollinen tuotto. — Kiitos.

14.27 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan niin kuin edustaja Vartiainen sanoi, niin varmasti tästä valtavasta 200:n tai yli 200 miljardin euron potista tarvitsee sijoittaa ulkomaille, mutta se on kyllä niin suuri potti, että jos siitä vaikka hiemankin suurempi sijoitettaisiin Suomeen, niin kuin edellä on ollut puhetta, niin se lisäisi kyllä meillä myös hyvinvointia ja tuottaisi myös rahastoihin lisää varoja. On sanottu, että eläkevarat on sijoitettava mahdollisimman tuottavasti, mutta ajattelen tässä kyllä niin, että on kapeakatseista ajatella, että ajatellaan vain ja ainoastaan sataprosenttisesti euroja. Kyllä näkisin, että voitaisiin ajatella, että näin suuresta rahapotista osa, ainakin pieni siivu, sijoitettaisiin sellaisiin kohteisiin, mitkä lisäävät terveyttä ja hyvinvointia ja nimenomaan ikäihmisten terveyttä ja hyvinvointia, ja sillä tavoin ajattelisimme sen mahdollisimman tuottavan kohteen vähän laajemmin kuin vain pelkkinä euromäärinä. Myös ministeriössä työskennelleet vakuutusalan asiantuntijat ovat aiemmin sanoneet moneen kertaan ja myös aiemmin valiokunnassa lausuessaan, että on arveltu, että eläkevaroiksi olisi riittänyt ja riittäisi 90 miljardia euroa. Nyt siellä on yli 200 miljardia euroa.

Tokihan tulevien sukupolvien eläkeasioihin, eläkkeelläolotilanteeseen ja siihen, minkälaiseksi se muodostuu ja minkälaiseksi tulevat eläkevarannot muodostuvat, vaikuttaa oleellisesti se, onko meidän nuoremmalle sukupolvelle töitä. Kaikkien pitää saada töitä, ja sieltä niitä verovaroja kertyy, mutta tähän liittyen minusta on tärkeää nostaa esiin myös se, minkälainen meidän työmarkkina on jo tällä hetkellä ja kuinka valtavan nopeassa muutoksessa meidän työmarkkinat ovat.

Tässä vaiheessa nostaisin esiin meidän alustatalouden. Meillä enemmän ja enemmän työt siirtyvät sinne alustoille, ja on arveltu, että jo nykyisin tässä vaiheessa noin 160 miljoonaa euroa verovaroja jää keräämättä nimenomaan siitä työstä, mitä tehdään siellä alustoilla, ja on arveltu, että vuoteen 2025 mennessä kokonaistaloudesta alustatalous muodostaisi noin 25—50 prosenttia, ja sillä tavoin on hyvin suuri riski, että tulee verovaje eli jää kertymättä veroja, keräämättä veroja jopa 1—2 miljardia vuodessa. Nämä tulokset, nämä luvut, joita nyt sanon, ovat nimenomaan Verohallinnon arvioita. Verohallinto on arvioinut, että — ja myös kyselyjen mukaan — heistä, jotka toimivat tuolla alustoilla, uskollisesti vain ehkä noin 44 prosenttia hoitaa hyvin veroasiansa, eli 1—2 miljardin verokertymän vaje [Puhemies koputtaa] uhkaa olla, ja siinä mielessä [Puhemies koputtaa] näkisin, että näitä asioita [Puhemies koputtaa] tarvitsee nopeasti myös [Puhemies koputtaa] laajemmin arvioida.

14.30 **Markku Eestilä kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä eläkekeskustelu kyllä on edessä niin kuin etelä, niin että siitä ei tulla pääsemään mihinkään. Se tulee nousemaan esille ennen vaaleja ja myös vaalien jälkeen.

Olen samaa mieltä kuin edustaja Vartiainen, että kyllä näitä työeläkevaroja pitää sillä tavalla sijoittaa, että ne tuottavat maksimaalisesti, ja niitä ei voi käyttää pelkästään sillä periaatteella, että ne ovat kivoja kotimaisia rahoja, joita voidaan jonnekin investoida, vaan niillä on selvät tuottovaatimukset. Ja kun katsoo, miten nämä eläkevarastot ovat kehittyneet, niin kyllähän ne ovat erittäin hyvin hoidettuja. Varmaan niitä voidaan hoitaa paremminkin, mutta vuonna 96 niitten arvo oli 36 miljardia, ja tänä päivänä niitten arvo on yli

200 miljardia. Kun katsoin sitä janaa, miten ne ovat kehittyneet, ei siellä ole kuin yhtenä vuonna laskua, jolloin työeläkerahastot eivät nousseet. Silloin kun Lehman Brothersin konkurssi tuli ja nämä kaikki maailmanlaajuiset finanssiongelmat, niin putosi muistaakseni parikymmentä miljardia rahastojen arvo, ja siitä ne ovat välittömästi lähteneet nousuun. Sinäkin aikana, kun Suomen vaihtotase putosi 17 miljardia 12 vuoden aikana, työeläkerahastot kasvoivat, ja kasvun takana on tietenkin se, että niitten sijoituspaletti oli globaali. Näin sen pitää ollakin, koska nämä ovat eläkeläisten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja tulevien eläkkeitten maksamiseksi.

Yksi mielenkiintoinen asia on se, että neljänä viime vuotena näistä työeläkerahastoista on otettu — työnantajien ja työntekijöitten lisäksi, jotka todellisuudessa maksavat nämä eläkkeet — rahaa. Siitä huolimatta rahastot ovat kasvaneet koko ajan. Me tiedämme sen, että eläkeläisten sosioekonominen asema on erilainen kuin palkansaajien. Asumiskulut ovat nousseet paljon, niin kuin täällä todettiin, ja terveydenhuoltokulut. Ja kun me katsomme Tilastokeskuksen tilastoja, niin tietyillä sosioekonomisilla ryhmillä saattaa indeksi olla 124 asumisen suhteen, mihin he joutuvat kuluttamaan. Palkansaajilla se on 100. Terveydenhuollon kuluissa se saattaa olla 190. Meidän pitää oikeasti tutkia, mitä näille eläkeläisille on tapahtunut. Siellä on eläkkeitten määrän kehitys, mitä eläkkeellä saa ostettua, ja kun asumisen ja terveydenhuollon kulut ovat nousseet, niin se on rokottanut erityisesti eläkeläisiä. Jos nämä asiat menevät samaan suuntaan, niin se johtaa eläkeläisköyhyyteen.

Minun mielestäni ei voi olla niin, että hihasta vedetään täällä, että onko tämä indeksi oikein tai ovatko eläkkeet jääneet jälkeen vai eivät, vaan ne pitää tutkia. Siihen pitäisi minun mielestäni perustaa työryhmä, joka puoli vuotta työskentelee, ja katsoa, ovatko nämä oikeasti näin. Nyt näyttää siltä, että työeläkerahastot koko ajan kasvavat mutta tietyllä tavalla [Puhemies koputtaa] on selviä toimeentulo-ongelmia eläkeläisillä. Minä en ota kantaa mihinkään ilman tutkimusta, nämä pitäisi kunnolla tutkia. [Leena Meri pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Merellä on vastauspuheenvuoro, mutta sitten mennään listalle jälleen.

14.33 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Olin kuitenkin kuulevinani tässä edellisessäkin puheenvuorossa, kuten edustaja Vartiaisen puheenvuorossa, juuri sen ajatuksen, minkä sanoin alussa, että kun näin on aina menty, niin näin aina mennään.

Mutta pienen lupauksen antoi tuo edustaja Eestilän puheenvuoron loppuosa, että tätä asiaa voisi joku työryhmä pohtia. Minun mielestäni sen pitäisi nimenomaan keskittyä siihen eläkkeiden tasoon. Ei tarvitse olla kamalan suuri ruudinkeksijä ymmärtääkseen, että jos eläke on vuodesta toiseen sama, kun palkat nousevat, niin totta kai siinä on aina vähemmän ostovoimaa, koska sähkölasku, bensalasku, mikä tahansa lasku, ei ole eläkeläiselle erisuuruinen siellä tiskillä. Elikkä kyllä meidän täytyy tämä fakta ymmärtää, emme me voi aina vain siirtää ja siirtää näitä asioita. Kyllä näistä nyt täytyy voida tässä ääneen puhua. ”Globaalit” ja ”tuotot” ja muut ovat hienoja sanoja, mutta ihmisiä kiinnostaa se, mikä heille käteen jää, ja kyllä meidän täytyy pystyä tätä järjestelmää ravistelemaan, eikä aina ajatella, että näin me menemme, kun aina olemme näin menneet. [Ilkka Kanerva: Hyvä puheenvuoro, muttei ollut vastauspuheenvuoro!]

Puhemies Paula Risikko: Puhujalistalle.

14.34 **Lauri Ihalainen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä käsillä oleva esitys sinänsä on perusteltu. Se parantaa läpinäkyvyyttä, avoimuutta, raportoinnin oikea-aikaisuutta ja varmaan järjestelmän luotettavuuttakin. Mutta tähän laajempaan keskusteluun muutama sana:

Nykyisinkin jo joudutaan käyttämään tätä rahastoivaa osuutta, jotta me pystymme huolehtimaan niistä velvoitteista, joihin olemme sitoutuneet eläkeläisten etujen turvaamisen näkökulmasta. On hyvä, että tämä rahasto-osuus on kohtuullisen merkittävä. Sitten pitää pitää mielessä, että kaiken sijoitustoiminnan pitää olla tuottavaa ja turvaavaa, ja silloin sijoituskohteita ei voi keskittää pelkästään kotimaahan, vaan tarvitaan myöskin kansainvälistä sijoitustoimintaa, jotta tämä äsken mainittu tavoite toteutuu. Suomalainen eläkejärjestelmä on sillä tavalla hyvä, että siinä on kuitenkin osittainen rahastoiva järjestelmä, joka puskuroi silloin kun tarvitaan suurten ikäluokkien eläkkeellemenon tukemista.

Viime viikolla julkistettiin joku tutkimus siitä, että suomalainen työeläkejärjestelmä on maailman kolmanneksi paras sen uskottavuuden, toimivuuden ja rahoitusrakenteenkin kannalta. Haasteitahan tulee siitä, että mitä korkeampi työllisyysaste, sen varmemmin voidaan myöskin työeläkejärjestelmän rahoitus turvata. Työelämän murros tulee johtamaan siihen, että kun työsuhteet pirstoutuvat tai tämän polarisaation myötä keskiluokkainen työ saattaa vähentyä, myös työeläkejärjestelmän rahoituspohja voi muuttua haasteellisemmaksi. Tässä mielessä tämä eläkeuudistus, johon täällä viitattiin edustaja Vartiaisen puheenvuorossa, oli tosi merkittävä. Nythän keskimääräinen eläkeikä nousee sen kolme kuukautta per vuosi, ja tällä uudistuksella tulee olemaan suuri merkitys sille, että pystytään jatkossa jotenkin kantamaan huolta myöskin tästä rahoituksesta ja siitä, että nämä hupenevat nuoret ikäpolvet eivät joudu liian kovien maksurasitusten kohteeksi tulevaisuudessa.

Eläkevaroja pystytään varmaan järkevästi kumppanuushankintojen kautta sijoittamaan johonkin esimerkiksi pidempiaikaisiin tulevaisuusinvestointeihin, kuten infrainvestointeihin, joissa ovat siis yhteiskunta, työeläkejärjestelmät ja yksityinen pääoma mukana. Tällaisia kumppanuus- ja yhteistyömalleja kyllä tarvitaan, ja siinä työeläkejärjestelmä voi omalta osaltaan olla mukana.

Lopuksi haluan sanoa sen, että meidän iso haaste on edelleenkin se, että työkyvyttömyyseläkkeelle menevien joukko on erittäin iso, ja se on nyt pikkusen jopa kasvussa. Jos me sitä saamme hillittyä ja nostettua keskimääräistä työstälähtöikää, sillä on erittäin suuri vaikutus työeläkejärjestelmän rahoitukseen tulevaisuudessa.

Puhemies Paula Risikko: Sitten otetaan nämä kaksi tästä vielä, elikkä Elomaa ja Myllykoski, ja sen jälkeen ministeri, ja sitten mennään seuraavaan asiaan.

14.37 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Työeläkerahastojen 200 miljardia on valtava summa. Meillä on paljon niitäkin eläkeläisiä, jotka tekivät vuosikausia töitä ennen kuin eläke alkoi edes kertyä, puhumattakaan pitkistä työurista, joissa töitä on tehty 40 vuotta, 50 vuotta. Eläke ei ole tällä hetkellä heidän kohdallaan edes pakolliset elinkustannukset kattava.

Nuoret ja työssäolevat ovat huolissaan tulevista eläkkeistään — onko sijoituksia vielä silloin jäljellä, kun heidän eläkeikänsä on ajankohtainen? Sekin on kyllä aiheellinen huoli.

Eläkerahastojen miljardit pitää sijoittaa tietenkin hyvin, mutta rahastojen varannot kasvavat kuitenkin koko ajan, ja tämä taitettu indeksi on edelleen voimassa. Aivan kuten edus-

taja Meri tässä totesi, eläkeläiset kysyvät näitä asioita jatkuvasti: milloin heidän vuoronsa tulee saada oman hyvinvointinsa lisää, koska he ovat tehneet pitkän työuran?

Mutta varsinainen kysymys ministerille olisi: tämä hallituksen esitys on periaatteessa hyvä, mutta onko siinä vaarana, että sijoitukset myös EU:n ulkopuolelle kasvavat paljon ja näin ollen myös riskit kasvavat?

14.39 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Monipuolisia ja puolesta ja laitaan olevia puheenvuoroja on käytetty.

Itse haluaisin kuitenkin nostaa esille sitä, että meidän eläkejärjestelmästämme, missä työnantajat ja työntekijät omasta palkastaan tai sitten yritystulostaan sijoittavat ja maksavat tai mahdollistavat eläkeyhtiöiden sijoitustoiminnan, täytyisi se yksi perusasia kuitenkin muistaa. Haluan kohdistaa tämän viestini edustaja Eestilälle. On varmasti niin, että meidän on erittäin hyvä turvata — ja olen samaa mieltä — kansainvälisiin yrityksiin niin, että meidän kartutettu eläkkeemme, joka turvaa meidän tulevien sukupolviemme eläkemaksut, on turvassa. Mutta katson niin, että kyllä meidän suomalaisten kasvuyritysten, pk-sektorin kasvumahdollisuuksia tulisi uskaltaa katsoa rohkeammin. Jos emme tätä kautta pysty siihen, mikä on ollut järjestelmän ensisijainen tarkoitus — eli on ollut mahdollisuus lainata täältä rahaa, jotta yritystoiminta voi kehittyä ja kasvaa — ja jos me olemme unohtaneet sen nyt tässä hetkessä, niin meidän pitää palauttaa se mahdollisuus. Me otamme ehkä pienen riskin, mutta me otamme riskin myös silloin, kun me eläkevaroja sijoitamme kansainväliseen pörssiyhtiöön. Meidän pitää uskaltaa tehdä joiltakin osin tästä yhteisestä kassasta myös sitä, että me edistämme suomalaisen yrittäjyyden kehittymistä tässä maassa, mikä tarkoittaa, että yritys kehittyessään voi tehdä useammalle työntekijälle mahdollisuuden työllistyä.

Näitä asioita ei pidä sekoittaa toisiinsa niin, että ne ovat vastakkaisia. Me tarvitsemme toisiamme, ja sen takia eläkejärjestelmä onkin hyvä. Toivon hartaasti, että voisimme jossain vaiheessa laatia lainsäädäntömallin, niin että eduskunta ei pysty puuttumaan eläkejärjestelmään vaan työmarkkinajärjestöt hoitavat sen keskenään, koska he kantavat siitä ja sen rahoituksesta vastuun. Tämä olisi tärkeätä, niin että emme mahdollista sitä, että Suomi EU-velkojen suhteessa voisi antaa vakuuksia eläkejärjestelmästä, vaan meidän pitää pitää EU-rahoituskehys ja eläkejärjestelmä aivan irti toisistaan, jotta me mahdollistamme sen, että suomalaisilla työnantajilla, työmarkkinajärjestöillä on mahdollisuus turvata palkansaajille ja yrittäjille se eläketurva, mitä nyt tällä hetkellä on.

14.42 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia keskustelusta, joka käsitteli hyvinkin laajoja asioita. Olemme varmaan kaikki tässä salissa samaa mieltä siitä, että eläkevakuutuksen periaatteita tulee vaalia. Tällä hallituksen esityksellä ei näihin isoihin periaatteellisiin kysymyksiin ole tarkoitus tehdä muutoksia. Kappaleessa 3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset on luettavissa, että ei arvioida olevan näitä isoja periaatteellisia vaikutuksia vaan nimenomaan läpinäkyvyyden lisäämistä, tiedon lisäämistä.

Edustaja Juvonen, kysyitte siitä, mitä arviointineuvosto on tässä vastannut. Sivulla 18 on todettu: esitys on laintarkastettu oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikössä ja siellä on otettu ne huomiot tähän mukaan, mitä on ollut. Saamani tiedon mukaan arviointineuvosto on pitänyt tätä lakiesitystä ja sen muutoksia vähäisinä.

Kertaan vielä: Tämä siis liittyy hallituksen esitykseen 305/2018 vp, joka on valmisteltu valtiovarainministeriössä, ja tämä liittyy siis nimenomaan muutosdirektiivin kansalliseen implementointiin. Valtiovarainministeriö on asettanut kesällä 2017 työryhmän, joka on valmistellut näitä ehdotuksia. Työryhmä on arvioinut juurikin, mitä STM säätää vakuutusyhtiölain, eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain osalta, ja sitten on sovittu siinä työryhmässä valtiovarainministeriössä näin, että nämä tulevat sosiaali- ja terveysministeriön arvioitavaksi.

Sitten edustaja Elomaa, kysyitte rahastojen käytöstä ja sijoituksista. Eläkerahastoja valvoo Finanssivalvonta, ja meillä on Finanssivalvonnasta säädetty laki, jonka puitteissa valvonta toteutetaan.

Mutta summa summarum, tämä siis liittyy isompaan kokonaisuuteen, hallituksen esitykseen 305, joka on myös annettu eduskunnalle.

Puhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 14.44.

Keskustelua jatkettiin kello 17.20.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 2 käsittelyä.

17.20 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Käytin tähän asiaan liittyen jo aiemmin muutaman puheenvuoron, mutta halusin vielä alleviivata näkemystäni myös siitä, mikä tuli jo aiemmissa puheenvuoroissa toisten kansanedustajien toimesta myös esille, että tätä työeläkejärjestelmää on voitava arvioida uudelleen ja sitä on tarvittaessa voitava myös uudelleenrakentaa. Jos ajattelemme, että yhteiskunta muuttuu nopeasti, niin tässä muutoksessa on ilmiselvää, ettei ole vain tarvetta tähän, vaan voi hyvinkin olla, että se on myös välttämätöntä tehdä.

Toin aiemmin tässä salissa lausumamuodossa esille, että mielestäni työeläkejärjestöjen kanssa pitäisi voida alkaa neuvottelemaan esimerkiksi pienempien työeläkkeiden nostosta. Nythän aina puhutaan, että työeläke on se, miksi se on kertynyt aikojen saatossa, mutta meillä on esimerkiksi monia ikänaisia, jotka ovat tehneet tärkeää ja arvokasta työtä hoitaessaan perhettä, toimiessaan kotona ja kasvattaessaan lapsia, meidän nykyisiä veronmaksajiamme, ja toisaalta monet ovat tehneet tämän vuoksi pätkätöitä ja pienellä palkalla, eli työeläkettä ei ole kertynyt. Tietysti meillä on takuueläke ja kansaneläke, mutta tämän lisäksi esimerkiksi pienimpien työeläkkeiden tasokorotusta pitäisi voida harkita ja arvioida ja pitäisi miettiä keinoja sen toteuttamiseksi.

Sen lisäksi puoliväli-indeksistä tein aikoinaan ehdotuksen tässä salissa. Kun sosiaali- ja terveysvaliokunnassa aikanaan kansalaisaloitetta käsiteltiin, niin silloin siellä oli aiemmin myös ministeriössä toimineita vakuutusalan asiantuntijoita kuultavana, ja he kyllä korostivat sitä, että aikanaan taitettu indeksi oli tarkoitettu väliaikaiseksi ja tämä aiemmin käytössä ollut puoliväli-indeksi olisi täysin kestävä myös jatkoa ja tulevia sukupolvia ajatellen.

Nythän on sitten tehty Senioriliikkeen toimesta kansalaisaloite, joka on meneillään ja joka ehdottaa, että tuotaisiin tämä puoliväli-indeksi 10 vuoden kokeiluna ja sen aikana sitten voitaisiin arvioida ja tehdä myös tarkat laskelmat siitä.

Sitten asia, minkä halusin myös nostaa esille näihin työeläkeyhtiöihin liittyen: Olen pitänyt varsin merkillisenä sitä, että työeläkeyhtiöiden päättäviin elimiin ei käsittääkseni nykyisin kuulu lainkaan nykyisten eläkeläisten edustajaa. Näkisin kyllä, että tämä on puute, ja toivoisin, että kun näitä asioita arvioidaan — tietysti yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä neuvotellen työeläkeyhtiöiden ja näiden järjestöjen kanssa — niin voitaisiin korjata tämä puute. Mielestäni siellä tulisi olla myös nykyisten eläkeläisten edustaja, kun päätetään näistä asioista. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 309/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.45 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys kahdesta tärkeästä muutoksesta kalastuslakiin. Kyse on kalakantojen salakalastukseen puuttumisesta ja Ylä-Lapin paikallisten kalastusmahdollisuuksien parantamisesta.

Menettämisseuraamusten tavoitteena on vahvistaa uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien suojelua ja elpymistä. Kalastuslain rikkomiseen liittyvään rangaistusjärjestelmään lisätään näitä kalalajeja koskeva seuraamus. Tällöin laittoman pyynnin yhteydessä voidaan tuomita valtiolle menetettäväksi itse kalan lisäksi myös sen asetuksella määritetty arvo. Eli vaikkapa järvilohen salapyynnistä voi räpsähtää tuntuva sakko.

Yksi hallituksen kärkihankkeiden helmiä on vaelluskalojen elinolojen parantaminen. Joissain vesistöissä kalliit toimenpiteet ovat valuneet hukkaan röyhkeän ja toistuvan salakalastuksen takia. Toivon, että eduskunta lähettää tämän lakimuutoksen hyväksymällä selkeän viestin: tällaisen toiminnan on loputtava, ja siksi muutamme lakia.

Seuraamusmaksu koskisi uhanalaisia kalalajeja. Näitä ovat lohi, järvilohi, ankerias, nahkiainen, taimen, harjus, nieriä, jokirapu ja vaellussiika. Eli kalalajien arvoa määrittelee tällä hetkellä Luonnonvarakeskus, ja ne vahvistettaisiin asetuksella.

Haluan korostaa, että seuraamusmaksu ei vaikuta vesialueen omistajan omaisuuteen. Kun kyseessä on suojelun kohde, kuten alamittainen kala, jota omistajakaan ei voi hyödyn-

tää, korvaus kuuluu valtiolle. Näin on seuraamusmaksun kanssa. Kun kyse on vesialueen omistajan kärsimästä muusta haitasta, korvaus kuuluu luonnollisesti omistajalle. Pidän tärkeänä myös sitä, että seuraamusmaksusta ei aiheudu kohtuuttomia tilanteita. Kyse on aina tahallisesta laittomasta kalastuksesta.

Puhemies! Toinen muutettava pykälä on pohjoisen ihmisille ja elämäntavoille tärkeä. Ylä-Lappia koskevan 10 §:n muutoksella mahdollistetaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen asukkaille kausilupa kotikunnan alueen valtion virtavesiin. Viehekalastuksen salliva lupa olisi omakustannehintainen ja alle 18-vuotiaille maksuton. Kalastuksen kestävyys varmistetaan lupaehdoilla, kuten saaliskiintiöillä. Osa luvista olisi jatkossakin varattu myönnettäväksi myös muualla asuville. Kalastusmatkailu on myös tärkeä elinkeino, totta kai, pohjoisen kunnissa. Tällä muutoksella parannetaan saamelaisten ja muun paikallisen väestön mahdollisuutta harjoittaa alueen perinteistä kalastuskulttuuria. Viimeisten kahden vuoden ajan tilanne on ollut kohtuuton, kun tuttuihin lähivesiin on pitänyt osata hankkia kilpailtu päivälupa jo hyvissä ajoin keväällä. Uusi 10 § ottaa huomioon uuden kalastuslain painottaman kestävyyden samalla, kun paikallisten kalastusmahdollisuudet palaavat lähemmäs aiempaa tilaa. [Maria Tolppanen pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Paula Risikko: Nyt mennään ihan ensiksi joksikin aikaa puhujalistalle. — Edustaja Kulmala, olkaa hyvä. — Otetaan välillä debattia sitten.

14.48 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kalastuslakia. Uskallusta muuttaa kaikkia niitä kohtia laissa, mitkä muutosta olisivat vaatineet, ei nyt ollut. Ehkä se olisi vaatinut enemmän lehmänkauppoja puolueiden välillä. Paljon jää siis työtä vielä seuraavallekin vaalikaudelle ja varmasti myös sitä seuraavalle.

Kalastusta koskevien säännösten rikkomiseen liittyvää seuraamusjärjestelmää kehitetään asettamalla kalastuslakiin uudenlainen menettämisseuraamus. Tiettyjen uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien osalta tulisi eräiden kalastusrikosten ja -rikkomusten yhteydessä tuomita valtiolle menetettäväksi se arvo, joka rikoksen kohteena olevalla kalalla on lajinsa edustajana. Mielestäni tämä uudistus on hyvä, koska sillä tehostetaan uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien suojelua ja elpymistä. Jo tässä vaiheessa haluan kiittää ministeri Leppää siitä, että tämä laki on tullut tänne lähetekeskusteluun.

Samanlainen järjestelmä on ollut käytössä jo pitkään muun muassa suurpetojen ja saimaannorpan osalta. Miksi siis uhanalaiset kalat olisivat eriarvoisessa asemassa? No, edellisten hallitusten aikana tämä on hyväksytty ja pidetty asiaa normaalina tilana. Nykyinen hallitus haluaa asiaan muutoksen, ja se on erittäin tervetullut muutos.

Tahto uhanalaisten ja taantuneiden arvokkaiden vaelluskalojen suojeluun on vahvistunut viimeisten vuosien aikana samalla, kun tietoisuus vaelluskalojemme heikosta tilasta on lisääntynyt. Seuraamukset uhanalaistenkin kalojen laittomasta kalastuksesta ovat kuitenkin olleet vähäisiä. Luvattomasta kalastuksesta on rangaistuksena normaalisti muutama päiväsakko ja kalastusvälineet on mahdollista takavarikoida, mutta pelkästään nämä toimet eivät näyttäisi vähentävän salakalastuksen määrää. Lienee myös päivänselvää, että luvaton kalastus ahvenen ja hauen tai nieriän ja saimaanlohen kohdalla tulee olla eri tavoin rangaistavaa.

Vaelluskalojen tilan parantaminen on näkynyt myös nykyisen hallitusohjelman tasolla. Kärkihankekaudella 2016—2018 maa- ja metsätalousministeriö kohdensi valtion tukea yhteensä noin 7,8 miljoonaa euroa eri aluetoimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettuihin

vaelluskalakantojen elvyttämishankkeisiin. Lisäksi valtio on kohdentanut pääosin vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä parantaviin kunnostushankkeisiin vajaat 800 000 euroa vuosittain, muun muassa Pielisjoelle Kuurnan kanavaan.

Koko maassa on hankkeen avulla saatu liikkeelle investointeja yli 20 miljoonan euron edestä vaelluskalojen hyväksi. Ne ovat muun muassa kalateitä, emokalojen ylisiirtoja kutualueille, mäti- ja poikasistutuksia ja kutualueiden kunnostuksia. Pidänkin näitä rahoituksia erittäin tärkeinä, mikäli haluamme taata tuleville sukupolville, että hekin saavat nauttia vielä esimerkiksi saimaanlohesta ja järvitaimenesta muutenkin kuin valokuvissa.

Mediassa on kiitettävästi saanut huomiota muun muassa Pielisjoella havaittu mittava salakalastus, jossa henkilöitä on tavattu kalastamassa laittomasti Saimaan järvilohia Kuurnan voimalaitoksen alapuolelta. Olen itsekin useasti juossut rantaryteikössä näiden urhoollisten perässä ja voin todeta, että vuodesta toiseen he ovat samoja henkilöitä. Heihin eivät pienet rangaistukset vaikuta. Salakalastuskulttuuri on ollut toisaalta alueella yleisesti hyväksyttyä, ja toisaalta se johtuu siitä, että kiinnijäämisriski on ollut vähäistä, koska kalastuksen valvontaresurssit ovat olleet rajallisia. Kalastuksen valvontaresursseihin on viime vuodesta lähtien tullut lisäystä, ja uskon ja toivon, että tältä osin asia on kunnossa. Tarvitsemme kuitenkin uhanalaisille kaloille esityksen mukaisen arvon, joka osaltaan ennalta estää laitonta kalastusta.

Nykyisen seuraamusjärjestelmän tehoa heikentää myös se, että liian suuri osa kalastusrikos- ja kalastusrikkomusepäilyistä ei saa riittävää ymmärrystä esitutkinnassa eivätkä ne etene tuomioistuimien käsiteltäviksi useimmiten vähäisyysperusteen nojalla tehtyjen tutkinnan lopettamispäätösten ja syyttämättäjättämispäätösten vuoksi. Ehkä asia olisi toinen, mikäli kohteena olisi saimaannorppa eikä vain uhanalainen kala.

Joka tapauksessa nykyinen seuraamusjärjestelmä on koettu uhanalaisten vaelluskalojen salakalastukselta suojelemisen osalta hampaattomaksi. Nyt tähän on lisänä tulossa kalojen arvon määritteleminen, ja pidän hallituksen esitystä tältä osin erittäin merkittävänä. Onhan se tietysti myös toimenpidealoitteeni 20/2017 mukainen.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan nyt vaikka tähän debatti, niin moni kerkeää ministerin aikana käyttää puheenvuoron. Edustaja Tolppanen aloittaa, ja siitä sitten lähdetään. Pyydän varaamaan vastauspuheenvuoroja tässä vaiheessa.

14.53 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt haluaisin kysyä ministeriltä: Oletteko todellakin sitä mieltä, että kun puututaan tähän salakalastukseen, niin silloin ollaan uhanalaiset vaelluskalat hoidettu? Miksi te ette halua puuttua Puolan salakalastukseen? Miksi te ette halua puuttua esimerkiksi Merenkurkun hylkeiden tekemään ryöstökalastukseen ja kokonaisen kalastuselinkeinon tappamiseen? Miksi ei tehdä mitään niille, mitkä todellisuudessa aiheuttavat niitä suurimpia ongelmia meidän uhanalaisille kalakannoille? Sääntö-Suomi kyllä säätelee ihmiselle erilaisia säännöksiä, jos hän itsellensä kalastaa ruokaa, kun ei sitä kuitenkaan teollisuuteen voi salakalastuksesta viedä. Mutta miksi näihin asioihin, mitkä ihan todellisesti, ihan oikeasti vaikuttavat, ei puututa? Miksi hylkeitten ampumista ei hoideta kunnolla? No, toki tiedän, että jos luonnonolosuhteet ovat väärät, niin silloin ne ovat väärät, mutta eikö pitäisi olla pyynnille kuitenkin mahdollisuus aina silloin kun on jää? Sen lisäksi Suomeen pitäisi kyllä saada mahdollisuus käyttää myöskin hylje hyödyksi — sekä liha että karva että nahka, kaikki — koska se on ihan käypää tavaraa.

14.55 **Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hienoa, että salakalastuksesta annetaan kovempia rangaistuksia. Se on ainut tie ja se on myös maailmalla hyväksi koettu.

Toinen juttu, joka on kyllä hieman ongelmallinen, arvoisa ministeri, on tämä Ylä-Lapin kalastusoikeus. Tällä lailla mennään nytten valtiosopimuksen sisälle, ja jos oma tulkintani on oikea, Suomen ja Norjan välinen valtiosopimus on prioriteetti ja kalastuslaki on sille alisteinen. Me olemme valtiosopimuksen kautta ankaran ympäristövastuun alaisia, mitä tulee Tenon kalastukseen ja sen sivuvesien kalastukseen. Jos me nyt avaamme, ikään kuin yhtäkkiä laajennamme kalastusoikeuksia, niin ymmärrän, mitä sillä haetaan, ja se on aivan hyvä asia, mutta se johtaa kyllä siihen, että nyt meidän pitäisi katsoa tätä valtiosopimusta, antaako se myöten.

Toinen juttu, mihin tämä tulee johtamaan, on vähän vakavampi kysymys: Nyt mennään omaisuuden ytimeen. Tilanne johtaa siihen, että paikalliset ihmiset saavat kalastaa ja omistaja katsoo vieressä, eli omistaja, joka omistaa kalastusoikeuden. Aika erikoista, ja on todella hyvä, että tämä lähetetään perustuslakivaliokuntaan, sillä tämä ei ole niin yksinkertainen juttu kuin miltä se äkkiä näyttää.

14.56 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että erittäin mielihyvin otan tämän hallituksen esityksen vastaan täällä eduskunnassa. Molemmat esitykset, joita tässä kalastuslakiin esitetään, ovat erinomaisia.

Kun kuuntelin tuota edustaja Tolppasen puheenvuoroa, jossa hän esitti aika tiukkoja kysymyksiä ministerille, tuli mieleeni, että ehkä ne kysymykset eivät tee oikeutta nyt ministerille, kun tiedämme, minkälaista linjaa hän on ajanut kalastuspolitiikassa Euroopan unionin piirissä, jossa on nimenomaan pyritty puuttumaan siihen puolalaisten salakalastukseen ja huolehtimaan myös siitä, että Itämeren lohikanta pysyy elävänä, niin että lohet pääsevät nousemaan myös meidän lohijokiin, Simojokeen ja Tornionjokeen ja niin edelleen.

Toisin kuin edustaja Eestilä, itse en näe kyllä ongelmaa Suomen ja Norjan välisen Tenojoen kalastussopimuksen kanssa tässä paikallisille annettavassa oikeudessa. Tämähän ei koske suoraan Tenojokea. Minusta tämä on paremminkin perustuslain näkökulmasta alkuperäiskansan oikeuksiin liittyvä esitys ja parantaa selvästi, tai voisi sanoa palauttaa, niitä oikeuksia, jotka kalastuslain muutoksessa heikkenivät [Puhemies koputtaa] nimenomaan saamelaisten oikeuksien näkökulmasta, ja tässäkin mielessä tämä on erinomainen esitys.

14.57 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viljele ja varjele on jo muinoin annettu meille hyväksi ohjeeksi. Toisin sanoen: elä ja toimi tasapainossa ympäristön ja luonnon kanssa. Ja näin meillä Suomessakin, kun meillä on ainutkertainen luonto, niin ilma, metsät kuin vedet, luonnon monimuotoisuudesta tulee huolehtia ja myös vesistöjen puhtaudesta, kalojen elinympäristöstä, tulee huolehtia hyvin.

Kalakannasta, uhanalaisten kalojen suojelusta meidän on todella huolehdittava paremmin, niin kuin tässä on tullut jo monessa puheenvuorossa esiin. Ja puuttuminen sellaiseen massiiviseen salakalastukseen on ilman muuta toimenpide, mitä on odotettu.

Ajattelen itse kyllä, että esitykset ja muutokset, mitä nyt tehdään kalastuslakiin, ovat hyviä, mutta peräänkuulutan kyllä myös sitä, että valiokunnassa näitä yksityiskohtia vielä tarkastellaan ja katsotaan eri toimijoiden näkökulmasta vielä tarkemmin ja tarvittaessa nostetaan vielä puutteita esiin.

14.59 **Ville Skinnari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kalastus, jos mikä, on tunteita herättävä asia, ja siinä mielessä on tietysti hyvä, että aina kun jotain tehdään, niin tehdään huolella. Ja tietysti siinä mielessä ainakin minulle tuli ehkä yllätyksenä koko tämän lain avaaminen näin vaalienkin alla, koska kuitenkin kesti yhden seitsemän vuotta, kun näitä asioita silloin huolella pohdittiin.

Siinä mielessä olisinkin ministerille todennut, että olette hyvin tietoinen siitä, että ainakin kalastuslain 10 § ja sitten 119 § ovat aiheuttaneet paljon keskustelua, ja 10 § siinä mielessä, että kausilupien käyttöönotto ei saa johtaa siihen tilanteeseen, jossa kalastuskohteet varataan pelkästään Ylä-Lapin paikkakuntalaisten käyttöön. Ja mitä tulee 119 §:ään, niin vaikka edustaja Lohi täällä aina yleensä puhuukin hyvin, ottaisin kuhan esille, eli kuhan aseman, koska kuha, jos mikä, on arvokala ja sitä myös usein väärin sitten ryöstökalastetaan. Eli 119 §:ään pitäisi saada myös kuha mukaan. [Ilkka Kanerva: Kuhan sanot!]

15.00 **Eeva-Maria Maijala kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille erittäin paljon, että tämä kalastuslakiasia saatiin eteenpäin. Lausuntokierroksellahan oli esitys, jossa oli 27 pykälää, joitten kohdalta lakia tulisi kehittää, koska kyse oli niin isosta lakimuutoskokonaisuudesta. Tässä hyvää oli se, että nyt kaksi tärkeintä asiaa saatiin eteenpäin, eli kalastuslain 10 § ja sitten menettämisseuraamusasia.

Vielä tästä 10 §:stä nyt sitten. Tämä on todella tärkeä ja merkittävä asia Suomen saamelaisalueella. Eli kyse on Euroopan ainoasta alkuperäiskansasta. Nyt meitä on pitkän aikaa eduskunnassa syytetty siitä, että me emme ole huomioineet saamelaisten asioita oikealla tavalla. Nyt on onneksi saatu semmoinen esitys eteenpäin, että saamelaisten oikeudet tullaan ottamaan huomioon siinä. Eli se ei ole mikä tahansa asia, että meillä on merkittävä tärkeä alkuperäiskansa ja heillä on joitain kulttuuriin liittyviä asioita ja ihan perustuslaillisia oikeuksia, ja tässä me pystymme nyt pikkuisen tätä asiaa turvaamaan. — Kiitoksia.

15.01 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Skinnari, minäkin olin hieman yllättynyt, että kalastuslaki päätettiin avata. Mutta se viesti, mitä tällä esityksellä halutaan antaa, on mielestäni hyvä. Me emme hyväksy salakalastusta ja me haluamme kalakantojemme olevan kestävällä tasolla. Se on erittäin hyvä ja tärkeä viesti. Ja valiokunta perehtyy näihin yksityiskohtiin varmasti tarkasti sitten jatkotyössä.

Jos me haluamme, että meidän kalakantamme ovat kestävällä tasolla, se vaatii meiltä monenlaisia toimenpiteitä. Se vaatii sitä, että me EU:n kalakiintiöistä päätettäessä pidämme voimakkaasti esillä tunnistettua salakalastusta, jota EU:n yhteisillä vesialueilla tapahtuu ja joka tekee niistä kalakiintiöistä hieman toimimattoman keinon tarkkailla kalakantojen kestävyyttä, kun ei tarkasti tiedetä, mitä määriä mitäkin kaloja nostetaan. Sen lisäksi meidän on jatkettava työtä sen eteen, että vaellusesteitä poistetaan joista ja puroista. Sen työn tulisi olla määrätietoisempaa kuin tähän asti. On keinoja, jotka ovat aika helppoja: siltarumpuja pitää osata asentaa oikein, väärin asennettuja voidaan korjata. Mutta sitten on vaikeampia päätöksiä. Itse näen, että esimerkiksi pienen tuoton vesivoimaloihin on voitava puuttua ja ne on voitava purkaa pois. Padot ja vesivoimalat muutenkin ovat iso kysymys vaelluskaloille. Mutta jos me haluamme, että ne ovat kestävällä tasolla, niin näihin toimenpiteisiin pitää ryhtyä.

Olisin kysynyt ministeriltä: Mikä on näkemyksenne: mikä olisi teidän mielestänne seuraava askel ja mitä me voisimme tehdä enemmän tällä hetkellä vaellusesteiden poistamiseksi? Ja toisekseen, [Puhemies koputtaa] mikä tämä arvo salakalastetulle kalalle tulee sit-

ten niin kuin suurin piirtein olemaan? [Puhemies koputtaa] Itseisarvoiselle olennolle on vaikea määrittää hintaa.

15.02 **Hanna Halmeenpää vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallitus on tehnyt aivan oikeansuuntaisen linjauksen ja esittää muutoksia kalastuslaissa juuri niihin kahteen pykälään, joissa muutostarvetta on aivan toden totta havaittukin. Kalastusoikeuden sääntelyllä Ylä-Lapissa ja sen historialla on pitkät jäljet alkaen lapinkylän kalastusoikeuksista, ja tämä lakiesitys mielestäni vie nyt oikeustilaa parempaan suuntaan ja oikeaan suuntaan.

Hyvää on myös se, että alle 18-vuotiaille paikkakuntalaisille kalastusluvasta ei säädetä perittäväksi maksua lainkaan. Se edistää kalastusharrastusta lasten ja nuorten parissa, ja en myöskään voi pitää sitä minkäänlaisena uhkana kalakannoille.

Kysyisin kuitenkin sitten 119 §:n menettämisseuraamuksesta täällä jo esiin nousseen kuhan osalta, [Puhemies koputtaa] että kun kuhallekin on kuitenkin määrätty selvä alamitta, voitaisiinko harkita sitä, että tämän erityissääntelyn piiriin lisättäisiin myös kuha.

15.04 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On aivan erinomaista, että tämä lakimuutos saatiin aikaiseksi, ja uskoakseni tässä asiassa on käyty paljon keskustelua niin tämän talon sisällä kuin tuolla julkisuudessa siitä, mikä olisi oikea muoto. Tärkeää on kuitenkin, että Ylä-Lapissa paikallisten ihmisten oikeudet turvataan. Se on hieno asia, ja nimenomaan niin, että heillehän paikallisina ihmisinä mielestäni kuuluu sen alueen seutukunnan luonnonvarojen hallintaoikeus. Se on tässä laissa nyt hyvin turvattu mielestäni. Ja olen ollut kuulevinani, että myös Lapista tulleet kansanedustajat ovat tästä asiasta olleet varsin yksimielisiä, mikä sinänsä on erittäin hyvä asia.

Toinen asia on tämä menetysseuraamus. Vaelluskalojen salakalastusta on ikävä kyllä ollut hämmästyttävän paljon, ja nyt, kun tämä lakimuutos tulee voimaan, saadaan vähän kovempia välineitä puuttua tähän toimintaan. Vaelluskalojen kantojen elvyttäminen tulevina vuosina on yksi Suomen suurimpia velvollisuuksia. Muun muassa tiedän, että kotimaakunnassani Kuurnan voimalaitoksen lähellä tehdään paljon töitä sen eteen, että vaelluskalakannat elpyisivät, ja nyt sitten jos salakalastuksella torjutaan tämä hyvä pyrkimys, niin kyllä tässä asiassa on ministeri aivan oikeassa. Nyt pitää puuttua asiaan vahvalla kädellä.

15.05 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puheenjohtaja! Haluan myös osaltani kiittää ministeriä tästä esityksestä, että se on täällä, näin lappilaisena kansanedustajana. Tämän esityksen kautta Ylä-Lapin asukkaat saavat takaisin kausiluvan virtavesiin.

Vuoden 2016 kalastuslain uudistuksessa keskeinen tavoite oli uhanalaisten kalakantojen suojelu ja kestävän kalastuksen järjestäminen. Muun muassa rokastus kiellettiin, verkkomääriä rajoitettiin ja saaliin myyntioikeutta rajattiin ammattikalastajien osalta. Siinä ilmeisesti pieni lapsus kävi silloin Ylä-Lapin oikeuksien osalta, ja tämä päätös oikeastaan tuli Metsähallitukselleki vähän yllätyksenä. Keväällä 2016 lupamyyjä ei tiennyt, saavatko paikalliset kalastaa virtavesissä kuten ennen vai pitikö heidän hankkia luvat samalla tavalla kuin turistien. Ylä-Lapissa lakimuutos herätti luonnollista, aiheellista tyrmistystä, kun paikalliset laitettiin turistien kanssa samalle lupaostosluukulle onneaan koettelemaan. Näen kyllä tältä osin, että tässä tämä vääryys korjataan, ja siitä iso kiitos ministerille.

15.06 **Ilkka Kanerva kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En niinkään tohdi ottaa kantaa oikeudenmukaisuuteen Ylä-Lapin kalastusoikeutta koskevassa kiistassa — se on pitkä tarina, siinä on ollut monia vaiheita — mutta saatan uskoa siihen ministerin vilpittömään pyrkimykseen, että tällä haetaan hänen puheenvuorossaan esittämiä perusteltuja näkökantoja tavoitteen toteuttamiseksi. Hyvä niin. Mutta minä teen kyllä luokkaliittoa nyt edustaja Tolppasen kanssa ja kysyn, onko ministerin mahdollista näitä hänen omassa puheenvuorossaan tuomia, peräti vakavia kalastuksen elinkeinolliseen harjoittamiseen liittyviä haittatekijöitä kommentoida tässä yhteydessä, sillä niin merimetsot kuin hylkeetkin muodostavat peräti vakavan ongelman, ja siihen puuttuminen on kyllä kieltämättä ollut vähän kuin veden kirnuamista hallituksen puolella.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan kaksi vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen puhujalistalle.

15.07 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai myöskin olen sitä mieltä, että on hyvä tämä Ylä-Lapin asia. Tietenkin ihmettelen sitä, miksi sama ei voisi koskea myöskin Teno- ja Näätämöjoen vesistöjä taikka Tuulomajoen ja Paatsjoen vesistöjen lohen ja taimenen nousualueita, mutta siihen tuskin kannattaa mennä.

Todellakin ennen muuta hylkeet aiheuttavat ongelmia. Kuten ministeri varmasti ihan hyvin tietää, niin muun muassa Merenkurkun kalastus on lähestulkoon kuollut sen takia, että puolikkaita lohia ei voi käyttää hyödyksi. Sieltä nousee tämän kokoisia vonkaleita, [Puhuja näyttää käsillään noin metrin mittaa] joissa keskellä on 20 sentin aukko, kun siitä on haukattu pala. Jotakin tälle asialle täytyy voida tehdä. Ihminen käy kuussa, mutta me emme saa yhtä hyljeongelmaa hoidettua kalastuksen osalta. Toivoisin todella, että ministeri puuttuisi tähän asiaan ja kertoisi nyt niistä toimista, mitkä tällä hetkellä ovat menossa.

15.08 **Ville Skinnari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan vielä itse lakiesityksestä, mutta palaan ensin tähän kokonaisuuteen siinä mielessä, arvoisa ministeri, että kyllä itse olisin halunnut, että tässä olisi nyt kunnolla kuitenkin käsitelty ne valtakunnalliset strategiat, tehty ne rauhassa, katsottu kalavarojen hoitosuunnitelmat ja kuultu kaikkia asiantuntijaosapuolia. Tästä tilanteesta tulee nyt, anteeksi vain, vähän hätäilyn makua, kun tätä näin kiireellä tehdään.

Sitten palaan vielä tähän 10 §:ään siinä mielessä, että kyllä minä ainakin haluan puolustaa myös kalastusmatkailuyrittäjiä, heidän elinkeinojaan, ja myös sitä, että muillakin kuin paikallisilla on mahdollisuus vierailla siellä ja kalastaa. Kyllä se on siinä mielessä asia, jota meidän pitää uskaltaa puolustaa. Me kaikki muistamme, mitä kaksi kesää sitten tapahtui esimerkiksi Tenolla, kun moni yrittäjä soitti ja sanoi, että heillä elinkeino loppuu ja konkurssi on edessä. Tästä on kysymys, arvoisa ministeri.

Puhemies Paula Risikko: Täällä näyttää olevan debattitarvetta, ja vielä jonkin aikaa kun ministeri on paikalla, otetaan nämä debattipuheenvuorot ja sitten ministerin vastaukset, ja sitten mennään seuraavaan asiakohtaan. Eli puhujalista jää sitten iltaan. — Edustajat Maijala, Kalmari, Lohi, Myllykoski. — Nämä ovat siis viimeiset debattipuheenvuorot tässä vaiheessa.

15.10 **Eeva-Maria Maijala kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen edustaja Skinnarin puheenvuoroa. Hän on Suomen Vapaa-ajankalastajien puheenjohtaja ja

hän sanoi, että tämän lain valmistelu ja esille tuominen on yllätys. Miten se voi olla yllätys, koska tästähän on keskusteltu koko tämän vaalikauden ajan joka puolella kala-asioista keskusteltaessa ja tuotu esille, mitä kaikkia asioita pitäisi tehdä, että saadaan kehitettyä tätä lakia eteenpäin.

Nyt sitten yksi olennainen asia, mikä jäi tässä vaiheessa pois tästä laista, ovat nämä kalastonhoitomaksuasiat ja raha, millä tätä koko asiaa pyöritetään. Elikkä mehän tarvitsemme varoja siihen, että saadaan neuvontaa, alueitten hoitoa ja valvontaa, ja nämä kaikki raha-asiat ovat nyt jääneet rempalleen.

Nyt sitten tilanne on se, että tämän vuoden alusta on pitänyt alkaa tekemään töitä kalatalousalueitten rakentamiseksi, ja ainakin sen takia tämä lakimuutosasia olisi jo aikaisemmin pitänyt tehdä, että me voimme rahoittaa jollakin tavalla ja saamme hoidettua nämä kalatalousalueittenkin perustamiset jatkossa.

15.11 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Menettämisseuraamuksen sekä kalojen arvon määrittäminen on erittäin tärkeää uhanalaisten ja taantuvien kalalajien kannalta, ja on hienoa, että se hallitusohjelman kirjaus, jossa vaadittiin huolehtimaan suomalaiseen elämänmuotoon liittyvien metsästyksen ja kalastuksen mahdollisuuksista, toteutuu tässä nyt myös Ylä-Lapin osalta.

Nämä ovat asioita, joissa täytyy ottaa toki huomioon omistajuus ja täytyy ottaa huomioon matkailuasiat, ja luulen, että tämä kokonaisuus on nyt hyvin tasapainoinen, ja käymme sen rauhassa sitten valiokunnassa vielä läpi.

15.12 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta täällä on aivan oikein nostettu esille myös huoli kalastusmatkailuelinkeinosta ja sen kehittymisestä. Se ei suoranaisesti nyt tähän hallituksen esitykseen sinänsä liity, mutta jos siitä jotain sanoo, niin minusta siinä tärkeintä on kuitenkin kaksi tekijää:

Yksi on se, että meidän on pakko tunnustaa, että tämä Suomen ja Norjan välinen Tenojoen kalastusta koskeva sopimus ei ole paras mahdollinen meidän kannaltamme ja sen täytäntöönpanossa vielä pitäisi pyrkiä tekemään toimenpiteitä, jotta me pystyisimme paremmin turvaamaan sen, että matkailuyritykset pystyvät myymään lupia, ja varmistamaan sen, että sinne pääsevät sitten esimerkiksi yritysporukat kalastamaan niin, että he voivat varmistaa sinne tullessaan, että kaikki voivat sinne joelle mennä.

Toinen on sitten paljon laajempi kysymys, meidän kalastuspolitiikka laajemmin. Meidän pitää varmistaa, että lohi ja muut vaelluskalat pääsevät nousemaan jokiin, niin että me turvaamme lohen poikastuotannon kaikissa olosuhteissa. Tämä pitkällä tähtäimellä turvaa myös merikalastuksen ja kalakantojen suojelun.

15.13 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että keskustellaan asioista, ja pitää vaelluskalojen osalta erottaa kaksi eri asiaa: puhumme Teno-sopimuksesta, joka on valtiosopimus, ja sitten me puhumme vaelluskalojen muutoin olevista kalakannoista. Edustaja Lohi jo nimensä perusteella tuntee nämä asiat erittäin hyvin. Nimenomaan pitää nähdä se eroavaisuus siinä, mitä on valtiosopimusten mukainen päätöksenteko ja miten me itse voimme kansallisessa lainsäädännössä tehdä sen, että Perämerellä ja meillä tuolla Satakunnassa Merikarviallakin pystytään lohta pyytämään kaupalliseen tarkoitukseen.

Tärkeää on, että me voimme nähdä sen, että täällä salissa on erilaisia näkemyksiä, joita pitää yhteensovittaa. Meillä on täällä voimakkaita puheita vapaa-ajankalastajien osalta ja sitten kaupallisen puolen edustajien kesken. Meidän tärkein tavoitteemme on se, että me pystymme vaelluskalojen elinvoimaisuuden turvaamaan ja nämä kaksi eri näkökantaa yhdistämään tässä salissa.

15.14 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvistä kommenteista ja kysymyksistä.

Aloitetaan seuraamusjärjestelmästä ja salakalastuksesta. Tästä laista, kun se lausunnolla oli, tuli runsaasti lausuntoja. Kaikki kannattivat salakalastuksen kitkemistä. Se on yksiselitteisen selkeä, ja siitä ei ollut kahta sanaa. En enää avaa sitä enempää, tässä on hyvin tullut sitä esille, muuta kuin sen verran, että kuha, joka tuli täällä ainakin edustaja Skinnarin puheenvuorossa esille, ei ole uhanalainen kala, mutta sen kalastuspainetta on syytä tarkkailla, niin kuin sitä tehdään. Muun muassa Saaristomerellä sen alamittaa on nostettu juuri sen takia, että kanta pystyisi nopeammin elpymään, jotta sitten jatkossa olisi, mitä kalastaa. [Ilkka Kanerva: Se oli järkevää!] Se on nyt tehty asia, ja tämäntyyppisiä toimenpiteitä kuhan asian osalta tehdään, mutta se ei kuulu listaan näistä uhanalaisista.

Sitten uhanalaisten kalojen arvojen määrittely. Täällä kysyttiin, edustajat Modig ja Halmeenpää, siitä. Se on Luken tehtävä määritellä ne arvot, mutta veikkailen niin, että puhutaan joka tapauksessa joidenkin kalojen osalta nelinumeroisista luvuista, ja silloin se on kyllä tuntuva. Ja on aivan varma, että sillä on merkitystä myöskin, kun pohditaan, lähteekö salaa kalastamaan, mikä on tuomittavaa.

No, sitten tästä muusta valvonnasta, mikä liittyy Puolaan. Nyt on saatu ensimmäistä kertaa kautta historian yhteinen eurooppalainen sopimus, sekä komission että jäsenmaiden kanssa, syntymään nykyistä paljon kattavammasta valvonnasta, ja sopimus astui voimaan tämän vuoden alusta. Siihen ovat kaikki jäsenmaat yhtyneet, ja se on nyt laitettu toimeen. Kaikki tiedämme sen, että Puola on tässä ollut tikun nokassa. Myöskin muita toimenpiteitä siellä on tehty, myös se, että komissiolla on nyt valta siihen, että jos todetaan salakalastusta ja kiintiöiden ylittämistä, sanktiot ovat tuntuvia ja pahimmillaan — tai parhaimmillaan, miten päin vain — jopa sellaisia, että kielletään kalastus kokonaisuudessaan. Eli nyt on ihan oikeanlaiset otteet siellä, ja uskon, että tämä tulee merkittävästi vaikuttamaan sekä väärin raportoituun saaliiseen että myöskin salakalastukseen, kumpaankin.

Hylkeet, merimetsot ovat iso ongelma. Suomi ja Ruotsi olivat ainoita valtioita EU:ssa, jotka vastustivat tätä ehdotonta hyljetuotteiden kauppakieltoa, joka nyt on meillä voimassa. Tämä tiesi sitä, että hylkeenpyyntiin ei enää lähdetä, koska se hylje on ongelmajätettä. Jos et sitä itse jaksa syödä, niin et saa sillä kauppaa käydä, ja tämä on tuonut ehdottoman ongelman. Meille hyljekiintiötä on vaikka kuinka paljon. Vain murto-osa tulee pyydettyä siitä kiintiön määrästä, ja tämä asia on ongelmallinen. Tähän ollaan nyt löytämässä ratkaisuja, ja niitä tullaan kevään aikana toivon mukaan esittelemään, muutamia asioita ainakin, joilla tätä asiaa tai ongelmaa saadaan ratkaistua.

Merimetsot ovat tuolla ympäristöministeriön puolella, ja sama asia siellä. Kanta on kasvanut erittäin voimakkaasti, ja meidän täytyy kyllä kriittisesti arvioida sen uhanalaisuusmääritelmää, onko se nykyisin kohdallaan. Mielestäni tässä on vakavan arvioinnin paikka ehdottomasti. [Puhemies koputtaa]

Sitten — puhemies, jos vielä sallitte — ihan lyhyesti: Tämä kalastuslain 10 § ei koske Tenojokea vaan sivujokia, niin kuin täällä jo edustaja Lohi ainakin sanoi. Tuo valtiosopi-

mus Norjan kanssa ei kaikilta osin tietenkään ollut sellainen, mitä me haimme, mutta sillä nyt mennään. Mutta totta kai me noudatamme sitä ja käymme neuvotteluja koko ajan Norjan kanssa ja otamme vahvasti huomioon sen matkailuyrittäjien osion Tenon alueella, ja siihen haetaan parannusta, mutta tämä 10 § ei ole se paikka, jossa sitä haetaan.

Sitten viimeinen kommentti vaelluskalareitistöjen purkamisesta: täysin samaa mieltä. Niitä on tehty ja niitä tehdään. Muun muassa tämä mainittu siltarumpujen oikea korkeus on yksi sellainen käytännön toimenpide, joka ei maksa mitään. Se on vain kysymys työmenetelmistä. Sinne on uudet ohjeet nyt annettu, ne ovat ihan uunituoreet ohjeet. Samoin me olemme käyneet eri vesivoimayhtiöiden, sekä pienten että isojen, kanssa jatkuvaa keskustelua siitä, miten me voimme vaelluskalojen reittejä turvata. Viimeinen huomio on se, että 7,8 miljoonaa laitettiin valtion rahaa ja sillä saatiin vivutettua yli 20 miljoonan euron rahavarat, joilla vaelluskalojen reittien avaamista on tällä vaalikaudella tehty, [Puhemies koputtaa] ja se on merkittävin koskaan yhdellä vaalikaudella laitettu summa tähän asiaan.

Puhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely tässä vaiheessa keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 15.19.

Keskustelua jatkettiin kello 17.23.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä.

17.23 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Kalastuslainsäädäntöön tuli suuri muutos 1.1.2016, ja maailmaahan ei ole ennenkään yhdellä kertaa valmiiksi saatu. Sen jälkeen, kun tämä laki tuli voimaan, on huomattu useita asioita, miten tätä lakia tulisi sitten kehittää eteenpäin, että se vastaisi paremmin tämän hetken tarvetta.

Viime kesänä oli lausuntoluonnos asiasta, ja siinä oli 27 pykälää. Mutta aika loppui. Tällä hallituskaudella me olemme kokonaisuudessaan saaneet tässä eduskunnassa todella paljon aikaiseksi. Nyt on tehty töitä oikein tosissaan. Ministeriön virkamiehetkin ovat joutuneet tekemään töitä paljon enemmän kuin aikoihin. Nyt sitten kävi tämän kalastuslain osalta niin, että siinä kerta kaikkiaan loppuivat aika ja rahkeet ja resurssit tämän asian hoitamiseksi todella hyvin. Sen takia nyt sitten siitä laista on tehty ja hoidettu vain kaksi tärkeintä pykälää. Kiitos todellakin siitä, että nämä kaksi tärkeintä saatiin eteenpäin.

Nämä kaksi tärkeintä ovat todellakin ensinnäkin tämä menettämisseuraamusasia ja sitten tämä kolmen pohjoisimman kunnan valtion virtavesillä kalastamisasia elikkä 10 §. Meillä Lapissa tämä asia on ollut tosiaan paljon esillä, ja nyt sitten on hyvä, että se saatiin vietyä eteenpäin. Erityisen tärkeähän tämä on sen takia, että kyse on saamelaisten kotiseutualueesta. Saamelaisten kotiseutualueella on tärkeää se, että paikalliset voivat harjoittaa sitä kulttuuria, mikä on sille alueelle tärkeää.

Nyt sitten kuitenkin tähän lakiin tulee semmoinen kohta, että Metsähallitukselle tulisi mahdollisuus laatia tarpeelliseksi katsomiaan kalastusrajoituksia. Tällä byrokratialla ei saa

kuitenkaan kaataa tätä hyvää esitystä, mikä tämä on. Elikkä pitäisi antaa ihmisille semmoinen mahdollisimman maalaisjärkinen mahdollisuus kalastaa siellä omilla vesialueilla, virtavesillä, taimenia ja lohia, ihan niin kuin aikaisemminkin on ollut.

Ongelmana on kuitenkin se, että aikaisempi mahdollisuus kalastaa, mikä oli tosiaan ennen tämän uuden lain voimaantuloa, oli myöskin Savukosken ja Sodankylän kuntien pohjoisosissa Lutto- ja Suomujoen latvavesillä. Nyt sitten Sodankylän puoli jää tästä kokonaan pois. Sen olisi pitänyt olla siinä matkassa, mutta ehkä tätä asiaa jatkossa vielä viedään sitten eteenpäin ja voidaan huomioida myöskin Sodankylän ja Savukosken pohjoisosien asiat. Tosiaan saamelaiskulttuurille tämä on tärkeä asia muutenkin.

Tenon sopimus oli traaginen matkailulle, mutta nyt sitten tämä kalastuslain 10 § oli taas henkinen isku paikallisille todella pahasti. Tämä 10 § nyt on kyllä keskusteluttanut erittäin paljon, ja se on myöskin saamelaisia keskusteluttanut siinä mielessä, että saamelaiset, jotka ovat siltä alueelta kotoisin, eivät kuitenkaan saa siellä tämän uuden lakiesityksen mukaan kalastaa, koska he eivät ole sillä alueella kirjoilla olevia henkilöitä.

Sitten tämä kalastuslaki. Niin kuin aikaisemmin kerroin, monta muutakin asiaa olisi pitänyt siinä olla esillä, mutta kun aika loppui, niitä ei saatu hoidettua. Yksi isoimmista asioista on erityisesti Kalatalouden Keskusliitonkin esille tuoma asia, kalastonhoitomaksukertymä. Uutta lakia kun tehtiin, niin se laskettiin sillä tavalla, että kaikki yli 18-vuotiaat lunastavat kalastonhoitomaksun ja sillä tavalla saadaan kertymään riittävä maksukertymä. Tilanne oli kuitenkin se, että loppuvaiheessa päätettiin, että se koskettaakin vain 18—65-vuotiaita, ja tämän takia sitten rahaa ei saatu kerrytettyä ollenkaan niin paljon kuin on tarve. Tämän vuoden alusta on alettu kuitenkin tekemään töitä kalatalousalueen kanssa ynnä muuten, elikkä todella paljon on asioita, mitä pitäisi tehdä.

Suomessa on kaksi suurta kalatalousjärjestöä: On Kalatalouden Keskusliitto, jonka puheenjohtajana minä toimin. Lisäksi on Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö. Nämä kaksi isointa liittoa ovat tärkeimmät ja merkittävimmät määrärahojen jakajat näissä hallintoasioissa.

Elikkä nyt sitten Kalatalouden Keskusliiton roolin kerron lyhyesti. Se edustaa ennen kaikkea vesioikeuden omistajia eli sitä kautta hoitaa olennaisimman kohdan neuvonnasta, vesialueitten hoitamisesta ja valvonnasta. Myöskin omistajakorvaukset tulevat tämän järjestöasian kautta. — Arvoisa puhemies, vielä pieni hetki. — Elikkä tämä suurin järjestö, Kalatalouden Keskusliitto, huolehtii neuvonnasta, vesialueitten hoidosta ja valvonnasta. Omistajakorvaukset menevät tämän kautta vesioikeuden omistajille, mutta nämä omistajakorvauksetkin tosiaan menevät vesialueitten hoitamiseen, niin että me saamme järjestettyä koko Suomessa vesialueet sille mallille, että muun muassa kaikki vapaa-ajankalastajat pääsevät sitten sinne kalastamaan. Tärkeintä olisi se, että nämä isot kalatalouden keskusjärjestötkin sitten jatkossa pystyvät entistä enemmän tekemään yhteistyötä. Meidän yhteisestä asiastahan tässä on kyse, että me saisimme kehitettyä porukalla Suomen kalataloutta eteenpäin.

Mutta toivottavasti tätä kalastuslakia saadaan jatkossa kehitettyä vielä eteenpäin, että saisimme toimintoja menemään. Töitä on vielä paljon.

17.29 **Reijo Hongisto sin:** Arvoisa herra puhemies! Tässä lakiesityksessä on kaksi osaa: Ensimmäisessä lakiesityksessä keskitytään luvattomaan kalastukseen ja uhanalaisten kalalajien salakalastuksen seuraamusjärjestelmän tiukentamiseen. Toinen osa koskee Ylä-La-

pin asukkaiden kalastusoikeuden palauttamista valtion vesialueelle kalakantojen sallimissa rajoissa.

Yhtäältä kannatan seuraamusjärjestelmän tiukentamista, sillä menettämisseuraamuksen määrääminen varsinaisen rangaistuksen oheen lisää rangaistuksen vaikuttavuutta ja sitä kautta ennalta ehkäistään myös mahdollisia rikoksia. Tämä vaikuttaa erityisesti sellaisiin henkilöihin ja henkilöryhmiin, jotka tietoisesti harjoittavat salakalastusta. Mielestäni pelkkä rangaistus ja sen uhka eivät yksistään poista oikeudenvastaista toimintaa. Pitää olla myös kohonnut kiinnijäämisriski. Lakiesitystä valiokunnassa käsiteltäessä kehotankin pohtimaan sellaisia keinoja, joilla voimme lisätä kalastuksen valvontaa ja sitä kautta kohottaa kiinnijäämisriskiä.

Toisaalta kannatan myös Ylä-Lapin paikallisten asukkaiden kalastusoikeuden laajentamista. Se on tarpeen saadun kansalaispalautteenkin johdosta. Mutta samalla on huolehdittava myös eteläisemmässä Suomessa asuvien, pohjoisesta vapaa-ajan kiinteistön hankkineiden oikeudesta kalastaa niissä vesissä, joiden rannalla heidän kiinteistönsä on. Ei voi olla niin, että etelän ihmisille myydään jokirannoilta kiinteistöjä mutta ei anneta oikeutta kalastaa kiinteistön kohdalla.

Arvoisa puhemies! Minä toivon tämän lakiesityksen lähetekeskustelussa nyt kahta asiaa. Ensiksi sitä, että lakimuutoksella palautetaan kalastusrauha Lapin vesistöjen rannoille, ja toiseksi minä toivotan kaikille vapakalastajille kireitä siimoja.

Ja vielä palaan kalastonhoitomaksuun, mistä edustaja Maijalakin puhui. Mielestäni jos me lisäämme valvontaa, lisäämme kiinnijäämisriskiä, niin sitä kautta me myöskin vähennämme tätä niin sanottua vapaamatkustamista. Elikkä jos henkilöille, joilla on velvollisuus lunastaa kalastonhoitomaksu, kohonnut kiinnijäämisriski tarkoittaa sitä, että ei enää uskalleta kalastaa ilman kalastonhoitomaksua, niin tästä kalastonhoitomaksukertymä lisääntyy, ja tämän lisääntyneen rahamäärän mielestäni voisi ihan hyvin kohdentaa kalakantojen hoitoon. Mutta valvontaa lisää ja valvonnan tuotosta kertyneet rahat kalakantojen hoitoon, niin kalakannat voivat hyvin. — Kiitoksia.

17.32 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalassa Lieksanjoki on yksi nykyhallituksen luontopolitiikan kärkikohteista, ja alueella onkin tehty yhteistyössä eri toimijoiden kanssa jo merkittäviä toimenpiteitä järvilohen ja -taimenen pelastamiseksi sukupuutolta. Salakalastus Pielisjoella ja Pielisellä on ollut erittäin haitallista paitsi uhanalaisille lajeille myös kärkihankkeen tuloksellisuudelle ja alueella jo nyt toimivalle erinomaiselle yhteistyölle. Salakalastuksella tuhotaan kaikki ponnistukset ja rahalliset panostukset sekä valvonnan tai lakiuudistuksen kautta saadut tulokset, eikä teko ole nykyaikana millään tavoin puolusteltavissa. Jokaisella kudulle nousevalla kalalla on erittäin iso merkitys koko kannan säilymisessä.

Viime syksynä suoritetussa emokalapyynnissä saimme Pielisjoen Kuurnan kanavalta ennätysmäärän, noin 250 uhanalaista järvilohta tai -taimenta. Näistä lypsyn jälkeen siirrettiin merkittävä osa Pohjois-Karjalan eri vesistöihin. Mikäli salakalastuksen annetaan jatkua entisellään, voi hyvällä syyllä kysyä, ovatko emokalojen siirrot näihin vesistöihin edes järkevää toimintaa.

Pohjois-Karjalan Kalatalouskeskukselle myönnettiin tälle vuodelle edellisvuoden tapaan kalastuksenvalvontaan 100 000 euroa. Kalastuksenvalvontaan panostaminen tukee uhanalaisten kalalajien säilymistä vesistöissä. Sitä tukee myös nyt esittelyssä oleva uhan-

alaisten kalojen arvon määrittely. Tämä esitys on erittäin ajankohtainen ja myös tarpeellinen.

17.34 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä kalastuslain muutos on erittäin tärkeä etenkin Ylä-Lapin näkökulmasta. Viime vaalikaudella kun tehtiin kalastuslakiin muutosta — ja kalat, jos mitkä, herättävät tietenkin aina suuria intohimoja ja tunteita — jäi sinne lakiin kuitenkin paikallisen väen näkökulmasta, saamelaisten näkökulmasta, erittäin ongelmallinen muutos, joka tuli loppuviimein ilmeisesti yllätyksenä eduskunnallekin, mutta ainakin se tuli yllätyksenä monille paikallisille, että heidät rinnastettiinkin yhtäkkiä samalle viivalle ulkopaikkakuntalaisten kanssa niillä valtion vesialueilla, joilla he ovat iän kaiken, vuosikymmeniä, sukupolvelta toiselle pystyneet kalastamaan.

Kun katsoin pöytäkirjamerkintöjä tuosta päivällisestä debatista, niin olin vähän yllättynytkin siitä, miten tähän samaan keskusteluun otettiin mukaan vaikkapa Tenojoki-sopimus, joka on valtiosopimus ja asia erikseen, ja sitten laitettiin vastakkain aivan syyttä suotta myös esimerkiksi matkailuyrityksiä ja matkailuyrittäjiä ja paikallisia kalastajia, jotka tekevät sitä vapaaehtoisesti ja jotka ovat harjoittaneet tätä kulttuuriperinnettä vuosisatoja näillä alueilla.

On erittäin tärkeää, että tämä muutos nyt saatiin, vaikka siihen sisältyikin monenlaisia koukeroita. On tietenkin harmillista, että se on edennyt näin pitkälle, vaalikauden loppuun, mutta pidän kyllä keskustan ministerin toimintaa erittäin suoraselkäisenä ja ryhdikkäänä, sitä, että tämä asia nyt saadaan Utsjoen, Inarin ja Enontekiön kuntien osalta hoidettua.

Lisäksi on kyllä tärkeää, että tässä kannustetaan myös nuoria kalastamiseen sikäli, että esityksessä alle 18-vuotiaiden osalta tämä lupa olisi maksuton.

Ei ainoastaan se, että tämä parantaa paikallisten oikeuksia, saamelaisten oikeuksia, heidän omalla kotiseutualueellaan, vaan kyllähän tähän liittyvä menettämisseuraamus salakalastuksen kitkemiseksi on myös tärkeä asia. Tuossa aikaisemmassa debatissa puhuttiin laajemminkin salakalastuksesta, ja kyllä täytyy siinä myös antaa kehuja keskustaministerille: Jari Leppä on erittäin hyvin hoitanut sitä asiaa ja saanut laajalla rintamalla eduskunnan sen taakse mutta on myös menestynyt hyvin neuvotteluissa Brysselissä.

Toki meidän vaelluskalakantoihimme liittyy vielä paljon tehtävää, ja sikäli salakalastus, etenkin Puolan seudulla, on erittäin iso kysymys, mutta tämä pienikin muutos, mikä nyt saatiin kalastuslain 10 §:ään ja tähän menettämisseuraamukseen, on ehdottoman tärkeä. Näkisin, että tämä muutos etenkin kolmen pohjoisen kunnan osalta on merkittävä periaatteellinen tasa-arvokysymys. Monille keskustelussa se ehkä tuntuu olevan vähäpätöinen asia, mutta meille Lapin ihmisille se on erittäin tärkeä, ja sitä ovat kyllä Lapin edustajat yli hallitus—oppositio-rajojen kannattaneet.

17.37 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Kala-asioista tingataan monet monituiset kerrat. Yksi kohta tähän lakiin jäi, minkä takia myöskin jatkossa tingataan erittäin paljon.

Viimekesäisessä lausuntoluonnoksessa olleessa tekstissä oli virtavesien määritelmä mukana. Siinä esityksessä oli todella hyvä kohta siitä, että määritellään tarkemmin, mikä on virtapaikka. Esityksessä oli, että vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella tarkoitetaan vesistön koskea tai voimakasta virta-aluetta sekä näiden yhteydessä olevaa kosken tai voimakkaan virta-alueen niskaa tai loppuliukua. Minusta tämä olisi ollut oikein hyvä teksti

laittaa tähän matkaan, monta tyhjää tinkaa olisi jäänyt käymättä läpi, että onko se virtapaikka vai ei.

Tällä hetkellä lain 4 §:ssä lukee seuraavalla tavalla: vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella tarkoitetaan alueita, joissa ”a) vesi virtaa silmin havaittavasti alavirtaan päin; ja b) virtapaikan ylävesi on alavettä ylempänä”. Siis onko tämä suomalaista lainsäädäntötekstiä? Haloo! Nyt tuota kohtaa oli tarkoitus alkaa korjata. Toivottavasti seuraavalla vaalikaudella, oli sitten kuka tahansa täällä päättämässä, tämä kohta saadaan ainakin järkeistettyä.

Minulle itselleni tosiaan, kun minä olen Kalatalouden Keskusliiton puheenjohtajana tätä asiaa joutunut pohtimaan, miten tämän kanssa tehdään, on antanut neuvoksi meidän alueemme yksi johtava kalapuolen virkamies, että virtapaikka on se, missä jäät eivät kestä pilkille menemistä. Elikkä pilkille ei saa mennä semmoiseen virtapaikkaan, missä jäät eivät kestä siellä olemista. Se on sitten se virtapaikka. No, tämä jäi sinne.

Toinen asia, mikä sitten tähän lakiin olisi pitänyt saada korjattua, on tämä verkkoasia. Koska Suomi on suuri maa, laaja maa, meidän olosuhteemme ovat eri puolilla Suomea todella erilaiset. Onneksi 67. leveysasteen pohjoispuolelle ei sitten verkkorajoitusta tullutkaan, mutta muualla Suomessa on nyt sitten se, että on venekuntaa kohden 240 metriä. Siis siellä vesialueella pitäisi päättää sen hoitosuunnitelman mukaisesti, montako verkkoa siellä käytetään, kuinka paljon siellä kalastetaan ja mitä kalastetaan. Suurin osa Suomen vesistöistä on aivan ehdottomasti alikalastettuja, mutta on sitten tietenkin myöskin alueita, joihin ei kestä verkkoja laittaa ei yhtään, ei ainakaan kahta enempää. Mutta nyt sitten, kun laki on kaikkialla Suomessa sama, tässä ei todellakaan ole järkeä. Tämä pitäisi järkeistää.

Tuossa viime kesänä esillä olleessa luonnoksessa oli, että oltaisiin muutettu termi ”venekunta” nimeksi ”pyyntikunta”, joka olisi pikkuisen selvempi ollut siinä, mitä tämä tarkoittaa, venekunta-käsitteestähän ei ole minkäänlaista oikeuskäytännön selvitystä vielä olemassa. Elikkä tästäkin tullaan vielä tinkaamaan ja riitelemään hyvin paljon. Yhtään tapausta ei ole vielä käräjille mennyt, mutta toisaalta verkkojen käyttäminen on Suomessa romahtanut aivan kokonaan, koska nykyinen sukupolvi ei enää verkoille mene.

Minä kävin viime viikolla muikkuja pyytämässä jäitten alta, mutta eipä siellä Sodankylän Orajärvelläkään montaa porukkaa enää vesillä ollut, vaikka se on kuinka perinteistä kalastusaluetta. Suojelujärjestöt: verkkokalastajia ei enää montakaan ole, elikkä älkää enää heitä peljätkö. Ne, jotka hoitavat vesistöjä, antakaa heidän vesistöjä hoitaa.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuudessaan olemme todellakin huolissamme siitä, että kotimaisen kalan käyttö on todella vähäistä. Vain viidesosa Suomessa syödystä kalasta on enää kotimaista kalaa, ja tässä on laskettu matkaan myöskin kotitarvekalastus. Meidän todella paljon pitäisi tehdä töitä sen eteen, että me saisimme kotimaisen kalan käyttöä lisättyä, saisimme ihmiset kalastamaan.

Mutta nyt sitten nämä maksuasiat. Kalastonhoitomaksut ovat tällä hetkellä ehkä turhankin byrokraattisia, ehkä turhankin vaikeasti vielä hoidettavissa. Meidän pitäisi tehdä töitä sen eteen, että varsinkin päivän luvat olisivat helpommin ostettavissa, me saisimme kaikki maksamaan. Ja niin kuin aikaisemminkin tuli esille, valvontaa pitäisi saada lisättyä. Kalastonhoitomaksuja käytetään siihen valvonnan ylläpitämiseen, mutta jos meillä ei ole varaa pitää kalastonhoitovalvontaa, niin kumpi on ensin, muna vai kana? Kokonaisuudessaan ehkä tarvitaan jostakin muualta lisärahoitusta näitten vesialueitten hoitamiseen, neuvontaan ja sitten tähän valvontaan. Mutta kun teemme porukalla näitten eteen töitä, niin kyllä me pääsemme vielä jatkossa syömään entistä enempi kotimaista kalaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kokoontumislain 7 §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 302/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.20 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Demokraattiseen oikeusvaltioon kuuluu jokaisen kansalaisen oikeus ilmaista mieltään, ja samalla valtiovallan tehtävä on myös turvata, että jokainen ihminen kykenee ilman ulkopuolisten häiriötä ja esimerkiksi uhkaa väkivallasta käyttämään tätä perustuslaillista oikeuttaan.

Tässä esityksessä ehdotetaan nyt poliisille tehtävän ennakkoilmoituksen tekoajan pidentämistä, jotta poliisi kykenee turvaamaan jokaisen oikeuden ilmaista mieltään rauhassa. Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kokoontumislain 7 §:ää. Esityksessä ehdotetaan, että ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä kokouksesta, kuten mielenosoituksesta, olisi tehtävä ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Nykyisin ilmoitus on tehtävä vähintään 6 tuntia ennen kokousta. Määräajan jälkeenkin tehdyt ilmoitukset olisivat päteviä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle. Tämä siis mahdollistaa edelleen niin sanottujen spontaanien mielenosoitusten järjestämisen.

Poliisin lakisääteisenä tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Tämä saattaa edellyttää ennakkosuunnittelua, riskiarvion tekemistä, neuvotteluidenkin käymistä mielenosoituksen järjestäjien kanssa, erityisten liikennejärjestelyiden tekemistä ja muita ennakollisia toimenpiteitä ilmaisuvapauden käyttämiseen. Tarve ennakollisten toimenpiteiden tekemiselle korostuu laajuudeltaan suurempien mielenosoitusten yhteydessä. Nykyisellä sosiaalisen median aikakaudella laajojakin mielenosoituksia ja niiden vastamielenosoituksia ja vastamielenosoitusten vastamielenosoituksiakin on mahdollista järjestää erittäin nopealla ajalla. Erityisesti laajoja ja mahdollisia vastakkainasetteluja aiheuttavia mielenosoituksia ajatellen on olennaista, että ilmoitusaika on riittävän pitkä, koska vain se mahdollistaa tarvittavat ennakkotoimenpiteet poliisin tehtäviin.

Suomessa järjestetään vuosittain satoja mielenosoituksia ja muita yleisellä paikalla pidettäviä kokouksia. Pelkästään Helsingissä niitä järjestettiin viime vuonna nelisensataa. Nykyinen 6 tunnin ilmoittamisaika on osoittautunut ongelmalliseksi niissä tosielämässä esiintyneissä tilanteissa, joissa laajasta tai muutoin poliisin erityistä varautumista edellyttävistä mielenosoituksista on ilmoitettu niukin naukin 6 tunnin määräaikaa noudattaen.

Nykylakihan mahdollistaa vaikkapa ison mielenosoituskulkueen järjestämisen Helsingin ydinkeskustassa 6 tunnin varoajalla. 6 tunnin määräaika onkin liian lyhyt tällaisessa tilanteessa, jotta voidaan turvata jokaisen turvallisuus osoittaa mieltään.

Esityksen tarkoituksena on turvata mielenosoitusten ja muiden yleisellä paikalla järjestettävien kokousten häiriötön kulku. Ehdotetulla ilmoittamisajan pidentämisellä pyritään siten turvaamaan kokoontumisvapautta, mitä jo kansainväliset ihmisoikeussopimukset valtiovallalta edellyttävät.

Puhemies Paula Risikko: Sitten puhujalistalle, edustaja Sarkkinen. — Otetaan sitten debatti, kun yksi puheenvuoro on pidetty.

15.23 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Vuonna 1907 säädetty laki yleisistä kokouksista, 3 §, kuuluu seuraavasti: ”Jos yleinen kokous on aiottu pidettäväksi yleisessä paikassa taivasalla, on kirjallinen tahi suullinen ilmoitus siitä viimeistään kuusi tuntia ennen kokouksen määräaikaa tehtävä, kaupungissa poliisikamariin tahi, missä sellaista ei ole, pormestarille tahi järjestysmiehelle, ja maalla kruununvoudille tahi nimismiehelle. Kuitenkin saa myöhemminkin tehdyn ilmoituksen pitää pätevänä, jos viranomainen ei harkitse siitä olevan haittaa.” [Kari Kulmala: Yli sata vuotta vanha laki!]

Suomalaisella kokoontumisvapaudella ja siihen liittyvällä lainsäädännöllä on siis pitkä ja kunniakas historia, kuten saimme kuulla. Kokoontumisvapaus oli yksi niistä perustavanlaatuisista oikeuksista, joita suomalaiset menestyksellisesti vaativat tsaarin Venäjän vallan alaisuudessa. Suomalaisten työn ja toiminnan tuloksena kokoontumisvapaus saavutettiinkin. Jo tsaarin aikainen vuoden 1907 laki yleisistä kokouksista, joka on yksi suomalaisen vastarinnan saavutuksista, sääti yleisten kokousten ilmoitusajaksi 6 tuntia. Saavutuksella on siis historiallista ja symbolista kansallista arvoa, jota ei tulisi hukata kevyin perustein.

Nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kokoontumislakia siten, että ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä kokouksesta olisi tehtävä ilmoitus poliisille nykyisen 6 tunnin sijaan vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Ilmoitusajan pidentämistä perustellaan poliisin toimintaedellytyksillä.

Perustuslain 13 §:n mukaan jokaisella on oikeus ennakolta lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Kokoontumislaissa tarkoitettu ilmoitus ei siis ole lupa. Lisäksi myöhemminkin tehtyä ilmoitusta voidaan lain mukaan pitää pätevänä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle.

Esitys, mikä nyt meillä on käsissä, on huomattavasti lievempi kuin syksyllä kohua herättänyt oikeusministeriön esitysluonnos. Siinä ilmoitusaikaa esitettiin muutettavaksi nykyisestä 6 tunnista jopa kolmeen vuorokauteen, kun nyt esitetään ajan nostamista yhteen vuorokauteen. Esityksen voi siis sanoa menneen parempaan suuntaan, kiitos siitä ja hyvä niin. Kiitosta esityksen parantumisesta voi antaa erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijoille, jotka huomasivat esityksen suppeasta lausuntokierroksesta huolimatta tämän ongelman ja nostivat sen esiin ilmeisen menestyksekkäästi, kun ilmoitusajan pidennystä on nyt lyhennetty.

Arvoisa puhemies! Eteen tulee punninta perusoikeuksien ja -vapauksien suhteesta. Esitys vaikuttaa olevan valmisteltu ennen kaikkea poliisin tarpeesta lähtien. Kuitenkaan poliisin työn helpottaminen ei voi olla tyhjentävä peruste, kun kyse on kiinteästi perus- ja ihmisoikeuksilla suojatun oikeuden heikennyksestä. [Kari Kulmala: Tervetuloa tutustumaan

poliisin työhön!] Poliisin resurssihaasteisiin tulisi ensisijaisesti vastata poliisin resursseja lisäämällä, ei puuttumalla kansalaisten perusoikeuksiin.

Nykyiselläänkin suurin osa mielenosoituksista ilmoitetaan poliisille selvästi aikaisemmin kuin lain sallimassa vähimmäisajassa. Yhteiskunnassa tulee toisaalta joskus esiin tilanteita, joissa mielenosoitus halutaan järjestää pikaisesti, jopa samana päivänä. Tällainen tarve saattaa ilmetä esimerkiksi ennakoimattoman ja yllätyksenä tulevan kansainvälisen tapahtuman tai kotimaisen poliittisen tai viranomaispäätöksen takia. Toisaalta on olemassa tarve varmistaa poliisin kyky turvata kaikki mielenosoitukset, ja esityksessä on perusteltu huomio siitä, että ilmoitusajan merkitys korostuu, jos mielenosoitus kohdistuu tai vaikuttaa välittömästi tai välillisesti johonkin erityistä suojelua vaativaan ihmisryhmään.

Arvoisa puhemies! Toivon, että valiokuntakäsittelyn aikana lakimuutoksen tarvetta ja perusteita arvioidaan huolellisesti. On punnittava, heikentääkö ehdotettu muutos mielenosoitusten järjestäjien ja osallistujien kokoontumisvapautta, mielenosoitusvapautta ja sananvapautta ilman, että tämä olisi osoitettu välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi saavutettuun hyötyyn nähden. On punnittava, onko kokoontumisvapauden rajoitus oikeasuhtainen tavoiteltaviin hyötyihin eli poliisin toimintamahdollisuuksiin ja mielenosoitusten ja yleisen järjestyksen turvaamisen varmistamiseen nähden. Toivon, että valiokunta kuulee käsittelyssä viranomaisten lisäksi laajasti myös kansalaisyhteiskunnan toimijoita, joihin tämä lakimuutos keskeisesti vaikuttaa.

Puhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten mennään debattikeskusteluun.

15.28 **Kimmo Kivelä sin** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tämä lakiehdotus seuraa aikaa, missä tilanteessa nyt ollaan sosiaalisen median kontekstissa: yli sata vuotta sitten säädetyt lait eivät ole enää nykypäivää.

Näen ihanteellisena mahdollisuutena sen, että kun ennakkoilmoitusaika pitenee, niin poliisi ja mielenosoituksen järjestäjä voisivat tehdä yhteistyötä enemmän, jotta järjestys ja rauha mielenosoituspaikalla säilyisivät, jolloin myös mielenosoituksen sanoma tulisi tällä tavoin paremmin perille. Esimerkiksi Ranskan keltaliivien mielenosoitus alkoi polttoaineen hinnan korotuksista, mutta eskaloitui aivan muuksi yleiseksi sisäpoliittiseksi mielenilmaisuksi. Olisi tärkeää, että mielenosoitukset pysyvät niissä rajoissa, mitä on ilmoitettu.

15.29 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Sarkkinen käytti mielestäni kriittisen puheenvuoron, edustaja Kivelä käytti myös mielestäni asiallisen puheenvuoron. Tämä on iso periaatteellinen kysymys. Ennakkoilmoitusajan pidentäminen on kyllä mielestäni perusteltua osin niistäkin syistä, mitkä lain perusteluissa on todettu, että mielenosoitusten luonne ja kulttuuri ovat voimakkaasti muuttuneet. Kuitenkin pitää muistaa, että historiallisesti meillä on ollut 30-luvulla kaikenlaista mielenosoitusta ja muilutusta ja muuta, joissa ei ennakkoilmoituksista pidetty kiinni. Mutta me elämme tätä päivää. Minä en voisi hyväksyä tätä lakiesitystä, jollei se pitäisi sisällään, että säilytetään myöskin nykyinen oikeustila, että vuorokautta myöhemminkin tehtyä ilmoitusta voidaan pitää pätevänä. On tärkeää, [Puhemies koputtaa] että tämä mahdollisuus on.

Ja aivan niin kuin edustaja Sarkkinenkin totesi, tärkeää on [Puhemies koputtaa] myöskin nyt huolehtia riittävästä [Puhemies koputtaa] poliisien määrästä, jotta voidaan kansalaisten [Puhemies koputtaa] turvallisuus kaikissa [Puhemies: Aika!] olosuhteissa turvata mielenosoitusten aikana.

15.31 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys tuntuu perin omituiselta. Aivan kuten edustaja Sarkkinen totesi, kysymys on yli 110 vuotta vanhasta oikeudesta, jonka tsaari Nikolai II aikoinaan Suomen kansalaisille myönsi. On todella omituista, että tänä päivänä hallitus esittää perusoikeuksien heikentämistä 110 vuoden takaiseen tilaan verrattuna.

Hallituksen esityksen perusteluissa on vedottu muun muassa siihen, että eri maissa on hyvin erilaisia käytäntöjä mielenosoitusten ennakkoilmoittamisajan suhteen, mutta olennainen kysymys Suomen perustuslain ja suomalaisten perusoikeuksien näkökulmasta on se, onko perusteltua heikentää kansalaisten perusoikeuksia siitä, mikä on tilanne nyt. Mielestäni hallituksen esityksen perusteluista ei ainakaan riittävästi löydy tälle pohjaa.

15.32 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Sarkkinen arvosteli sitä, että esitys olisi tehty liikaa poliisin näkökulmasta. Itse ymmärtäisin niin, että poliisin näkökulma tarkoittaa mahdollisuutta suojata mielenosoittajia erilaisilta häiriöiltä ja ongelmilta, ja tässä mielessä kyse ei ole poliisin näkökulmasta vaan mielenosoitusoikeuden turvaamisesta. Tämä on myös vastaus edustaja Hassille, joka näki, että tässä heikennetään perusoikeuksia. Yhtä hyvin voisi nähdä, että tässä niitä vahvistetaan, kun mielenosoittajien turvaaminen tehdään helpommaksi.

Itse pidän tämmöistä 24:ää tuntia ihan hyväksyttävänä. Kolme vuorokautta olisi minustakin ollut liikaa. Edelleen olen samaa mieltä siitä, että on tärkeätä säilyttää näiden niin sanottujen spontaanien mielenosoitusten mahdollisuus siten kuin laissa nytkin on, koska esimerkiksi kansainväliset tapahtumat, jonkin meidän naapurimaan miehittäminen vaikkapa, kyllä aiheuttaisivat välitöntä [Puhemies koputtaa] reaktiota kansalaisten keskuudessa.

15.33 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisin jatkaa tästä spontaanista mielenosoituksesta eli siitä, millä tavalla varmistamme sen, että niin sanottua epäsuosittua mielipidettä pääsee myös yhtä lailla tasa-arvoisesti osoittamaan tämmöisessä spontaanissa mielipiteen ilmaisussa, kun tulee nopeita tilanteita.

Sitten lisäksi minäkin mieluummin lisäisin poliisien resursseja enkä pidentäisi nelinkertaiseksi sitä ilmoittamisen aikaa. Mutta ymmärrän kyllä ajan hengen, kun otamme huomioon, mitä Euroopassa tapahtuu, ja ihmiset ovat hyvin pettyneitä moniin asioihin: esimerkiksi Ranskassahan on tällä hetkellä kaaos.

Sitten haluaisin kysyä ministeriltä siitä, että kun on mielenosoitus, niin monta kertaa siitä sitten joku toinen porukka suuttuu, kun joku osoittaa mieltä tai jotenkin tuntuu, että tuo porukka ei saisi osoittaa mieltä, ja niistä tulee helposti väkivaltaisia. Miten tähän voitaisiin paremmin puuttua? Minä ymmärrän, että tällä lakiesityksellä [Puhemies koputtaa] sitä nyt haetaan. Mutta oikeasti: siis muitakin keinoja [Puhemies koputtaa] pitää olla kuin pelkästään se, että poliiseilla on enemmän aikaa. Miten muuten voitaisiin resursoida ne poliisien mahdollisuudet?

15.34 **Markku Pakkanen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä pidän tätä lakiesitystä hyvänä ja toivottuna. Tämä 24 tunnin ilmoitus on varsin kohtuullinen, koska se myös mahdollistaa tosiaan, niin kuin tässä ministerin puheenvuorossa kävi selväksi, nämä spontaanit mielenosoitukset, mitkä nekin ovat tietenkin ihan ok. Totta kai ihmisillä pitää olla mahdollisuus ilmaista mieltä Suomessa.

Poliisien mahdollisuudet toimia tällaisessa asiassa on mielestäni tärkeä näkökulma, ja heille pitää antaa ilmoituksella aikaa, mahdollisuus järjestää se tilaisuus. Niin kuin täällä edustaja Zyskowicz sanoi, mielenosoittajien turvallisuus pitää turvata, mutta myös ihmisten, jotka eivät siihen mielenosoitukseen osallistu.

Kysyn vielä ministeriltä: Miten Suomen hallitus suhtautuu siihen, kun aina keskustellaan siitä kasvojen peittämisestä? Voisiko sitä asiaa pohtia myös tässä yhteydessä? [Laura Huhtasaari: Paras kysymys!]

15.35 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on varsin hyvä. On tärkeää huolehtia meidän perustuslaillisesta oikeudesta kokoontua ja ilmaista mielipidettä, toisin sanoen järjestää ja osallistua mielenosoitukseen. Mutta näkisin, että tämän toteutumiseksi on toisaalta yhtä tärkeää huolehtia yhteiskunnan järjestyksestä ja turvallisuudesta, myös heidän turvallisuudestaan, jotka ovat osallistumassa mielenosoitukseen. Toisin sanoen paljonko tarvitaan poliisien resursseja, paljonko tarvitaan järjestysmiehiä, tarvitaanko liikennejärjestelyjä, tarvitaanko riskiarvion tekemistä — ei välttämättä ollenkaan heistä, jotka ovat osallistumassa mielenosoitukseen, vaan siinä voi olla ympärillä sitten toimijoita, joista ehkä tarvitsee myös tehdä riskiarviointeja. Toisin sanoen poliisien resursseihin mielenosoitusten ympärillä on kiinnitettävä huomiota.

Näkisin, että jos suunnittelee mielenosoitusta, 24 tuntia on varsin hyvä aika, sehän on vuorokauden päästä, ja tämä esityshän mahdollistaa myös sen spontaanimman, nopeammin järjestäytymisen.

15.36 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tämä esitys on muuttunut varsin paljon kohtuullisempaan suuntaan siitä syksyn pöyristyttävästä kolmen vuorokauden esityksestä, niin minä suhtaudun tähän kyllä edelleen kriittisesti.

Minä kyllä ymmärrän tämän pyrkimyksen siitä, että halutaan taata meidän jokaisen oikeus osoittaa mieltä turvallisesti. Mutta haluan samassa yhteydessä muistuttaa, että valtaosa, suuri enemmistö, meistä osoittaa mieltään rauhanomaisesti ja lain puitteissa. On valtavan iso periaatteellinen kysymys, millä perusteella me heikennämme perusoikeuksia, ja tässä nämä perustelut lähtevät poliisin resursseista, poliisin toimintaedellytyksistä. Minä näkisin viisaampana kulkea sitä tietä, että varmistetaan poliisille riittävät resurssit ennen kuin heikennetään meidän perusoikeuksia. Tässä on valtava periaatteellinen kysymys, ja valiokunnalla on kyllä todella haasteellinen tehtävä arvioida sitä, onko tämä esitetty muutos nyt oikeasuhtainen saavutettavaan hyötyyn nähden. Ja toivon, että valiokunta työskennellessään kuulee kansalaisyhteiskuntaa ja kansalaisjärjestöjä laajasti.

15.37 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan myös itse tuon edustaja Pakkasen huolen naamioitumisesta mielenosoituksissa ja kuulisin mielelläni ministeriltä, onko siihen asiaan suunnitteilla toimenpiteitä.

Kyseenalaistaisin myös tämän useita kertoja esitetyn lähtökohdan, että tässä varsinaisesti heikkenisi jokin oikeus, koska niinhän on, että poliisin on se mielenosoitus turvattava. Onhan nähty, että ilman poliisin läsnäoloa mielenosoituksissa käydään monesti väkivaltaisiksi ja tapahtumat muuttuvat sellaisiksi, että siellä pitää väkivaltaa pelätä, ja se, jos mikä, heikentää oikeutta mielenosoittamiseen, jos pitää pelätä väkivaltaa. Euroopasta ja nyt viimeisimpänä Saksasta on juuri tullut surullisia tietoja poliittisesta väkivallasta, ja tällaisen uhka täytyy ottaa vakavasti Suomessakin.

Lakia on tarkasteltu ilmeisesti viimeksi vuonna 98, jolloin keinot kutsua nopeasti koolle isoja turvatoimia vaativia kokoontumisia olivat aivan toisenlaiset kuin tänä päivänä, ja ymmärrän siinä mielessä tämän lakiesityksen perusteet. Tässä kuitenkin säilyy se mahdollisuus spontaanin mielenilmaisun järjestämiseen.

15.38 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä ennakkoilmoitusajan pidentäminen on varmasti ihan hyvä asia, jos näin katsotaan, mutta täytyy tietenkin olla näissä kysymyksissä varovainen siinä, ettei kokoontumisvapautta lähdetä rajoittamaan sen paikkaamiseksi, ettei poliisille ole osoitettu riittäviä resursseja. Me olemme viime päivinä saaneet lukea siitä, että Itä-Uudellamaalla on liian vähän poliiseja rikostutkintaan, tutkimaan näpistelyjä ja muita, saati sitten sentyyppisiä tehtäviä kuin piilorikollisuuteen, huumerikostutkintaan, harmaaseen talouteen tai talousrikostutkintaan liittyviä tehtäviä — ne jäävät tekemättä. Tietenkin välittömät turvallisuuteen liittyvät tehtävät pyritään hoitamaan. Mutta jos niitä poliiseja ei ole Itä-Uudellamaalla, niin ei niitä meillä ole tuolla Lapissakaan. Enontekiön kunta on ollut poliisitta jo pitkään, puhutaan pinta-alaltaan tosi isosta kunnasta, ja voi vain ihmetellä sitä. Ihmisten kynnys ylipäänsä ottaa yhteyttä poliisiin nousee, koska he tietävät jo, että poliisi on kaukana [Puhemies koputtaa] ja ei ole hetkessä takaisin. Eli nämä ovat sellaisia tärkeitä kysymyksiä pohdittavaksi tuon esityksen yhteydessä.

15.40 **Ilkka Kanerva kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti valtaosa mielenosoituksista Suomessa on hyvin rauhanomaisia, hyvää tarkoittavia kansalaispuheenvuoroja, jotka toteutetaan lain puitteissa. Valitettavaa vain on se, kuten tiedän jopa, valitan, omasta kotikaupungistani, että kaduilla kuljetaan sellaisten lippujen kanssa, jotka eivät kuulu demokraattiseen kansanvaltaan, ja niihin sisältyy kaksi riskiä: toinen on se, että näihin marssijoihin osoitetaan väkivaltaisuutta esimerkiksi erilaisilla esineitten heittämisillä, ja toinen on se, että tulee vastamielenosoituksia, joiden tarkoituksellinen pyrkimys onkin luoda vastakkainasettelu. Tämän vuoksi minusta on poikkeuksellisen tarpeellista, että ministeriön esittämä lakiesitys saadaan hallittavalla tavalla avoimessa, suvaitsevaisessa, vapaassa yhteiskunnassa toteutettua niin kuin se tässä tuodaan esille. Tässä mielessä olen kyllä täysin samaa mieltä joidenkuiden kollegoiden kanssa siitä, että kolme vuorokautta olisi ollut kohtuuton ratkaisu, mutta tässä on erinomaisella tavalla [Puhemies koputtaa] kirkko keskellä kylää sillä lisäyksellä, johon edustaja Gustafsson täällä viittasi.

15.41 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oma näkemykseni on kyllä se, että kokoontumisvapauteen ei pitäisi ilman riittäviä perusteita puuttua, ja nimenomaan tätä hallituksen lakiesitystä vaivaa nyt se, että tässä näitä riittäviä perusteita ei ole. Esimerkiksi perusteluista ei käy ilmi se, kuinka paljon viime vuosina on järjestetty tällaisia nopean aikataulun mielenilmauksia ja minkälaisia ongelmia niistä on poliisille mahdollisesti seurannut.

En myöskään pidä perusteltuna sitä, että viitataan käytäntöihin muissa maissa, joissa perusoikeudet ovat heikommalla tasolla kuin meillä Suomessa. Eli jos muissa maissa on huonompia käytäntöjä, niin miksi meidän pitäisi siihen suuntaan Suomessa mennä? Eikö pikemminkin pitäisi ottaa huomioon nämä eri suunnista tulevat viestit siitä, että poliisin resurssit todellakin ovat heikot? Siitä on uutisoitu aika huolestuttavalla [Puhemies koputtaa] tavalla viime päivinä, ja käsitykseni on, että jo viime kaudella oltiin tilanteessa, [Puhe-

mies: Aika!] jossa Suomen poliisin resurssit olivat alhaisemmalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa.

15.42 **Ilkka Kantola sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kysymys perusoikeuksien rajoittamisesta, niin kuin tässä lakiesityksessä, on tietysti tärkeää, että keskustellaan tällä tavalla myös kriittisesti ja asiaa valaistaan hyvin monipuolisesti. Ja on ihan selvä, että tämä hallituksen esitys liittyy myös poliisin resurssikysymykseen.

Se, mihin edustaja Huhtasaari viittasi, että tällä on yhtymäkohta myös ilmaisunvapauteen, pitää tietysti paikkansa, ja siihen liittyen on hyvä todeta, että tässähän ei ole kysymys siitä, että luotaisiin ikään kuin viranomaisille enemmän valtuuksia kieltää mielenosoituksia, vaan tässä on lähinnä kysymys siitä, että viranomainen voi ajoissa, paremmin kuin tällä hetkellä, varautua siihen, että mielenosoituksia järjestetään, ja ottaa huomioon ne riskit, joita, niin kuin edustaja Kanerva muun muassa tässä viittasi, tänä päivänä esiintyy ehkä aikaisempaa enemmän, eli mielenosoituksissa kansalaisten turvallisuus ei tule sillä tavalla taatuksi kuin aikaisemmin. Sen takia tämä hienoinen lisä tähän varautumiseen on tarpeen. Ei siksi, että haluttaisiin rajoittaa mielenosoittamisen tai sananvapauden oikeutta, [Puhemies koputtaa] vaan että turvallisuus olisi paremmin taattu.

15.43 **Lea Mäkipää sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin meillä kokoontumisvapaus on perustuslaillinen oikeus, mutta on kaikkien osapuolten etu, että mielenosoitukset pystytään turvaamaan ja häiriöt ennakoimaan niin, ettei kenellekään koidu fyysistä tai muuta haittaa.

Esityksessä mainitaan, että mielenosoitusten rinnalla vastamielenosoitukset ovat lisääntyneet, ja saattaa olla, että suuret mielipide-erot johtavat tällaisiin suuriin yhteenottoihin, niin kuin on käynytkin. Ilmoitusajan pidentämisellä kyetään juuri antamaan poliisille — täällä on puhuttu, että on pientä resurssipulaa — aikaa järjestää työvuorot, että se kykenee turvaamaan nämä mielenosoitukset. Poliisillehan on kirjattu lakiin velvoite turvata kokoontumiset ja mielenosoitukset. Kyseessä on siis kokoontuvien etu, ei heidän toimintansa rajoittaminen. Tämä nyt ehdotettu 24 tunnin määräaika ei ole sellainen, että se estäisi tai rajoittaisi [Puhemies koputtaa] kokoontumisvapauden toteuttamista, ja kun katsotaan täältä hallituksen esityksestä, tämä määräaika on Euroopan muihin valtioihin verrattuna melko lyhyt. [Puhemies koputtaa] Tämä on maltillinen ja kannatettava esitys.

15.45 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hieman liikuttuneena kuunnellut, kuinka moni on täällä huolissaan siitä, että puututaan perusoikeuksiin. Perussuomalaiset ovat yrittäneet saada aikaiseksi keskustelua siitä, että kokoontumisvapaushan toteuttaa sitä, että ihminen voi ilmaista itseään, siksihän hän sinne menee, elikkä siten se kytkeytyy myös keskeiseen perusoikeuteen eli sananvapauteen. Nyt viime aikoina toimenpiteet Euroopassa ja Suomessakin keskittyvät siihen, miten heikennetään ihmisen oikeutta puhua, missä sitä rajoitetaan. Ministeri on käynnistänyt myös Against Hate -hankkeen, joka on vihapuhetta vastaan, mutta olisin toivonut, että se vihapuhe vihdoin määriteltäisiin meille. Tuomarit ovat hieman ihmeissään siitä, että heitä koulutetaan vihapuheeseen, kun sitä ei edelleenkään rikoslaissa ole edes määritelty.

Ja oikeastaan toisena vinkkinä antaisin oikeusministerille semmoisen idean, että olisi puheen puolesta -projekti eli olisi puhujatoria tai muuta. Nyt meidän ainoa vastauksemme siihen vastakkainasetteluun on se, että me rajoitamme ihmisten puhumista sen sijaan, että

me toisimme heidät keskenään juttelemaan. Se olisi toinen ratkaisu. Nyt me vain haluamme tukkia kaikkien suut. [Puhemies koputtaa] Onko tämä ratkaisu siihen, että pääsemme yhteisymmärrykseen?

Puhemies Paula Risikko: Joudun täällä valitettavasti rajoittamaan puheenvuoroja, mutta seuraavaksi edustaja Tolppanen, vastauspuheenvuoro.

15.46 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onhan totta toki niin, että kun tässä nyt pidennettiin tätä aikaa, niin ollaan vähän kiikkulaudan päällä. Näin toimittajana ja sen puolen ammattilaisena mietin nimenomaan sananvapauden ja kokoontumisvapauden suhteen, että missä vaiheessa vedetään se raja, että niitä pyritään ikään kuin hankaloittamaan. Ehkä se ei vielä ole tässä.

Mutta toinen asia, mikä tässä on, on nimenomaan nämä vastamielenosoitukset. Sitä minä mietin, että mitenkäs nämä vastamielenosoitukset, miten he sitten toimivat. Tuskin he tietävät, milloin mielenosoitus on, ennen kuin sitten vasta, kun se on.

Ja sitten toinen asia: väkivaltaiset mielenosoitukset. En usko, että kukaan, joka väkivaltaisen mielenosoituksen haluaa järjestää, tulee ilmoittamaan siitä yhtään kenellekään yhtään aikaisemmin. Eli tavallaan tätä olisi ehkä hyvä vielä vähän kirkastaa.

Ja vielä tärkeämpää olisi se, että saataisiin se yhteensä 7 850 poliisia. Silloin oltaisiin oikealla tasolla, [Puhemies koputtaa] silloin mielenosoitukset [Puhemies: Aika!] pystyttäisiin turvaamaan.

15.47 **Olli-Poika Parviainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Someaikakausi haastaa tässäkin asiassa, ja itse lähtisin siitä, että poliisin resurssien näkökulmasta voi olla vähän hankalaa tehdä lainsäädäntöä, joka puuttuu perusoikeuksiin, eli kannattaa olla varovainen näitten suhteen. Esitys on toki mennyt parempaan suuntaan sikäli, että enää ei puhuta kolmesta vuorokaudesta.

Spontaanit tai, sanotaan, nopeasti järjestettävät mielenosoitukset saattavat syntyä tunneissa. On helppoa nähdä tilanne, jos vaikkapa jossain tulee terrori-isku, että sen jälkeen Suomessakin haluttaisiin järjestää nopeasti vaikkapa kynttilämielenosoitus uhrien muistoksi — siinä voi olla kyse tunneista. Tai vaikkapa viime päivinä uutisissa on ollut, miten nuori saudinainen pakeni pakkoavioliittoa ilmeisesti Bangkokiin. Koko asia oli niin sanotusti käsitelty muutamassa tunnissa tai noin vuorokaudessa, mutta olisi täysin mahdollista, että tällaisissa tilanteissa joku haluaisi vaikkapa järjestää mielenosoituksen suurlähetystön edessä tukemaan tätä nuorta naista. Tällaisten tilanteiden takia kannattaa olla hyvin varovainen siinä, pitääkö meidän pidentää mielenosoitusten ennakkoilmoitusaikaa. Mielestäni nykyinen 6 tuntia on aika hyvä.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä kolme vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen ministerin vastaukset ja sitten mennään seuraavaan asiakohtaan. Edustajat Hongisto, Kari Mika ja Satonen.

15.48 **Reijo Hongisto sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Salissa on mainittu sana ”poliisi” aika monta kertaa, ja kiitän puhemiestä, että puhemies antoi myöskin poliisille puheenvuoron.

Kun pohditaan poliisin resursseja ja muita, niin kehotan hallituspuolueitten edustajia katsomaan peiliin. Kolmen neljän edellisen hallituskauden aikana poliisin resursseja on merkittävästi vähennetty. Minä iloitsen jokaisesta sanasta, joka tässä salissa sanotaan, että halutaan poliisin resursseja lisätä. Minä toivon totta tosiaankin, että se pitää myöskin seuraavalla hallituskaudella.

Mutta arvostamani edustaja, edustaja Gustafsson, puhui erinomaisen viisaasti ja hyvin. Edustaja Gustafsson on oivaltanut tämän lain sisällön. Hän kiinnitti huomiota nimenomaan siihen, että tarkoitus ei ole lisätä poliisin valtaa tai poliisin mielivaltaa vaan nimenomaan mahdollistaa se, että poliisi lisäresursseillaan kykenee turvaamaan mieltään osoittavien henkilöiden fyysisen koskemattomuuden. Tämä on kaiken a ja o. Poliisin täytyy pitää yllä yleistä järjestystä ja turvallisuutta ja turvata mieltään osoittaneiden henkilöiden fyysinen koskemattomuus. Siihen tällä lakiesityksellä pyritään. — Kiitoksia.

15.49 **Mika Kari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mieluisaa kuunneltavaa, niin moni kansanedustaja hallitus—oppositio-akselin yli ja puoluerajojenkin yli on sitä mieltä, että poliisien määrän lisääminen on tälle kansalle ja kansalaisille turvallisuuden lisäämistä, ja toivon, että seuraavan hallituksen aikana tässä asiassa päästään eteenpäin.

On se sitten 7 850 tai jotain enemmän tai vähemmän, niin se ei tietenkään automaattisesti riitä turvaamaan kansalaisten kokoontumisvapauden ja sananvapauden käyttämistä erilaisissa tilaisuuksissa, niin kuin edustaja Kanerva hyvin toi esiin. Liehuu mitä merkillisimpiä lippuja, tehdään mitä merkillisimpiä käsitervehdyksiä tai käydään vastamielenosoitukseen, ja nämä tilaisuudet usein eskaloituvat jopa väkivallan käytöksi.

Olisin kysynyt vielä ministeriltä: Millä tavalla te näette tämän täällä jo aikaisemminkin kysytyn kasvojen peittämisen tai lippujen liehuttelun? Onko tällä lakiesityksellä työkaluja torjua sentyyppistä ääriajattelun rantautumista Suomeen, jota ei demokraattisessa yhteiskunnassa tule hyväksyä?

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä Satonen ja Sarkkinen ja sitten ministeri.

15.51 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen myös erittäin tyytyväinen siihen, että lähes jokaisessa puheenvuorossa on mainittu poliisien resurssit ja tarve kasvattaa poliisien määriä, ja voisi kuvitella, että se viesti sitten tästä välittyy eteenpäin. Ja onneksi se on siltä osin välittynyt jo, että sisäänottomäärät Tampereen Poliisikoululla ovat ymmärtääkseni nousseet jo 300:sta 400:aan. Eli siellä on päästy jo liikkeelle siinä, että lisää poliiseja koulutetaan, ja se osittain tätä tilannetta auttaa, mutta varmasti pitää myös jatkaa.

Tämän lakiesityksen osalta aika pitkälle näen asian samalla tavalla kuin edustaja Kanerva, joka tässä aikaisemmin mainitsi, että ongelma nimenomaan liittyy niihin mielenosoituksiin, jotka helposti poikivat sitten vastamielenosoituksia. Ja jotta siinä tilanteessa voidaan turvata sekä mielenosoittajien, vastamielenosoittajien että ennen kaikkea myös sivullisten turvallisuus, niin silloin tarvitaan jonkinnäköinen valmistautumisaika. Tuntuu, että tässä on nyt semmoinen hyvin kohtuullinen ja kaikki näkökulmat huomioiva ratkaisu onnistuttu löytämään.

15.52 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarve turvata mielenilmaukset on tärkeä ja olennainen näkökulma, jota nyt peilataan ilmoitusvelvollisuuden pidentämisestä aiheutuvan kokoontumisvapauden rajaukseen. Tämän yksittäisen asian lisäksi on olennaista miettiä, onko kokoontumisvapauden rajoittaminen oikea periaatteellinen tie vastata poliisin resurssitarpeeseen.

Mutta, arvoisa puhemies, nykyisin ja jatkossakin poliisilla on mahdollisuus sallia mielenosoitus myös ennakkoilmoitusaikaa lyhyemmällä ajalla. Tämä on tärkeä asia erityisesti, jos ilmoitusaikaa nyt pidennetään merkittävästi. Kysyisinkin ministeriltä, että käytetäänhän jatkossakin mahdollisuutta tulkita, että spontaaneja mielenosoituksia voidaan järjestää, jos mielenosoituksesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle, vaikka ilmoitusaika olisikin jo kulunut umpeen. Eli käytetäänhän jatkossakin tätä mahdollisuutta sallia spontaanit mielenosoitukset ikään kuin hyvin vapaalla harkinnalla?

Puhemies Paula Risikko: Ja ministeri Häkkänen, vastauksia olkaa hyvä, enintään 5 minuuttia.

15.53 **Oikeusministeri Antti Häkkänen:** Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä kysymyksistä. Tämän hankkeen tarkoitus on vahvistaa ja turvata perusoikeuksien toteutumista Suomessa. Tämän hankkeen tarkoitus ei ole kaventaa perusoikeuksia, ilmaisunvapautta tai sananvapautta.

Asian uutisointi lähti täysin väärille jengoille väärästä otsikosta ”Hallitus haluaa rajoittaa mielenilmaisua”. Onneksi otsikko korjattiin myöhemmin. Mutta kyse on nimenomaan siitä, että valtiolla on Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan velvollisuus turvata jokaisen oikeus ilmaista mieltään kipeistäkin aiheista, olkoon seksuaalivähemmistöjen asioita tai hallituksen kritiikkiä tai mitä tahansa, ilman ennakkolupia tai ilman valtiovallan kontrollia. Mutta tämä ennakkoilmoitus ei ole lupa, vaan sen tarkoitus on nimenomaan varmistaa se, että valtiovalta täyttää ihmisoikeussopimuksen velvoitteensa siitä, että jokainen saa ilmaista vaikkapa Rautatientorilla mieltään ilman, että vastamielenosoittajat voivat uhkailla vaikkapa seksuaalivähemmistöjen mielenosoituskulkuetta tai toisinpäin, tai ilman sitä, että sivullisille tapahtuu ongelmia. Hankkeen taustalla on nimenomaan se, että myös Suomeen on rantautunut näitä ongelmia, vastamielenosoituksia tai yksittäisiä väkivaltaisiakin mielenosoituksia, joita nähtiin kaksi vuotta sitten Rautatientorin edessä. Hankkeen tausta on näissä asioissa.

Ja mitä tulee nyt näihin kysymyksiin poliisien resursseista, niin kyse on poliisin toimintaedellytyksistä eli siitä, kyetäänkö sinänsä riittävilläkin resursseilla järjestämään tie poikki, että kulkue pääsee kulkemaan, turvaamaan yleisön kulkeminen ja sivullisten kulkeminen ja ennalta ehkäisemään se, etteivät aggressiiviset vastamielenosoittajat esimerkiksi pääse pääkulkueen kimppuun tai toisinpäin. Eli tässä ei ole kyse siis välttämättä siitä, että poliisilla olisi liian niukat resurssit, vaan siitä, onko aikaa valmistautua. Siitä on kyse.

Sitten kysyttiin, miksi on kansainvälistä vertailua eri maihin. Ruotsissa on lähes viikon ennakkoilmoitusaika ja jopa lupa, useissa maissa on 4—5 päivän lupia, Espanjassa jopa 10 päivän ennakkoilmoitusaika. Kansainvälinen vertailu kuuluu lainvalmisteluun. Sen takia se on siellä. Piste. [Leena Meri: Se on hyvä, että se on siellä!]

Ja mitä tulee sitten tähän yleisesti, niin en mitenkään haluaisi nähdä sellaista keskustelua, että tällä hankkeella halutaan perusoikeuksia jostain syystä heikentää. Tässä on nimenomaan kyse siitä, miten yhteiskunnassa, jossa keskustelu polarisoituu voimakkaasti, silti

turvataan ihmisille ilmaisunvapaus turvallisesti, ja Suomen poliisi täyttää tämän tehtävän äärimmäisen hyvin, jatkossa ripauksen verran paremmin toimintaedellytyksin. [Kimmo Kivelä: Selkeää tekstiä! — Leena Meri: Vihapuhe jäi vastaamatta, viisi minuuttia oli aikaa!]

Puhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely tässä vaiheessa keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 15.56.

Keskustelua jatkettiin kello 17.43.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä.

17.43 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kokoontumislakia. Perustuslain mukaan jokaisella meistä on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Tämä säännös turvaa sekä meidän oikeuttamme järjestää kokouksia ja mielenosoituksia että myös oikeuttamme osallistua muiden järjestämiin kokouksiin ja mielenosoituksiin. Tällaista mahdollisuutta ei ole jokaisessa maassa, edes tässä Suomen lähialueilla. Perustuslain lisäksi meillä on kokoontumislaki, jonka tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetyn kokoontumisvapauden käyttämistä sekä ohjata yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä tarpeellisilla ja järjestysluonteisilla säännöksillä. Tätä lakia sovelletaan sekä yleisiin kokouksiin että yleisötilaisuuksiin.

Esityksen mukaan jatkossa ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä kokouksesta olisi tehtävä ilmoitus kokouspaikan poliisille nykyisen 6 tunnin asemasta vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Pidän muutosta tarpeellisena ja erittäin tärkeänä. Tämä muutos ei vähennä kenenkään oikeuksia, vaan oikeudet pysyvät samoina. Tämä muutos aiheuttaa kuitenkin sen, että erityisesti pienissä poliisilaitoksissa ehditään reagoida kokouksiin ja mielenosoituksiin poliisin toimesta.

Jos ajatellaan vaikka Pohjois-Karjalaa, missä minä toimisin yleis- tai kenttäjohtajana: Tulen siellä työvuoroon aamulla kello 8, ja kello 10 minulle ilmoitetaan suuresta mielenosoituksesta, joka toteutettaisiin kello 16, ja maakunnassa kaikki kahdeksan poliisimiestä komennetaan turvaamaan mielenosoittajien oikeuksia. Samaan aikaan koko muu maakunta jää vaille poliisipalveluja. Kannattaa miettiä asioita joskus poliisinkin kannalta eikä vain mielenosoittajien oikeuksien toteutumisen kannalta.

Kertaan vielä tämän viimeisen tärkeän lauseen: tämä muutos ei vähennä kenenkään oikeuksia, vaan oikeudet pysyvät samoina.

17.46 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee esitystään oikein kauniisti kansalaisten mielipiteenilmaisun ja kokoontumisvapauden turvaamisella. Koskapa me olisimme sellaista hallituksen esitystä saaneet, jota hallitus ei jollain hyvällä ja kannatettaval-

la asialla perustelisi. Tässä on kuitenkin kysymys heikennyksestä kansalaisten perusoikeuteen, [Kari Kulmala: Ei todellakaan ole!] joka on ollut olemassa 111 vuotta.

Tässä salissa aikaisemmin tänään käydyssä debatissa kuultiin paljon perusteluja, jotka mielestäni ovat aika lailla asian vierestä. Hallituksen esityksen perusteluissakaan ei kerrota, onko oikeasti ollut sellaisia suuria mielenosoituksia tai ongelmatilanteita aiheuttaneita mielenosoituksia, joissa tämä ilmoitusajan pidentäminen 6:sta 24 tuntiin olisi oikeasti auttanut. Ministeri Häkkänen kertoi esimerkiksi, että viime vuonna Helsingissä järjestettiin noin 400 mielenosoitusta. Okei. Montako niistä oli suuria? Montako suurta mielenosoitusta on järjestetty nopealla varoitusajalla? Ne suuret mielenosoitukset Helsingissä, joista itse olen ollut tietoinen, on kaikki järjestetty vähintään viikon, monet niistä jopa useamman kuukauden varoitusajalla. Eli oikeasti sellaista tietoa siitä, montako suurta mielenosoitusta tai sitten liikenteelle haittaa aiheuttavaa mielenosoitusta tai muulla tavalla ongelmallista mielenosoitusta on ollut, [Kari Kulmala: Joka vuosi, Joensuussakin!] joissa tarvitaan ilmoitusajan pidentäminen, eduskunta ei ole saanut. Toivon, että perustuslakivaliokunta näitä konkreettisia tietoja sitten hallitukselta tivaa.

Sen lisäksi kiinnittäisin huomiota siihen, että tässä moni kollega totesi, että tämä ilmoitusajan pidentäminen 6:sta 24 tuntiin on perusteltavissa siksi, että hallituksen esitykseen sisältyy kuitenkin se sama pykälä, mikä ennestäänkin on laissa, eli että nopeamminkin mielenosoituksen voi järjestää, jos siitä ei aiheudu haittaa. Mutta kuka sen sitten ristiriitatilanteissa päättää? Jos on esimerkiksi joku yllättävä kansainvälinen tilanne, terrori-isku tai joku muu yllättävästi tuleva uutinen, johon ihmiset haluavat reagoida nopeasti järjestämällä esimerkiksi juuri 6 tunnin varoajalla mielenosoituksen, ja sitten poliisi ilmoittaa, että ei käy, me kiellämme, miten se tilanne sitten oikeasti ratkaistaan? Käsitelläänkö asia tuomioistuimessa, joka sitten kenties puolen vuoden tai vuoden kuluttua antaa kantansa siihen, oliko tämän mielenosoituksen epäämiseen riittävät perustelut?

Eli haluaisin nyt tässä vielä kerran tuoda esille sen, että meillä kansalaisten perusoikeuksien rajoittamisessa, heikentämisessä on ollut sellainen periaate, että sen on oltava oikeasuhtaista ja selkeästi perusteltua. Mielestäni hallituksen esitys ei sisällä kunnollisia perusteluita tälle muutokselle. Voi tietysti olla, että niitä on olemassa, mutta tänään käyty keskustelu ja hallituksen esitys eivät niitä sisällä, ja toivon tosiaan, että perustuslakivaliokunta huolellisesti selvittää sen, onko tämä hallituksen esitys perusteltu ja oikeasuhtainen, koska kysymys todellakin on tältä osin kansalaisten yhden perusoikeuden huonontamisesta siihen verrattuna, mitä se 111 vuoden ajan on tässä maassa ollut.

17.50 **Riitta Mäkinen sd:** Arvoisa puhemies! Kokoontumislain tarkoituksena on luoda edellytykset kokoontumisvapauden mahdollisimman täysimääräiselle käytännön toteutumiselle. Lain lähtökohtana on, ettei yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä rajoiteta turhilla järjestysluontoisilla säännöksillä ja luvilla.

Ilmoitusvelvollisuuden tiukentamista nykyisestä käytännöstä on perusteltu ennen kaikkea poliisin reagointivalmiuden turvaamisella. Määräajan tarkoituksena on varata poliisille riittävästi aikaa valmistautua laissa säädettyjen, kokoukseen liittyvien tehtäviensä hoitamiseen mutta ennen kaikkea järjestyksen ja yleisen turvallisuuden ylläpitämiseen.

Yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden, sosiaalisen eriarvoistumisen ja huonoosaisuuden kasvu on selkeästi muuttanut ilmapiiriä, jossa käymme keskustelua yhteiskunnassamme vallitsevista epäkohdista. Erityisesti tämä on näkynyt julkisessa keskustelussa ja mielenosoitusten ja erilaisten tilaisuuksien yhteydessä. Sosiaalinen media tavoittaa en-

nennäkemättömällä tavalla valtavasti ihmisiä, ja tapahtumien ja tilaisuuksien järjestäminen sujuu huomattavasti aikaisempaa nopeammin. Nykyinen 6 tuntia on tässä maailmassa ja tähän suhteutettuna lyhyt aika.

Meillä on aivan liikaa tapauksia ja kokemuksia tilanteista, joissa suoranainen vihamielisyys ja sen julkinen osoittaminen on johtanut jopa väkivaltaisiin yhteenottoihin vaarantaen näin yleisen turvallisuuden ja aiheuttanut sivutuotteena merkittävää liikenteellistä haittaa. Nämä tosiasiat on otettava vakavasti.

Vaikka hallituksen esitys ei ole ristiriidassa perustuslain tai kansainvälisen ihmisoikeuslain säädöksiin nähden, on meidän suhtauduttava äärimmäisen vakavasti kokoontumisvapauden turvaamiseen ja siten myös kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaamiseen. Kyse on ilmaisunvapauden myötä aivan perimmäisestä oikeusvaltion kivijalasta, mielipiteenvapaudesta ja sananvapaudesta. Kokoontumisvapaus on suomalaiseen demokratiaan kuuluva poliittinen ydinoikeus, meidän jokaisen perustuslaillinen oikeus. Oikeus on myös kansainvälisesti tunnustettu. Hyvin usea kollega tässä salissa on todennut jo aikaisemmin, että hallituksen aiemmassa esityksessä esitetty pidennys kolmeen vuorokauteen olisi ollut täysin kohtuuton. Olen täsmälleen samaa mieltä.

Muuttuva maailma edellyttää meiltä uudenlaista ajattelua ja myös toimenpiteitä. Turvallisuus tarvitsee tekijänsä. On huomionarvoista, että lakimuutosta on perusteltu poliisin resurssipulalla. Resurssipula on todellinen, ja se on johtanut tarpeeseen osin priorisoida tehtäviä. Ei kuitenkaan voi olla niin, että välttämättömät turvallisuuteen liittyvät tehtävät hoidetaan, mutta erityisesti piilorikollisuuden, huumerikostutkinnan, harmaan talouden torjunnan ja talousrikostutkinnan kohdalla joudutaan tekemään karsintaa. Lisäksi resurssien kapeus näkyy helposti myös liikennevalvonnassa ja rikoksia ennalta ehkäisevässä partioinnissa. SDP on esittänyt poliisien määrän nostamista pohjoismaiselle tasolle niin nopeasti kuin mahdollista. Poliisin rahoitus on turvattava pitkäjänteisesti eikä paikallisten lisäbudjettien kautta.

Nyt käsillä olevan lakiuudistuksen tarkoituksena ei ole rajoittaa perusoikeuksia vaan taata mielenosoitusten turvallisuus. Tarkoituksena ei ole lisätä poliisien valtaa vaan päinvastoin turvata kokoontumisvapauden toteutuminen niin, että niin mielenosoittajien kuin sivullistenkaan turvallisuus ei missään olosuhteissa vaarannu. Ennen kaikkea kyse on myös varautumisesta, ja se on sellainen asia, mitä tässä maailmassa ja tässä ajassa tarvitsemme.

Pidän myös erittäin tärkeänä, että ilmoitusajan pidentäminen ei estä jatkossakaan spontaaneja mielenilmauksia, kuten nyt lakiesitys antaa ymmärtää. Myös tämä on hyvin yleisesti tässä salissa tänään esille nostettu huolenaihe.

Toivon, että lain jatkovalmistelussa kiinnitetään siis huomiota myös minun tässä puheenvuorossani esille nostamiini asioihin. Me emme voi vaarantaa vakavasti perustuslaillisia oikeuksia mutta emme myöskään tietenkään kaventaa tietoisesti kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. — Kiitos.

17.55 **Reijo Hongisto sin:** Arvoisa herra puhemies! Kansalaisilla on perustuslaissa turvattu oikeus kokoontua julkisesti ja osoittaa mieltään. Oikeus tuo myös velvollisuuksia. Kokoontumisoikeuden vastapainona on velvollisuus noudattaa voimassa olevia lakeja ja asetuksia sekä järjestyssääntöjä. Valitettavasti kaikki eivät näitä noudata, vaan mielenilmaisuissa saattaa esiintyä järjestyshäiriöitä ja jopa selviä vahingontekoja, erityisesti silloin, jos samaan aikaan samassa paikassa on mielenilmaus ja sen vastamielenilmaus. Näiden häiri-

öiden estämiseksi ja kokoontujien oman turvallisuuden takaamiseksi yleistä järjestystä ja turvallisuutta ylläpitävän poliisin on tiedettävä, missä kokoonnutaan, kuinka paljon väkeä arviolta kokoontuu sekä se, pysyykö mielenilmaukseen osallistuva väkijoukko paikoillaan vai siirtyykö se johonkin ja jos siirtyy, niin mitä reittiä käyttäen. Poliisin on saatava nämä tiedot hyvissä ajoin, jotta poliisi voi laatia oman toimintasuunnitelmansa kokoontuvan väkijoukon turvallisuuden varmistamiseksi. Nykyinen 6 tunnin ilmoitusaika on perua menneiltä vuosilta, jolloin ei ollut käytössä nykyisenkaltaisia sosiaalisia viestivälineitä. Nykyään voidaan sosiaalisessa mediassa erilaisten keskustelupalstojen avulla tiedottaa ja kerätä nopeasti jopa tuhansia ihmisiä mielenilmaisuun, ja luonnollisesti tällainen ihmismäärä aiheuttaa ainakin siirtyessään koottuna joukkona ongelmia liikenteelle mahdollisten järjestyshäiriöiden ohella, aivan kuten edustaja Mäkinen tuossa äskeisessä puheenvuorossaan hyvin todisti ja toi esille.

Arvoisa puhemies! Voimaan tullessaan tämä laki antaa poliisille nykyistä paremmat mahdollisuudet valmistautua työvuorosuunnittelulla, erilaisilla virka-apupyynnöillä ja myös liikenteenohjausjärjestelyillä turvaamaan — siis turvaamaan — erilaisten mielenilmaisujen häiriötön kulku. Kun poliisi pitää yllä yleistä järjestystä, voivat mielenilmaisuun osallistuvat keskittyä itse asiaan eikä heidän tarvitse pelätä oman turvallisuutensa puolesta.

Arvoisa puhemies! Minä kannatan tätä lakiesitystä ja kiitän edustaja Mäkistä erittäin hyvästä puheenvuorosta.

17.58 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Minä nyt vain kysyisin — kun tässä keskustelussa on todettu moneen kertaan, että nykyiset sosiaalisen median ynnä muut tiedotuskeinot mahdollistavat tapahtumien, myös mielenosoitusten, koolle kutsumisen nopeallakin aikataululla — kuinka monta sellaista tapausta oikeasti on, että alle vuorokauden varoitusajalla on koottu esimerkiksi tuhansien ihmisten mielenosoituksia. Minä kyllä hyvin uskon sen, että tieto leviää jopa alle tunnissa tuhansille ihmisille, mutta kuinka tosielämää on se, että tuhannet ihmiset alle vuorokauden varoitusajalla muuttavat omia suunnitelmiaan, erilaisia kaupassakäyntiin, opintoihin, työhön, lasten päiväkotiin viemiseen ynnä muuhun kaikkeen arkielämään liittyviä suunnitelmiaan, näin nopealla varoitusajalla? Toki tällaiset mahdollisuudet ovat teoriassa olemassa, mutta onko tällainen mahdollisuus realisoitunut käytännössä?

Todella toivoisin, että perustuslakivaliokunta selvittää käytännöllisemmin kuin mitä hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, miten yleisiä nämä ongelmatilanteet ovat olleet ja ovatko ne ongelmatilanteet oikeasti olleet sellaisia, että tämä ilmoitusajan pidennys niitä ongelmia ratkaisisi, ja myöskin, onko olemassa kenties joitain, sanoisinko, täsmäaseita, rajatumpia keinoja, joilla voitaisiin tiettyihin ongelmiin puuttua: esimerkiksi jos ongelma on vastamielenosoitukset, niin olisiko mahdollista muotoilla lakiin joku pykälä, jolla puututtaisiin nimenomaan siihen ongelmaan, niin että ei ammuttaisi tykillä kärpästä.

18.00 **Reijo Hongisto sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Hassi kysyi viisaita asioita. Minä en tiedä eikä minulla ole tiedossa, onko ollut tällaista mielenilmausta, mutta minä toivon, totta tosiaan, että koskaan emme joutuisi siihen tilanteeseen, että se realisoituu. Mielestäni lainsäädännön tehtävänä on etupainotteisesti turvata tilanne niin, että koskaan emme joudu tilanteeseen, jossa muutaman poliisin voimin joudutaan pitämään yllä yleistä järjestystä ja turvallisuutta tilanteessa, jossa on satoja tai jopa tuhansia henkilöitä, jos tämä tilanne äityy vaaralliseksi väkivallanteoksi. Lain tarkoitus on nimen-

omaan varmistaa, että tällaiseen tilanteeseen emme koskaan joutuisi. Ja kyllä minä näen tämän asian aivan niin, että meidän tehtävämme on pitää huolta kansalaisten turvallisuudesta. Jos me alamme järjestelemään mielenosoitusten ja vastamielenosoitusten keskinäistä rinnakkaiseloa, niin hyvin äkkiä ajaudumme tilanteeseen, jossa mietitään, kumman mielenosoitusjoukkueen oikeushyvä tässä nyt on korkeampi. [Puhemies koputtaa] Mielestäni tämä lakiesitys on erittäin hyvä ja kannatettava.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta

Hallituksen esitys HE 195/2018 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 14/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 14/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

15.56 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuntien kulttuuritoiminnasta. Esityksellä annetaan kunnille uusia keinoja kunnan kulttuuritoiminnan järjestämiseen, ja tätä pidän erittäin tärkeänä seikkana.

Esityksen myötä muutettaisiin ajan tasalle kunnan tehtäviä ja valtionrahoitusta koskevat säännökset. Esityksen myötä lakiin lisättäisiin kuntien kulttuuritoiminnan tavoitteet, valtion viranomaisten tehtävät, kunnan asukkaiden osallistuminen, kehittämistehtävä, yhteistyö sekä tiedon tuottaminen ja toiminnan arviointi. Laki korvaisi nykyisen lain vuodelta 92, eli jo on aikakin.

Uudistettavan lain lähtökohtana on ollut kulttuuriin ja taiteeseen liittyvän luovan toiminnan edistäminen ja kaikkien väestöryhmien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Kunnan tehtävänä olisi perus- ja lähipalveluna järjestää kulttuuritoimintaa lain tavoitteiden ja tehtävien mukaisesti. Tämä lähtökohta on erittäin haastava, kun tiedetään suomalaisten pienten kuntien mahdollisuudet tuottaa erilaista kulttuuritoimintaa. Monessa kunnassa kulttuuritoiminta rajoittuu kirjastoon ja sen palveluihin sekä kesäaikana kesäteattereihin, jotka nykyisin ovat erittäin suosittuja.

Esitetyssä lainvalmistelussa on kuitenkin mielestäni otettu monipuolisesti huomioon erilaiset kulttuuriin liittyvät tarpeet ja näkemykset. Myös sekä kulttuurin että taiteen yhteiskuntapoliittinen merkitys ja vaikutus tunnistetaan ja tunnustetaan aikaisempaa selkeämmin. Ehdotettu laki vahvistaa kulttuurin roolia kunnan toiminnassa sekä perustelee kulttuurin merkitystä ja asemaa kunnan peruspalveluna. Se myös tukee keskeisiltä osiltaan tulevaisuuden kuntia sekä tunnistaa taiteen ja kulttuurin monipuolisen ja tärkeän merkityksen meille kuntalaisille ja kunnan elinvoimalle.

Erinomaisen lain toisaalta kumoaa esityksen lause, missä todetaan, että toiminnan toteuttamisen keinot päättää kunta itsehallintonsa puitteissa paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Kunta siis päättää, ei lain aikaansaanut eduskunta tai valtio. Tämä laki kannustaakin kuntia tekemään yhteistoimintaa, mutta sekin vaatii yhteisymmärrystä ja sopuisuutta. On tärkeää, että kuntien kulttuuritoiminta on kaikkien väestöryhmien saavutettavissa ja että siihen eivät pystyisi yksittäiset valtuutetut ja heidän viha-rakkaussuhteensa vaikuttamaan. Kulttuuri kuuluu meille kaikille.

15.59 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! On hienoa, että kulttuuritoimintaa koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan. Nykyinen laki on peräisin jo 90-luvun alkupuolelta, niin pitkältä ajalta, joten aika on. Toimintakenttä on muuttunut vuosien saatossa melkoisesti.

Muun muassa kulttuuritoiminnan tavoitteiden määrittely ja asukkaiden osallistumisen edistäminen ovat kannatettavia tavoitteita. Esitys onkin suurimmilta osiltaan mielestäni hyvä. Me jätimme kuitenkin edustaja Savion kanssa mietintöön vastalauseen.

Arvostan puolueeni tavoin suomalaisen kulttuuriperinnön hyvin korkealle. Tältä osin hallituksen esityksessä on parantamisen varaa. Kansallisperinteemme varjeleminen jää esityksessä niin sanotusti vajaaksi.

Kotiseutumuseoiden tai muiden tuleville sukupolville kulttuuriperintöä välittävien toimijoiden taloudelliset edellytykset tulisi turvata esityksessä paremmin. Monissa kunnissa vallitsee tiukka taloudellinen tilanne, ja kulttuuripalvelut eivät tunnetusti ole ahdingossa olevien kuntien prioriteettilistan kärjessä. Tähän liittyen kuntasektoria näivettävät indeksijäädytykset tulisi perua kulttuuritoimialan osalta. Lisäksi kannamme huolta kotiseutututkimuksen ja kulttuuripalvelujen tulevaisuudesta. Nyt on leikattu arvioimatta tarpeeksi perusteellisesti rahojen pois vetämisen vaikutuksia esimerkiksi juuri kotiseutututkimukseen. Tämän kaltainen toiminta nakertaa pitkässä juoksussa arvaamattomalla tavalla kulttuuritoimintaamme.

Me perussuomalaiset esitämmekin näistä syistä sivistysvaliokunnan mietintöön vastalausetta, joka sisältää kaksi lausumaehdotusta. Vaikka ne esitetäänkin seuraavassa istunnossa, niin varmistuksen vuoksi, jotta edustajat pystyvät tutustumaan näihin hyviin lausumaehdotuksiin, luen ne tässä.

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin valtionosuusrahoitukseen kohdistuvien indeksijäädytysten peruuttamiseksi siltä osin, kuin ne kohdistuvat kuntien kulttuuritoimintaan.”

Ja toinen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla säästöpäätösten vaikutukset kotiseutututkimukseen ja kulttuuriin arvioidaan.” — Kiitos.

16.02 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Vaihdankin puheeni sisällön rakennetta ja jatkan tuosta edustaja Elomaan puheenvuoron loppuosasta, jossa toit esille nämä perussuomalaisten vastalauseet, luitte kaksi lausumaehdotusta.

Minulta on kysytty, mikseivät sosiaalidemokraatit ole olleet tukemassa näitä lausumaehdotuksia, kun ne näyttävät kivoilta. Totean seuraavat asiat: Niistä ei neuvoteltu etukäteen. Voin yleisesti sanoa, että yhteistyö perussuomalaisten kanssa on sujunut kohtuullisesti, mutta nämä tulivat ihan puskista käsittelyn yhteydessä. No nyt, kun niihin paremmin sitten perehdyin, tulee poliittinen uutinen — toivon, että media kuuntelee jossain tarkasti: perussuomalaisilla ei ole budjettivastalauseessa eikä vaihtoehtobudjetissa kulttuurille kuin 3 miljoonaa euroa kotiseutumuseolle. Eli teidän ensimmäinen lausumanne, jossa esitätte

valtionosuusrahoitukseen kohdistuvien indeksijäädytysten peruuttamista, on ihan tyhjää puhetta. Se kumpuaa tyhjyyttä. Sosiaalidemokraateilla oli omassa budjettivaihtoehdossaan — ja me myöskin äänestimme siitä — 12 miljoonaa euroa museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusuudistukseen, indeksiin ja uudistukseen. Että näin. Koen tämän nyt kyllä ihan tämmöiseksi poliittiseksi populismiksi, jos nyt uskallan näitä sanoja käyttää, joitten käyttöä olen koettanut välttää.

Sitten teillä on toinen lausuma, jossa edellytätte, että säästöpäätösten vaikutukset kotiseutututkimukseen ja kulttuuriin arvioidaan. Se nyt on varmaan itse kullekin, kotiseutututkimus, kotiseutumuseot ja niin edelleen, arvokasta ja tärkeätä. Jää nyt sitten nähtäväksi, miten ryhmämme äänestyksessä tähän kakkoslausumaan suhtautuu. Mutta näen, että siinäkin nyt on takana enemmän tämmöinen perussuomalaisten poliittinen viritys kuin välttämättä nyt ihan sitten vakavaa kulttuuripolitiikkaa. [Ritva Elomaan välihuuto]

Arvoisa puhemies! Toisesta näkökulmasta toteaisin sen, miksi tässä ei ole esimerkiksi sosiaalidemokraattien vastalausetta. Sekä tämä hallituksen lakiesitys että asiantuntijakuuleminen puolsivat sitä näkemystä, joka on kirjattu tähän mietintöön, ja tämä kohta on yksimielinen: ”Valiokunta toteaa, että taiteen ja kulttuurin käsitteiden merkitys lakiesityksen yhteydessä on avattu selkeästi ja monipuolisesti. Hallituksen esityksessä tulee esille sekä kuntien kulttuuripalveluiden välinearvo että myös taiteen itseisarvo sekä kulttuurin laajentunut yhteiskuntapoliittinen merkitys. Kulttuuri kytkeytyy laajasti kuntien tehtäviin asukkaiden hyvinvoinnin ja kunnan elinvoiman edistämisessä.” Tamperelaisena, pirkanmaalaisena kansanedustajana totean, että siellä meilläpäin kulttuuri on otettu hyvinkin vakavasti ja tosissaan juuri tästä näkökulmasta ajatellen asukkaitten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa, niin että se palvelee koko Pirkanmaata ja laajasti koko Suomen kansakuntaa.

Sitten myöskin on syytä todeta, kun puhuimme tästä yhteiskuntapoliittisesta merkityksestä, että myöskin tiedämme sen, että kulttuurilla on koko ajan kasvava merkitys, rooli kansantaloudessa. Suomessakin lähes 4 prosenttia työvoimasta työskentelee kulttuurin toimialalla, ja se on merkittävä asia.

Sitten myöskin tässä meidän mietinnössä nostetaan vahvasti esille kulttuuriperinnön vaaliminen — perinteinen kulttuuri: taiteet, tapahtumat, kirjastotoimi ja niin edelleen — ja myöskin korostamme kulttuuriympäristön merkitystä osana kulttuuria. Se liittyy jokaisen kansalaisen elämään ja on jatkuvasti läsnä kertoen alueen historiasta ja juurruttaen asukkaan kotiseutuunsa.

Arvoisa puhemies! Tässä puheenvuoroni. — Kiitos.

16.08 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa puhemies! Tässähän on kysymys hyvin merkittävästä asiasta eli kulttuurista ja sitten myös kuntien roolista tämän tärkeän kulttuurityön turvaamisessa ja tukemisessa.

Katselin tätä valiokunnan mietintöä ja olen hyvilläni siitä, että valiokunta selkeästi alleviivaa omassa kannanotossaan esimerkiksi sitä, että kulttuuri on nähtävä osana peruspalveluja, osana kuntien peruspalveluja. Minusta on tärkeää huomata, että kansalaisten hyvinvoinnissa iso osa tulee siitä ja että voimme vahvistaa henkistä hyvinvointia juuri sillä, että mahdollisuus olla luova, mahdollisuus toimia kulttuurin parissa, mahdollisuus nauttia kulttuurista ja taiteesta kuuluu joka ikiselle, se kuuluu meille kaikille. Se on myös ollut keskeinen korostus, mitä me sosiaalidemokraatit omassa kulttuuriajattelussamme korostamme. Kulttuuri kuuluu kerta kaikkiaan kaikille, ja olen hyvilläni siitä, että myös tässä valiokunnan mietinnössä tätä alleviivataan.

Edustaja Gustafsson esitellessään tätä valiokunnan mietintöä hyvin totesi myös sen, että tässä on nähty kulttuurin ja taiteen merkitys laaja-alaisesti, mikä on hyvin tärkeää. Paitsi että kulttuurilla ja taiteella on merkittävä itseisarvo, tänä päivänä sillä tiedetään myös olevan entistä enemmän vaikutuksia ihmisten terveyteen, hyvinvointiin, niin henkiseen kuin jopa fyysiseen hyvinvointiin, sillä on valtava merkitys aluetalouksille, elinkeinojen mahdollisuuksille kehittyä, paikalliselle työllisyydelle, kaikelle tälle. Olen myös siitä tyytyväinen, että valiokunta toteaa mietinnössään muun muassa niin kulttuurin merkityksen hyvinvoinnille ja sitä kautta myös sosiaalipoliittisen ulottuvuuden kuin sitten esimerkiksi kulttuurin merkityksen kaiken kaikkiaan ja roolin kansantaloudessa. Siellähän kerrotaan muun muassa se, että jo 6,8 prosenttia Euroopan bruttokansantuotteesta tulee kulttuuriin liittyvien asioiden kautta.

Tietenkin minäkin pirkanmaalaisena voisin todeta, että meillä se on toden totta nähty. On ihanaa tulla maakunnasta, missä taide ja kulttuuri kukoistavat. Muistan aina esimerkiksi erään tutkimuksen, mikä meidän maakunnassamme tehtiin ja mikä varmasti pätee myös muualla. Siellä Pirfest tutki, mikä merkitys aluetalouksille on sillä, että meillä on festivaaleja, kulttuuritapahtumia alueellamme. Se oli aivan valtava. Se oli reilussa vuodessa yli 200 miljoonaa hyvää aluetalouteen, ja kaikki voivat ymmärtää sen, että merkitys on silloin valtava ja iso.

Oli myös iloista, kun olin jokin aika sitten eri kulttuuritoimijoiden, voisiko sanoa, yhteistyöelimen tai tällaisen yhteistyöporukan eli KULTA ry:n kokouksessa, jossa käsiteltiin näitä asioita taiteen kentän kesken. Siellä totesin, että hienoa työtä on tehty muun muassa Sitran ollessa mukana tässä, kun on tehty tällaiset arviot, että mikä on kulttuurin vaikuttavuus vaikka työllisyysnäkökulmasta, mikä on kulttuurin vaikuttavuus osallisuuden näkökulmasta, mikä on kulttuurin vaikuttavuus terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta, mikä osaamisen näkökulmasta, osallisuuden, kaiken tämän, ja se oli todella tärkeää. Varmasti mekin kaikki sen materiaalin saamme käyttöömme ja voimme sitä sitten hyödyntää myös omassa ajattelussamme, kun haluamme toivottavasti tukea kulttuuria nyt ja myös tulevaisuudessa.

Tämä tästä yleisestä.

Sitten mitä tulee tähän edustaja Gustafssonin huomioon, niin myös minua hämmästyttää se, jos on niin, että perussuomalaiset valitettavasti eivät ole vaihtoehtobudjetissaan resursseja turvanneet valtionosuuksien pitämiseen nykyisellä tasolla ja vieläpä nostamiseen. Nimittäin meillä on sosiaalidemokraatteina siihen kyllä selkeät sitoumukset, koska näemme sen, että tällä hetkellä vaikkapa sillä, miten kehittyy orkestereiden, museoiden ja teattereiden valtionosuusjärjestelmä, on iso merkitys tulevaisuudessa. Se on sitä kulttuurin ja taiteen tukemista, mikä kohdistuu tasaisesti ympäri Suomea, joka maakuntaan.

Nythän on tekeillä tämä VOS-uudistus, mistä tiedämme ja olemme täälläkin käyneet keskusteluja, että nyt sitä aiotaan toteuttaa tulevana vuotena siten, että rahoitusta on varattu jonkin verran museopuolen VOSin eteenpäinviemiseen ja sitten esittävien taiteiden vapaiden ryhmien käyttöön, mutta nämä ovat hyvin pieniä summia, ne eivät vielä riitä, ja olisi hyvin tärkeää saada tämä uudistus siten läpi, että siihen kerta kaikkiaan resursoitaisiin tarvittava lisäeuromäärä. Se on erittäin merkittävää. Muun muassa valtiovarainvaliokunta kun teki mietinnön budjetista, totesimme siinä ihan yksimielisesti ponnenkin kautta, minkä sivistys- ja tiedejaostossa käsittelimme, että eduskunta edellyttää, että tämä VOS-uudistus viedään eteenpäin ”riittävin resurssein”, alleviivaan: ”riittävin resurssein”. Nimittäin kun tätä uudistusta lähdettiin tekemään, niin aluksi ministeri Grahn-Laasonen totesi, että

pitäisi tulla kustannusneutraalisti, ja kaikki ymmärtävät, että se johtaa vain näihin katastrofeihin, että esitettiin välillä jopa Tampereen Työväen Teatterille miinusmerkkiä. Sehän ei tietenkään käy. Onneksi tämä torjuttiin ja nyttemminhän on tultu siihen johtopäätökseen — kaikki tietävät käytännössä — että tämä ei tule onnistumaan. Jos haluamme uudistuksen, se tarvitsee lisäresursseja, ja mielestäni kulttuuri, puhemies, ansaitsee sen.

16.14 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr:** Arvoisa herra puhemies! Minäkin totean, että tänään puhutaan tärkeästä asiasta, kun puhutaan kulttuurista. Olikin ilo kuunnella näitä edellisiä puheenvuoroja, varsinkin edustaja Viitasen ansiokasta, monella tavalla asiantuntevaa puheenvuoroa kulttuurin resursseista ja tulevista kehityshankkeista.

En itse ole tällä hetkellä sivistysvaliokunnan jäsen, mutta sikäli kuin olen oikein ymmärtänyt, tämä hallituksen esitys päivittäisi voimassa olevan kuntien kulttuuritoimintaa koskevan lain, joka on vuodelta 1992. Tähän ehdotettuun lakiin siis lisättäisiin kuntien kulttuuritoiminnan tavoitteet, valtion viranomaisten tehtävät, kunnan asukkaiden osallistuminen, kehittämistehtävä, yhteistyö sekä tiedon tuottaminen ja toiminnan arviointi ja samalla sitten muutettaisiin ajan tasalle kunnan tehtäviä ja valtionrahoitusta koskevat säännökset. Lain lähtökohtana on siis kulttuuriin ja taiteeseen liittyvän luovan toiminnan edistäminen ja kaikkien väestöryhmien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen.

Sinänsä tämän lakiesityksen merkittävintä antia lienee se, että tässä ehdotetaan valtakunnallista ja yhteneväistä tiedonkeruuta ja arviointia kuntien kulttuuripalveluista, tiedonkeruujärjestelmää, jonka tarkoituksena on parantaa nykytilaa sen suhteen, että tietäisimme, millä tavalla kulttuuripoliittiset tavoitteet eri kunnissa eri puolilla Suomea toteutuvat. Tällaista valtakunnallista tietoa tarvitaan, ja tiedon keruuta kulttuuripalveluiden tilasta lämpimästi kannatan, koska tiedossamme on, että eri puolilla Suomea kulttuuritoiminnan järjestämisessä ja kulttuuripalveluiden kehittämisessä on hyvin erilaisia tilanteita ja että erityisesti tässä tilastoinnissa on aika merkittäviä kuntakohtaisia eroja. Esimerkiksi jos ajattelemme, että maakuntauudistus tulisi voimaan — sehän nyt on tällä hetkellä kysymysmerkki, ehdimmekö siitä tällä kaudella päättää — ja jos maakunnat perustetaan tai perustetaan tämmöiset laajemmat väestövastuualueet, joille mahdollisesti sitten tulevaisuudessa siirtyy sotea ja muuta, niin siinä yhteydessä on hirveän tärkeää mielestäni päivittää käsitys siitä, mitkä kulttuuripalvelut, toiminnat ja rahoitus kuuluvat kunnille ja mitä sitten taas nämä uudet maakunnat voivat tehdä. Kun tästä päätetään, niin muun muassa siinä kohtaa on hirveän tärkeää, että me tiedämme, minkälaiset kulttuuripalvelurakenteet eri kunnissa eri puolilla Suomea on.

Tämä esitys tukee keskeisiltä osin tulevaisuuden sivistyskuntia ja tunnistaa taiteen ja kulttuurin monipuolisen ja tärkeän merkityksen kuntalaisille ja kunnan elinvoimalle, ja tulevien rakenteellisten uudistusten, kuten esimerkiksi maakunta- ja sote-uudistus, toteutuessa kuntien tehtävät suuntautuvat nykyistä vahvemmin tälle sektorille elikkä sivistys-, kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluiden järjestämiseen. Itse näen tässä hallinnollisessa, planetaarisessa uudistuksessa — sikäli kuin se etenee — mahdollisuuden tosiaankin paitsi vahvistaa kulttuurin roolia kunnissa myös tuoda sen uutena, vahvana elementtinä sinne maakuntiin.

Esimerkiksi itse olen puhunut aikaisemmin hyvin voimakkaasti sen puolesta, että kulttuuriprosenttiperiaate voitaisiin laajentaa myös esimerkiksi sote-sektorille, ja näen mahdollisuuksia siinä, että jos soten määrärahat siirtyvät maakunnille, myös siellä voitaisiin ottaa käyttöön tämä kulttuuriprosenttiajatus. Jos me oikeasti uskomme siihen, että kulttuuri

tuottaa hyvinvointia eikä se ole pelkästään tämmöistä lämmintä puhetta, silloinhan olisi hyvin perusteltua ajatella, että myös soten määrärahojen sisällä pieni prosentti — olkoon se vaikka aluksi puoli prosenttia ellei prosentti — voitaisiin käyttää nimenomaan siihen, että kulttuuria tuotaisiin esimerkiksi vanhustentaloihin tai päivähoitoon ja niin edelleen, sinne, missä ihmiset ovat ja missä se parantaisi ihmisten hyvinvointia.

Pidän hirveän ansiokkaana tässä valiokunnan lausunnossa sitä, että valiokunta korostaa kulttuurin merkittävää roolia kansantaloudessa. Sehän on kasvava, ja jos verrataan vaikka muihin Pohjoismaihin, Suomella olisi mahdollisuuksia kasvattaa kulttuurin osuutta bruttokansantuotteesta ja sen merkitystä työllisyydessä, työpaikkojen luojana.

Kaikki tiedämme, että ilmastonmuutos, ilmaston kriisi, on meidän ajan kaikkein merkittävin uhka ja merkittävin ongelma, ja meidän täytyy tulevaisuudessa siirtää esimerkiksi työllistämisen määrärahoja ympäristöä saastuttavilta aloilta sellaisille aloille, joilla ympäristöhaittoja ei synny. Esimerkiksi tässä kohtaa on mielekästä tarkastella sitä, voidaanko tätä kautta kasvattaa kulttuurin ja taiteen määrärahoja: siirretään pois sieltä ympäristöä saastuttavilta aloilta sinne, missä palvelut eivät ympäristöä sitten haittaa vaan parantavat ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvointia keskimäärin.

Kulttuuri tuottaa nyt jo 6,8 prosenttia Euroopan kansantuotteesta, ja suppeammin määriteltynä kulttuurin toimiala työllistää asiantuntijalausunnon mukaan jo 3,5 prosenttia työvoimasta, ja kasvun edellytyksiä todellakin on. Kulttuurin osuus kaikista kulutusmenoista on 4,7 prosenttia ja yksityisistä kulutusmenoista 5,8 prosenttia. Kulttuurin kuluttaminen tosiaan on pääsääntöisesti ympäristöystävällistä kulutusta verrattuna moneen muuhun kuluttamiseen.

Eli tässä lakiesityksessä on paljon hyvää, mutta jos katsoo kulttuurin määrärahoja ja kulttuuripolitiikkaa kokonaisuutena, siinä olisi monenlaista kehittämisen varaa, ja toivon todella, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa esimerkiksi VOS-uudistukseen palataan sillä tavalla, [Puhemies koputtaa] että sen toteuttamiseen myöskin varataan riittävät määrärahat ensi kaudella. — Kiitos.

16.21 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Kun perussuomalaiset esittävät kulttuurin puolesta edistyksellisiä asioita, se ei näköjään kelpaa SDP:lle. [Pia Viitanen: Kelpaa, totta kai!] Ilmeisesti väärä taho, väärä puolue esittää edistyksellisiä asioita. [Pia Viitanen: Esittäisitte vaan rahaa!] Pitäisi ilmeisesti tulla teiltä se esitys ja sitten me kannatamme, niin se sopisi paremmin. Tässä on kaksi selvää lausumaa. Joko SDP tulee niitä kannattamaan tai sitten ei kannata.

Me perussuomalaiset pidämme kulttuuriperintöämme ja kulttuuria ylipäätään erittäin tärkeänä asiana, ja henkilökohtaisesti ei varmaan ollut mikään ihme, että puhun myös pöntössä kulttuurin puolesta. Koska olen elänyt ammatissani parikymmentä vuotta kulttuurin saralla ja siitä on tullut leipäni, niin jotenkin tiedän, mistä puhun.

Kiitän myös Alanko-Kahiluotoa siitä, että hän otti esille luovien alojen merkityksen hyvinvoinnin ja työllisyyden kannalta. [Outi Alanko-Kahiluoto: Kiitos!]

Kulttuurin puolesta puhumisen ei pitäisi olla tosiaan mikään yllätys. Perussuomalaissa on valtavan paljon ihmisiä, jotka ovat kulttuurin kannattajia ja edistyksellisiä siinä suhteessa.

Minun on todettava, että sosiaalidemokraattien populismi vaalien edellä hipoo jo aivan huippua tällä hetkellä. Aloitetaan nyt eläkeläisistä, Satosesta ja tullaan nyt vaikka tähän kohtaan. Mutta ojennan myös hyvin neuvottelevan käden edustaja Gustafssonin puoleen.

Nimittäin meillä on ollut myös erittäin hyvää oppositioyhteistyötä sivistysvaliokunnan puolella, ja toivon, että se jatkuu edelleen.

16.23 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin puheessani totesin, perussuomalaisten toiminta ja lausumaesitykset tämän asian kohdalta kävivät niin, että lausumat tuotiin kokouksen jo käynnissä ollessa, ja kyllä toimintakulttuuri on se, että jos halutaan saada muut puolueet ja oppositioryhmät mukaan, niin niistä keskustellaan yhdessä. Näistä olisi voitu hyvin sorvata yhteinen, mielestäni parempikin, lausuma, jos tahtoa olisi ollut. Tämä nyt oli tämäntyyppinen, ehkä irtiotto tai profiilin kohotus, eikä siitä nyt sen isompaa numeroa, mutta pakkohan tämäntyyppiseen asiaan on puuttua. Sillä ei ole mitään tekemistä sosiaalidemokraattisen kulttuuripolitiikan kanssa. Koko sosiaalidemokraattinen työväenliike on itse asiassa syntynyt kulttuuriliikkeenä työväentaloilla, kansalaisten kirjastotoiminnan käynnistymisen yhteydessä, torvisoittokuntien ja muitten myötä, [Puhemies koputtaa] eli minä jätän tämmöiset heitot ihan omaan arvoonsa.

16.24 **Pia Viitanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On juuri näin kuin edustaja Gustafsson tuossa sanoi. Itse mielelläni aina näkisin, että näitä asioita edistettäisiin parhaiten niin, että jotta esimerkiksi nyt tämä kulttuurin välttämättä tarvitsema ja ansaitsema lisärahoitus voisi toteutua tulevina vuosina, olisi hyvin tärkeää, että jokainen puolue täällä jo ennen vaaleja selkeästi voisi vaikka sitoutua siihen, että toteutetaan VOS-uudistus ja turvataan siihen ne puuttuvat miljoonat. Ne ovat pieni osa isoa kokonaisuutta nimeltä valtiontalous, ja se paremminkin vie sitä valtiontaloutta parempaan suuntaan kuin että se tuhoaisi sen, jos niitä miljoonia kulttuurille tulisi.

Se, mikä on meidän kritiikkimme aihe ja mikä aidosti täytyy todeta, on se, että jos tehdään tällaisia hyviä lausumia, mitä voidaan varmasti sinänsä hyvin kannattaa ja minkä puolesta voidaan äänestää, niin olisi varmasti hyvä, että myös omissa vaihtoehtobudjeteissa oltaisiin rahallisesti varauduttu tähän. [Puhemies koputtaa] Se meitä hämmästytti, että teidän vaihtoehtobudjetissanne tähän ei oltu pennin hyrälää pistetty.

16.25 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Katsoin tuosta monikulttuurisuuden sivuilta, tämmöisestä kansalaisopistosta, että mitä kulttuuri on. Kulttuuriin kuuluu taide ja kirjallisuus, ajattelun ja tuntemisen tavat, toimintatavat, -mallit, tunteet, kehonkieli, elintavat, perinteet, perusoikeudet, vakaumukset. Kun mietin keskusteluja täällä eduskuntasalissa ja eduskuntasalin ulkopuolella, niin perussuomalaiset ovat hyvin vahvasti pitäneet esillä suomalaisuutta, suomalaista kulttuuria, suomalaista luontoperintöä, suomen kieltä, suomalaisuutta. Olemme puhuneet siitä, että Suomessa tulisi olla maassa maan tavalla. En oikein näe sitä, että me emme panostaisi kulttuuriin, koska kulttuuri on laaja käsite. Esimerkiksi asenteet, suomen kieli, opitut tavat — en oikein ymmärrä, miten niistä pitäisi ajatella, että niihin täytyy olla joku raha. Se on olemassa oleva asia, [Pia Viitasen välihuuto] joka täytyy olla. — Viitanen varmaan saa kohta uuden puheenvuoron. Hän ei koskaan malta oikein kuunnella, kun muut puhuvat. [Pia Viitanen: Tässä kuunnellaan koko ajan!]

Sitten ottaisin esille Ilta-Sanomien jutun vuodelta 2016, jota katselin. Siellä oli käyty läpi sitä, mitkä puolueet ovat esimerkiksi myyneet eniten Suomen kansallisomaisuutta. Minä näen kansallisomaisuuden yhtenä kulttuurisesti erittäin tärkeänä asiana, koska on valtio, kulttuuri, ihmiset ja kansallisomaisuus. Siihen kuuluvat myös meidän keskeiset yhtiöt. Täällä on aika paljon lueteltu sdp:läisiä Urpilaisesta taaksepäin ja Fortumia ja Caru-

naa nyt viime hallituskaudelta viimeisimpänä, niin että en minä nyt tiedä, onko sosiaalidemokraateilla nyt niin hirveästi varaa hurskastella siitä, mitä suomalaisuuden ja Suomen kulttuurin eteen ja Suomen kansallisomaisuuden eteen on tehty. [Jukka Gustafsson: Kyllä meillä on!] — Nyt Gustafssonkin jo hermostui, taisi mennä aika ytimeen. [Jukka Gustafsson: Keskustapuolueellakin on!]

Tämä on hyvin tyypillistä, mistä edustaja Elomaa puhui, että ollaan aina kovin vahvasti esillä juuri ennen vaaleja ja vaalipuheissa — minä en tiedä, oliko se nyt alun perin jo useampi satanen se eläkelupaus, ja se pikkuhiljaa laskee. Ja mitä nyt tulee näihin, mitä 30-luvulla tai joskus on perustettu, niin valitettavasti meidän puolue ei ole ollut silloin vielä hengissä, silloin emme ole valitettavasti päässeet osallistumaan tähän. Mutta nyt tehdään tietysti politiikkaa tätä päivää ja tulevaisuutta varten, mutta näihin on hyvä palata aina. Nämä ovat tietysti asioita, mistä te ette mielellään puhu, mutta onneksi media tuo näitä välillä esille. Tämäkin oli ihan hyvä artikkeli, joka tässä yksi päivä pompahti esiin, ja tämä kannattaa tuolta katsoa.

16.28 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Tämän lain lähtökohtanahan on kulttuurin ja taiteen, kaiken siihen liittyvän toiminnan edistäminen sillä tavoin, että eri väestöryhmät pystyisivät myös osallistumaan ja hyödyntämään tämän alueen tärkeitä elementtejä. Lailla on myös se tarkoitus, että huomioitaisiin paremmin paikalliset olosuhteet ja eri väestöryhmien erilaiset tarpeet ja odotukset. Niin kuin tässä on käytetty monia hyviä puheenvuoroja, edellisessä edustaja Meri toi esiin sen, kuinka tavattoman laaja käsite kulttuuri on. Siihen kuuluu hyvin laaja kirjo erilaisia elementtejä. Me kristillisdemokraatit olemme kanssa paljon tuoneet esille sitä, kuinka tärkeää on paitsi tietysti ottaa käyttöön ja hyödyntää uusia nykyaikaisia kulttuurielementtejä myös huolehtia siitä, että meidän kulttuuriperimäämme kuuluvat tärkeät kulttuurin elementit siirtyvät myös seuraaville sukupolville. Ja tässä kaikessa nyt, kun annetaan ehdotus kuntien kulttuuritoiminnasta, toki on erittäin tärkeää, että pyritään huolehtimaan myös niistä riittävistä resursseista eli niistä resursseista, joilla luodaan niitä toimintaedellytyksiä.

Kulttuurilla on paljon vaikutuksia, ja tällä alueella on myös paljon mahdollisuuksia, kun me ajattelemme terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kun me ajattelemme lapsia, nuoria aikuisia ja myös sitä isoa joukkoa ikäihmisiä, yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja niin edelleen, niin kulttuurilla ja sen eri elementeillä on kyllä tässä paljon mahdollisuuksia, ja näkisin, että meillä on paljon sellaisia käyttämättömiä mahdollisuuksia myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Tässä Alanko-Kahiluoto aiemmassa puheenvuorossa mainitsi esimerkiksi ikäihmisten palvelut. Ajattelen kotipalveluja, vanhainkoteja, erilaisia hoitoyksiköitä: musiikki, taide, erilaiset kulttuurin elementit siellä käytettyinä ovat helposti toimeen ja päivän työhön liitettäviä, mukaan otettavia, ja ne kyllä voivat luoda paljon enemmän terveyttä ja hyvinvointia kuin käsittääkseni noin keskivertoisesti Suomessa ollaan toistaiseksi ymmärretty.

Kun me ajattelemme kulttuuritoimintaa, kuten moneen kertaan on sanottu, niin tietysti resurssit ovat yksi keskeinen elementti, mutta sitten tietysti se kulttuuriympäristö myös: kun suunnitellaan kaupunkia, suunnitellaan liikenneyhteyksiä, rakennettua ympäristöä ja myös niitä tärkeitä luontoelementtejä, joita tänä päivänä tässä salissa ollaan jo nostettu esiin, niin kaikkiin näihin liittyy myös paljon kulttuurisia elementtejä, joita voisimme [Puhemies koputtaa] hyödyntää huomattavasti nykyistä enemmän.

16.31 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa herra puhemies! Ihan alkuun tässä nyt vain totean, että kyllä minä kovin tarkasti koetin kuunnella sitä, tulisiko perussuomalaisilta jokin selitys sille, miksi heidän vaihtoehtobudjetissaan ei selkeästi esitetä lisämäärärahoja kulttuuritoimen valtionosuusindeksien jäädytyksen purkamiseksi, koska te tässä ponnessa, jota te nyt haluatte täällä esittää, esitätte, että näin toimittaisiin. Silloin tietenkin olisi aika loogista, että olisi myös esitettynä varat siihen. Meillähän on: meillähän on 12 miljoonaa, eli sekä jäädytyksen purku että sitten tulevan VOS-uudistuksen rahoitukseen liittyviä varauksia meillä on laskettu tähän mukaan.

Ja tästä päästäänkin siihen mielestäni tärkeään ajatukseen, mistä olen yrittänyt kovasti puhua erilaisissa tilaisuuksissa, kun olen kohdannut kulttuurin alalla toimivia ihmisiä, sekä myös muiden poliittisten puolueiden kanssa ollessani samoissa keskustelupöydissä, että olisi hyvin tarpeen, että me kaikki voisimme sitoutua omissa puolueemme ohjelmissa siihen, että esimerkiksi muutamia miljoonia, mitä tullaan sitten tarvitsemaan kulttuurin valtionosuusuudistukseen, voitaisiin yhteisesti sitoutua satsaamaan tulevana kautena, koska olen, puhemies, täysin vakuuttunut siitä, että jos me sijoitamme sinne jonkin rahasumman x — muutamia kymmeniä miljoonia euroja se tulee vaatimaan — me sijoitamme tulevaisuuteen, me tulemme saamaan sillä paljon työllisyyttä ja kasvua, me tulemme saamaan sillä henkisen hyvinvoinnin kasvua, ihmisten luovuuden kasvua, sitä kautta koko kansantaloudelle valtavasti hyvää, niin uskoisin, että tämä sitoutuminen ja tämä panostus kannattaisivat. Ja me olemme juuri sosiaalidemokraatteina esimerkiksi julkistaneet oman kulttuuripoliittisen ohjelmamme. Toivon, että kaikki siihen tutustuvat. Siitä on kovasti sanottu, että se on hyvä ohjelma, ja siinä muun muassa sitoudutaan tähän prosenttiperiaatteeseen, mistä toivoisin myös muiden puolueiden ottavan koppia.

Puhemies! Eli minun lähtökohtani on koko ajan hakea tässä konsensusta, ja toivoisin, että ennen vaaleja esimerkiksi, kun käydään näitä keskusteluja ihan yleispolitiikastakin, myös kulttuuripoliittinen osa nousisi keskusteluun ihan puoluejohtajienkin kesken ja kaikkien kesken, jotta saataisiin selvyys, miten eri puolueet näistä ajattelevat.

Eli mielestäni tämä on positiivinen asia ja hyvä asia, että tätä lähdettäisiin edistämään. Olemme omalta osaltamme kantaneet kortemme kekoon. Olemme vastalauseissamme jo varautuneet näihin rahasummiin ja tulevaisuutta ajatellen myös ohjelmissamme ja myös tähän mennessä olemme halunneet toimia niin, että niitä niukkojakin voimavaroja voisimme jonkin verran kohentaa.

16.34 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa herra puhemies! Perustuslain 17 § on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Sen 3 momentissa sanotaan, että saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Eli siis koko maassa on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Kunnat ovat kulttuuritoiminnan ydin hyvin monessa asiassa, ja olen todella tyytyväinen tähän lakiesitykseen kokonaisuudessaan. Tässä on kulttuuria käsitelty monipuolisesti, koska se on meille kaikille erittäin tärkeä asia.

Mutta nyt sitten otan saamelaisasian tässä esille. Yritin lukea lakiesityksen, yritin lukea tämän mietinnön, ja tässä oli muuten erittäin vähän otettu huomioon alkuperäiskansa saamelaiset, joita on tällä hetkellä koko Suomessa. Saamelaiskäräjien vaaliluettelossa on tällä hetkellä 10 000 henkilöä, ja siinä luettelossahan on mukana vain osa saamelaisista. Heistä asuu 3 000 saamelaisalueella, 7 000 muualla Suomessa. Lisäksi on meitä metsälappalaisia

ja muita, joilla saamelaiskulttuuri on hyvin voimakkaasti meidän verissämme ja asioissa esillä monessakin paikassa.

Tässä laissa kuntien kulttuuripuolen asioista, mikä nyt on käsittelyssä, on mainittu saamelaiset ainoastaan 5 §:ssä, jossa sanotaan: ”Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa on huolehdittava, että saamenkielisen ja suomenkielisen väestöryhmän tarpeet otetaan huomioon samanlaisten perusteiden mukaan.” Perustuslaissa todellakin edellytetään, että saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, ja minun mielestäni tässä lakiesityksessä on nytten kyllä alimitoitettu täysin saamelaisasiat. Ja sekin on huono puoli, että kun minä katsoin, keitä siellä valiokunnassa on kuultu, niin ei siellä ole saamelaisia kuultu ollenkaan. Toivottavasti, kun tätä asiaa viedään eteenpäin, jatkossa huomioidaan, että saamelaisuus on paljon paljon muutakin kuin pelkkää kieliasiaa. Se on laajassa mittakaavassa kulttuuri. Toivottavasti tämä asia menee nyt jatkossa eteenpäin.

16.37 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Maijala käytti erittäin hyvän ja tärkeän puheenvuoron. Voi olla näin — tulkitsen sen nyt parhaalla mahdollisella tavalla — että kuitenkaan, kun tässä pykälässä oli näinkin vahvasti tämä saamelaisasia sanottu, se ei muistaakseni lausunnoissa asiantuntijakuulemisessa noussut esille. Olisi pitänyt. Välitän tämän kritiikin myöskin valiokunnan puheenjohtajistolle vastaisuuden varalle. Tämä oli niin painava puheenvuoro, että minä luulen, että se on syytä tallentaa sydämiimme, ettei tämä toistu.

Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoroni oikeastaan tämmöiseksi finaali-, loppupuheenvuoroksi siltä osin, kun nyt puhumme tästä kulttuurin rahoituksesta. Itse näen, että silloin puhumme nimenomaan museosta, teatterista, musiikista, ehkä siinä rinnalla myöskin elokuvasta, tanssista ja niin edelleen. Ja kun on sivistysvaliokunnasta ja kulttuuripolitiikasta kysymys, niin minun lempiaiheeni on nähdä peruskoulu ja perusopetus vahvemmin sidoksissa kulttuuriin ja sivistykseen, ja se tapahtuu nimenomaan taide- ja taitoaineiden kautta. Silloin kun me resursoimme riittävästi museo-, teatteri- ja musiikkitoimintaa, niin se myöskin palvelee ja varisee ja tekee yhteistyötä peruskoulun ja nimenomaan lasten kanssa, koska näen, että tulevaisuuden eväät ja siivet lapset saavat taito-, taide- ja kulttuuriaineiden kautta. Ne kantavat, tietoainekset muuttuvat.

16.39 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen lakiesityksessä on monia erittäin hyviä ja kannatettavia asioita, kuten kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen, kielellisten oikeuksien laajentaminen. Edustaja Maijala ihan perustellusti kiinnitti huomiota saamelaisten kielellisiin oikeuksiin, mutta kehitettävääkin on. Kun tässä hallituksen lakiesityksessä lähtökohtana on se, että ei annettaisi lisää resursseja, niin on vähän vaikea käytännössä kuvitella sitä, miten nämä kaikki hyvät tavoitteet ilman lisäresursseja oikeasti toteutuisivat.

Mitä tulee kielellisiin oikeuksiin, niin vihreä eduskuntaryhmä haluaa kiinnittää huomiota viittomakielisten oikeuksiin, joita tässä hallituksen esityksessä ei mielestämme ole riittävästi otettu huomioon. Lisäksi näissä kehitettävissä asioissa, joita toivottavasti sitten sivistysvaliokunta pohtii, on myöskin se, millä lailla kunnissa voitaisiin nykyistä paremmin hyödyntää taiteilijoiden, taiteen ammattilaisten osaamista uusilla toiminnan aloilla. Edustaja Gustafsson otti tässä esille perusopetuksen ja kulttuurin. Mielestäni esimerkiksi juuri tässä perusopetuksen ja kulttuurin, miten nyt sanoisi, yhteenliittämisessä taiteen ammatti-

laisten, taiteilijoiden roolin kasvattaminen nykyisestä voisi olla yksi hyvä mahdollisuus. [Jukka Gustafsson: Kyllä!]

16.40 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Palaan edustaja Gustafssonin alussa pitämään puheenvuoroon ja siihen sisältyneeseen purkaukseen perussuomalaisten tekemistä lausumaehdotuksista. Puheenvuoro oli kyllä sinänsä mielestäni sävyltään hieman hämmästyttävä. Olen tottunut pitämään kollegaani asiapoliitikkona, mutta ehkä siinä hieman tunteet nousivat nyt pintaan. Varsin hämmästyttävää se oli varsinkin siinä mielessä, kun edustajan puheenvuorosta kävi selvästi ilmi, että esittämämme lausumat ovat sinänsä sisällöllisesti ilmeisen kannatettavia.

Arvoisa puhemies! Sinänsä on tietenkin aina kehitettävää eduskunnan toimintatavoissa. Jokainen edustaja voi omalta kohdaltaan miettiä, miten valiokuntatyöskentelyä tehdään, ja myös opposition välistä yhteistyötä on toki hyvä kehittää, mutta pitäisin kuitenkin asiaa tärkeämpänä kuin varsinaista menettelytapaa. Nämä lausumaehdotukset ovat nyt täällä eduskunnan käsittelyssä, ja niistä voimme äänestää nähdäkseni ensi viikolla. Eduskuntahan hyväksyi viime joulukuussa valtion tämän vuoden talousarvion. Nämä meidän lausumamme voidaan kuitenkin jo nytten hyväksyä täällä koskemaan tulevaisuutta. Mehän esitimme vaihtoehtobudjetissamme muun muassa kotiseutumuseoille 3 miljoonan euron määrärahaa. Sitä ei toki täällä eduskunnassa hyväksytty.

Hämmästelen hiukan myös edustaja Gustafssonin ensimmäisessä puheenvuorossaan tekemää huomautusta siitä, että perussuomalaisten vastalauseessaan käyttämät perustelut olisivat jollain väärällä tavalla muotoiltuja tai esitettyjä. En nyt oikein tiedä, mihin hän viittasi. Me olemme vastalauseessamme muun muassa todenneet, että pidämme maamme kansallisperinteen kunnioittamista ja ylläpitämistä erittäin tärkeänä. Sen lisäksi toteamme, että Suomen kansallista historiaa ja kulttuuriperinteitä vaaliva museotoiminta on lähellä sydäntämme, ja lisäksi haluamme varmistaa kotiseutumuseoiden rahoituksen riittävyyden sekä kannustaa museoita tallentamaan kokoelmissaan olevien esineiden tarinat ja laajentamaan historian dokumentoinnin ulottumaan nykypäiviin asti tuleville sukupolville. Eli minä en oikein nyt tiedä sitten, mikä tässä oli niin pöyristyttävää.

16.43 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa puhemies! Taas kerran kuuntelin tarkkaan, mitä perussuomaiset sanoivat, ja vieläkään en kuullut sille yksinkertaiselle kysymykselle vastausta, että jos ja kun te esitätte mielestäni ihan hyvää pontta, että eduskunta edellyttää, että indeksileikkauksia kulttuurin valtionosuuksiin ei tehtäisi, mistä olemme samaa mieltä — sosiaalidemokraatit ovat esittäneet sitä myös ja vaihtoehtobudjetissaan myös budjetoineet tähän, ja varmasti voimme sitä tukea, koska olemme itsekin sen kirjanneet omiin esityksiimme — niin miksi teillä ei ole siihen varattua resurssia sitten näissä vaihtoehdoissa. Se on ollut meidän kysymyksemme, ja kun me sitä kysymme ihan reilusti ja rehellisesti, että miksei sitä ole, niin vastausta emme siihen saa. Sen sijaan saamme jonkin verran syyttelyjä sun muita, mikä on mielestäni aivan turhaa, ja roskakoppaan sellaiset. Kulttuuripoliittinen keskustelu on arvokasta, ja se, että me kaikki ymmärtäisimme sen merkityksen ja sen, miksi kannattaa sitä tukea, olisi nyt tärkeää.

Ja kyllä minä, puhemies, edelleen toivon sitä, kun tässä vaalikausi lähenee loppuaan emmekä valitettavasti tällä kaudella saaneet sitä VOS-uudistusta riittävine resursseineen eteenpäin, että nyt ennen vaaleja rehellisesti keskusteltaisiin, liikenisikö meillä nyt yhteistä tahtoa siihen, että me yhteisen hyvän nimissä voisimme tulevina vuosina rahoittaa kult-

tuuria enemmän kuin tänä päivänä juuri siinä merkityksessä, että me sitä kautta saisimme myös luovaa taloutta kukoistamaan, saisimme työllisyyttä, elinvoimaa eri maakuntiin, saisimme ihmisten henkistä hyvinvointia parannettua, lasten luovuutta, kaikkien ihmisten oikeutta kulttuuriin edistettyä. Väitän, että jos me yhteisesti sitoutuisimme siihen, että tätä rahoitusta voitaisiin lisätä tulevina vuosina vaikkapa ohjelmallisesti, niin tämä kansakunta voittaisi siinä paljon.

Tätä olen hakenut ainakin omilla puheenvuoroillani, ja mielestäni edustaja Gustafssonin kanssa olemme esittäneet ihan oikeutetun kysymyksen tästä vähän menettelytavallisemmasta kysymyksestä, että jos kerran ponsia halutaan, niin sitten pitää niissä omissa vaihtoehdoissa olla myös resurssit näille.

16.45 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! En halua jatkaa tällaista henkilökohtaista nokkapokkaa edustaja Savion kanssa, jota kuitenkin ihmisenä ja työtoverina arvostan, mutta oli mielestäni syytä läpivalaista nämä perussuomalaisten lausumat. Mitä tulee siihen, olenko asiapoliitikko vai en, voin todeta, että itseäni pidän sekä asia- että tunnepoliitikkona — asia- ja tunnepoliitikkona. [Pia Viitanen: Molemmat ovat tärkeitä!] Näin myöskin kansalaiset ovat monasti sanoneet. [Sami Savio: Ei tätä kukaan ole kyseenalaistanutkaan!]

16.46 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Nyt kun on kyse kuntien kulttuuritoiminnan kehittämisestä, niin ensinnäkin kiitos edustaja Gustafssonille, että huomioitte saamelaisasiat, ja nytten kun asia tuli esille, niin hoksottimet tuli meille kaikille, että hetkinen, tämähän jäi hoitelematta. Itseäni harmittaa se, että sivistysvaliokunnan varajäsenenä en ole ollut paikalla silloin, kun tästä asiasta olisi voinut olla keskustelemassa. Ehkä se on meille kaikille semmoisen heräämisen paikka, että emmekö me ole todellakaan tajunneet ottaa näitä saamelaisasioita huomioon tässä meidän hienossa Suomen moninaisessa kulttuurikokonaisuudessa. Ehkä meidän tosiaan, ja saamelaisten yleensäkin, pitäisi olla aktiivisempia, että saamelaisuus huomioidaan maamme monimuotoisissa kulttuurin kehittämisasioissa. Eli silloin kun on kyse tämmöisten eri lakiasioiden valmistelusta tai kuntapuolen asioista, tuodaan nämä asiat esille.

Todellakin myöskin meidän pitäisi miettiä, miten kuntien kulttuuripuolen strategioissa — tai mitä missäkin kunnassa laaditaan — otettaisiin huomioon meidän saamelaisasiat, sillä yhä enemmän ja enemmän asuu saamelaisia Helsingissä, näissä pääkaupunkiseudun kunnissa, Oulussa, Rovaniemellä. Kaikissa näissä on ihan merkittävät saamelaisryhmät olemassa. Näissä on useissa kielikoulutusta ja on kielipesiä olemassa — otettaisiin hienona tämmöisenä kokonaisuutena matkaan nämä asiat esille. Sehän, että tuodaan nämä esille, on meille kaikille hieno rikkaus, kun meillä on olemassa tämmöinen kulttuuri, jolloin me koko porukalla voisimme kunnioittaa saamelaisväestöä, ettei tulisi semmoinen mielikuva, että saamelaisia sorretaan. Yleensä ottaen kyse on tiedonpuutteesta, ja yrittäkäämme me täällä sitten viedä tätä tiedonpuuteasiaa eteenpäin niin, että ihmiset saisivat tietoa, mistä tässä kokonaisuudessa on kysymys.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 195/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain, perintö- ja lahjaverolain 28 a §:n sekä tuloverolain 112 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 244/2018 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 26/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 26/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.48 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Tulorekisteri otettiin käyttöön tämän vuoden alusta. Tulotietojärjestelmän ytimen muodostaa tulorekisteri, johon annetut tiedot tallennetaan välitettäväksi edelleen laissa nimetyille viranomaisille. Tulorekisterin tiedot ovat muutoin salassa pidettäviä. Rekisterin pitäjänä toimii Verohallintoon perustettu tulorekisteriyksikkö.

Vuoden 2019 alusta lähtien työnantajat ilmoittavat palkkatiedot yhdellä ilmoituksella tulorekisteriin, kuitenkin siten, että jokaisen palkansaajan kaikki maksutapahtumat ilmoitetaan erikseen. Uudistuksen tarkoituksena on vähentää työnantajien hallinnollista taakkaa yksinkertaistamalla palkkatietojen ilmoittamista viranomaisille. Aiemmin työnantajat joutuivat ilmoittamaan palkkatietoja vaihtelevissa muodoissa useille tahoille.

Vuoden 2020 alusta tulorekisteriin tulevat eläke- ja etuustulot, joita koskevat säännökset nyt lisätään lakiin. Uudistuksen ensimmäisessä säätämisvaiheessa runsas vuosi sitten lakiin sisällytettiin vain tarvittavat säännökset palkkatuloja ja muita työnantajien ilmoittamia suorituksia koskevista tiedoista.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2019 alusta tulorekisterin tietoja käyttävät Verohallinto, eläkelaitokset, Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos ja Työttömyysvakuutusrahasto. Vuonna 2020 käyttäjiksi tulevat työttömyyskassat, työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamista harjoittavat vakuutusyhtiöt, Koulutusrahasto, kunnat, Tilastokeskus, palkkaturvan ja palkkatuen toiminnot sekä työsuojeluviranomaiset. Esimerkiksi työttömyyskassa saa tulotiedot suoraan rekisteristä, eikä työttömyysetuuden hakijan tarvitse enää toimittaa työttömyyskassalle erillistä palkkatodistusta.

Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

16.51 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! Esitetty tulotietojärjestelmä ja sen käyttö selkeyttää ja yksinkertaistaa vähintäänkin keskipitkällä aikajänteellä työnantajien menettelyitä ja on sillä tavoin myöskin yrittäjyyttä ja työn teettämistä edistävä työkalu. Se on samalla myöskin sekä tulonsaajan että etuuden saajan verotusta selkeyttävä ja helpommin läpinäkyväksi tekevä työkalu.

Tältä tulorekisteriltä odotetaan tietenkin jatkossa paljon enemmän, ja odotukset ovat korkealla. Oletetaan, että kun saadaan mahdollisimman reaaliaikainen tieto siitä, mitkä ovat kunkin henkilön saamat tulot, niin voidaan päästä siihen aivan välttämättömään sosiaaliturvan uudistukseen, yksinkertaistamiseen ja tilanteeseen, jossa jokaisessa ihmisen elä-

mänvaiheessa sosiaaliturva olisi oikein mitoitettu ja saatavilla, kuitenkin oikeudenmukainen ja sillä tavalla kannustava.

Tulorekisteri, tulotietojärjestelmä, on hienoja julkisen hallinnon saavutuksia ja parhaimmillaan takaa Suomelle eturivin paikan myös kansainvälisesti.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 244/2018 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 12 ja 85 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 258/2018 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 27/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 27/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

16.53 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Esiintyvät taiteilijat, muut julkiset esiintyjät ja urheilijat sekä heidän esityksiään myyvät ohjelmatoimistot eivät nykyisin voi vähentää hankintoihinsa sisältyvää arvonlisäveroa. Vero jää siis lopullisesti näiden toimijoiden kustannukseksi haittaamaan toimintaedellytyksiä kyseisillä aloilla.

Hallituksen antama arvonlisäverolain uudistusesitys, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1. huhtikuuta tänä vuonna, antaa esiintyville taiteilijoille, muille julkisille esiintyjille ja urheilijoille sekä heidän esityksiään myyville ohjelmatoimistoille mahdollisuuden hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi esiintymispalkkioista ja tilaisuuden järjestäjille luovutettavaksi tarkoitettujen esitysten myynnistä saatavista korvauksista. Näin on mahdollisuus jatkossa estää arvonlisäveron kertaantuminen.

Valtiovarainvaliokunnan verojaoston kuulemisessa hallituksen esitystä on yleisesti kiitelty.

Arvoisa puhemies! Kuulemisessa esitettiin toiveita, joita ei EU:n arvonlisäverodirektiivin asettamien rajoitusten vuoksi voida toteuttaa. Esitettiin ajatus, että saman verovelvollisen pitäisi voida myydä kuluttajan asemassa oleville arvonlisäverotta ja hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi, siis vain arvonlisäverovelvollisille tapahtuvasta myynnistä. Tämä ei ole mahdollista, ja näin ollen kuultavien esityksissä tavoiteltu olotila voidaan saavuttaa vain siten, että on kaksi verovelvollista, joista toinen hakeutuu arvonlisäverovelvolliseksi ja toinen ei.

Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

16.55 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arvonlisäverolakia siten, että esiintyville taiteilijoille, muille julkisille esiintyjille ja urheilijoille sekä heidän esityksiään myyville ohjelmatoimistoille annettaisiin

mahdollisuus hakeutua verovelvolliseksi esiintymispalkkioiden ja tilaisuuden järjestäjille luovutettavaksi tarkoitettujen esitysten myynnistä saatavien korvausten osalta. Näihin myynteihin sovellettaisiin alennettua 10 prosentin verokantaa.

Uudistus on oikeansuuntainen, ja sillä pyritään helpottamaan luovilla aloilla leipänsä hankkivien tilannetta. Nykyisen arvonlisäverolain perusteella esiintyvillä taiteilijoilla ja ohjelmatoimistoilla ei ole mahdollisuutta hakeutua liiketoiminnastaan verovelvolliseksi. Ne eivät myyntien verottomuudesta johtuen voi nykyisin vähentää hankinnoistaan arvonlisäveroa. Ehdotettu muutos onkin hyvä kädenojennus monille suomalaisille luovan työn tekijöille.

Luovan alan toimijoiden verotuksen uudistaminen siten, että tekijä voisi ohjata määräysvallassaan olevan yhtiön elinkeinotuloksi tekijänoikeusjärjestöiltä saamansa henkilökohtaiset korvaukset, lisäisi osaltaan luovan työn kannustavuutta sekä loisi edellytyksiä luovan alan kasvulle ja uudistumiselle.

Kustannusarviot verotulojen menetyksestä ovat vuositasolla 10 miljoonan luokkaa, mutta uskon vahvasti uudistuksen poikivan paljon taloudellista hyötyä valtiolle, ja kenties osa kortistossa olevista tai muista yhteiskunnan tukia saavista luovien alojen ammattilaisista saa pontta toimintaansa ja muuttuu saajasta nettomaksajaksi. Ennen kaikkea uudistuksen arvo on kulttuurin toimintakentän muuttuminen suotuisammaksi käytännön tekijöille.

Arvoisa puhemies! Olen tehnyt myös itse vuonna 2017 lakialoitteen, jossa katsotaan, että työllisyyttä ja hyvinvointivaikutuksia luovilla aloilla voidaan lisätä panostamalla luovan työn kannustavuuteen verotuksen keinoin tekijänoikeuskorvausten osalta.

Kaikki toimet, joilla pyritään edistämään ihmisten mahdollisuuksia elättää itsensä alasta riippumatta, ovat kannatettavia. Tämän hallituksen esityksen mukaiset uudistukset ovat monelta kantilta hyvin perusteltuja, ja on hienoa, että luovien alojen yrittäjille saadaan kannustavampi verotus. — Kiitos.

16.58 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! On harvinainen ilo antaa hallitukselle poikkeuksellisesti varaukseton kiitos tästä lakiesityksestä, joka tulee tarpeeseen, joka hyödyttää esiintyviä taiteilijoita sekä edistää luovaa taloutta. Tästä syystä valiokunnan mietintö on lyhyt ja yksimielinen.

Kuten jo lähetekeskustelussa totesin, mahdollisuus arvonlisäverovelvollisuuteen on ollut esiintyvien taiteilijoiden ja ohjelmatoimistojen suuri toive. Kun muusikoille ja muille esiintyjille syntyy välttämättömistä ansiotulon välineistä kuluja, ne on voitava vähentää tulosta, ja kun verokanta on johdonmukaisesti 10 prosenttia, kuten kulttuurin osalta ylipäätään, voidaan olettaa, että taiteilijoiden toimeentulo paranee ja luova talous ylipäätään voi menestyä.

Olen henkisesti valmistautumassa kehumaan myös hallituksen huomenna lähetekeskusteluun tulevaa esitystä, jossa esitetään sähköisten julkaisujen arvonlisäverokannan alentamista tuohon samaan 10 prosenttiin, joka siis on painettujen julkaisujen arvonlisäverokanta. Tässä on syytä kiittää paitsi kotimaisten lehden- ja kirjankustantajien edellytysten parantamisesta myös ripeästä toiminnasta. Samalla hetkellä, kun EU:ssa saatiin päätös digitaalisen alvin vapaammasta määrittelystä, hallitus teki jo esityksen, jolla asia saadaan toteen jo tämänhetkisen hallituksen toimesta.

Esiintyvien taiteilijoiden tulonmuodostus on digitalisoitumisen takia kokenut kovia. Äänitemyynnistä saatavat tulot ovat romahtaneet. Nyt on siis mahdollisuus saada itse esiinty-

misestä ja esiintymistoiminnasta korvaavaa ja toivottavasti myöskin tulot ylittävää toimeentuloa.

Yhtä tärkeätä tässä toteutuksessa on myös sen vapaaehtoisuus. Esiintyviä taiteilijoita on kovin moneen lähtöön, ja kaikilla toiminnan laajuus ei ole niin suurta tai siihen liittyvät tulot niin merkittäviä, että arvonlisäverovelvollisuus olisi tarpeen. Ja toisaalta monien taiteilijoiden oma identiteetti on se, että he eivät halua edes ajatella omaa toimintaansa minkään sorttisena liiketoimintana, joten siihenkin pitää olla täysi vapaus: olla hakeutumatta ikään kuin yrittäjämuotoiseen toimintaan, jos se ei omaa maailmankatsomusta miellytä.

Asia, joka tässä varmaankin on jäänyt vähän sivummalle mutta joka on myöskin syytä huomata, on se, että tämä esitys selkeyttää myös kirjanpitoa ja myöskin esiintyvän taiteilijan tulojen ilmoittamista oikeamääräisesti, koska nyt on ollut käytössä verottomuutta, alhaisia verokantoja, 24 prosentin verokantoja eri yhteyksissä, ja nyt tämä asia, arvoisa puhemies, kertaheitolla selkiytyy kiitettävästi.

17.01 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Harakka piti oikein hyvän puheenvuoron tässä edellä. Minäkin haluaisin vain lyhyesti kiittää ja ilmaista suuren tyytyväisyyteni tämän hallituksen esityksen johdosta, jota on odotettu ja toivottu.

Tässähän tuodaan ei vain esiintyville taiteilijoille ja muille julkisille esiintyjille vaan myös urheilijoille ja heidän esityksiään myyville ohjelmatoimistoille nimenomaan mahdollisuus hakeutua arvonlisäverovelvollisiksi näiden esiintymispalkkioiden tai toisaalta esitysten myynnistä saatavien korvausten osalta, ja kun se tulee nimenomaan sinne 10 prosenttiin, niin näkisin, että tämä on monella tapaa, niin kuin tässä edellisissä puheenvuoroissa on jo tullut hyvin esille, kannatettava ja odotettu esitys.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 258/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 54/2018 vp
Lakialoite LA 45/2016 vp
Valiokunnan mietintö StVM 27/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 27/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.02 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä hetki on yksi tämän hallituskauden ja oman ensimmäisen kansanedustajakauteni mieluisimpia hetkiä, nimittäin kudoslain muutos on ollut odotettu muutos jo vuosien, vuosien ja vuosien ajan.

Tässähän on kyse siitä, että henkilölle, potilaalle, joka tarvitsisi kroonisen munuaisen vajaatoiminnan vuoksi parhaan hoidon eli tarvitsisi munuaissiirrännäisen ja mielellään elävältä luovuttajalta, se mahdollistetaan tämän lakimuutoksen myötä. Suomessahan tähän asti, toisin kuin muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa, on ollut rajoite, että elävä henkilö voi luovuttaa munuaisensa toisen henkilön hyväksi vain, jos hän on lähisukulainen tai asuu samassa osoitteessa.

Tein vuonna 2016 tästä lakialoitteen ja haluaisinkin tässä vaiheessa kiittää kaikkia niitä 116:ta kansanedustajaa, jotka allekirjoittivat aloitteen kudoslain muutoksesta. Sen jälkeen tänä kahden ja puolen vuoden aikana on tehty paljon työtä. Eduskunnassa toimii munuais-, maksa- ja elinsiirtopotilaiden tukiryhmä, joka kokoaa paljon asiantuntijoita, toimivia elinsiirtolääkäreitä, edustajia potilasjärjestöistä ympäri Suomea, ja siellä ja sen ryhmän puitteissa on myös tehty paljon työtä, pyritty saamaan lakimuutos jo paljon aikaisemmin voimaan. On oltu yhteydessä ministeriöön, ja sen jälkeen kun saatiin nämä 116 allekirjoitusta, niin se tietysti tarkoitti sitä, että esitys etenee, mutta niin kuin kaikki tiedämme, kaikki kädet myös ministeriössä ovat olleet sosiaali- ja terveys- eli sote-uudistuksen rajoittamina tai kiinni niissä asioissa, ja näyttikin hyvin pitkälti siltä, että tämä lakiesitys uppoaa soten jalkoihin.

Kansainvälisesti ja median puolelta toimivat lääkärit ovat myös yrittäneet vauhdittaa lakiesityksen voimaantuloa, ja vihdoin viimein tämän vuoden alkupuolella hallitus toikin tämän esityksensä, ja se piti käsitellä kiireisenä sillä tavalla, että esityksen piti olla voimassa jo 1.8. Niin kuin tiedämme, sosiaali- ja terveysvaliokunnassa me olemme olleet työllistettyinä sote-mietintöjen vuoksi, ja sen takia asia viivästyi ja viivästyi, mutta onneksi se on nyt vihdoin meidän käsissämme.

Suomessahan odottaa tälläkin hetkellä noin 450 ihmistä pääsyä munuaisensiirtoon. Viime vuonna uuden munuaisen sai 240 ihmistä, ja vuosittain noin 250 ihmistä, molemmin puolin sitä lukua, on saanut munuaisen. Mutta siirrettävistä elimistä on jatkuva pula, ja kaiken lisäksi tilastot kertovat, että siirtojen tarve kasvaa, sillä dialyysipotilaiden määrä lisääntyy ja odotusajat siirtoon ovat jo nyt selvästi pidentyneet. Elävältä luovuttajalta tehtyjen munuaisensiirtojen määrän lisääminen on tehokkain tapa lisätä munuaissiirtojen määrää.

Se, mikä on merkittävää, on, että Suomessa eläviltä luovuttajilta tehtyjen munuaissiirtojen määrä on ollut selkeästi Pohjoismaiden pienin. Siinä missä esimerkiksi Islannissa 100 prosenttia munuaisensiirroista tehdään eläviltä luovuttajilta, Tanskassakin 41 prosenttia, Ruotsissa 32 prosenttia ja Norjassakin 20 prosenttia munuaisensiirroista tehdään eläviltä luovuttajilta, Suomessa vastaava prosentti on ollut vain 8. Meillä on tärkeä tietolähde, munuaisrekisteri, joka kirjaa ylös näitä tapahtumia, ja sieltä tämä karu tieto on löydettävissä.

Elinsiirto elävältä luovuttajalta on paras hoitokeino. Munuaissiirtoa tarvitseva saa elävältä luovuttajalta tutkitusti terveen munuaisen, ja leikkaus voidaan tehdä ennalta suunniteltuna ajankohtana. Silloin vältytään pitkältä ja epävarmalta odotusajalta, siirre alkaa toimia yleensä välittömästi, ja sen ennuste on parempi.

Elinsiirto elävältä luovuttajalta on paitsi paras hoitokeino myös yhteiskunnan varoja merkittävästi säästävä hoitomuoto. Esimerkiksi munuaissiirrot ovat säästäneet yhteiskunnan varoja jo yli miljardi euroa dialyysikustannuksiin verrattuna.

Suomessahan on tehty elinsiirtoja kaiken kaikkiaan yli 10 000 kappaletta. Ne alkoivat munuaisensiirroista vuonna 1964, ja pisimpään elävältä luovuttajalta saatu munuainen on toiminut jo 49 vuotta. Tämän yhden potilaan osalta säästöjä yhteiskunnalle on tullut lähes 2

miljoonaa euroa. Vuoden jälkeenhän siirrännäismunuaisen saaneen potilaan hoito on 40 000 euroa edullisempi, eli munuaisensiirto säästää 40 000 euroa vuodessa verrattuna dialyysihoitoihin.

Lakimuutos mahdollistaa myös pohjoismaisen yhteistyön elävien luovuttajien osalta ja tarjoaa enemmän mahdollisuuksia myös sellaisille potilaille, joille on vaikea löytää sopivaa siirrettä muulla keinoin. Nyt yhä useammalle voidaan myös tehdä munuaisensiirto jo ennen dialyysihoidon aloitusta.

Tämä lakialoite, johon 116 kansanedustajaa antoi tukensa ja allekirjoituksensa, sisältyy hallitukseen nyt tuotuun esitykseen. Mutta sen lisäksi hallitus on kirjannut esitykseen myös joitakin luovuttajalle tehtäviä tutkimuksia tai niihin liittyviä perusselvityksiä ja säädöksiä, ja lisäksi elinluovutusrekisteriin tehdään joitakin tarkennuksia.

Sen lisäksi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö oli yksimielinen, sinne ehdotetaan yhtä lausumaa. Tämä lausuma koskee nimenomaan sitä, että tarvittaisiin kuitenkin kokonaisuudistus, nimenomaan ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistus. Tässä nimenomaan alalla toimivat asiantuntijat, erikoislääkärit, [Puhemies koputtaa] ovat painottaneet sitä, että olisi tärkeää erottaa elinluovutuksia ja elinsiirtoja koskevat säädökset ja lainsäädäntö kudoksia ja soluja koskevasta lainsäädännöstä.

Tämä tässä vaiheessa, mutta suuret kiitokset kaikille lakialoitetta kannattaneille, iso kiitos toimijoille, jotka toimivat munuaissiirtojen parissa, asiantuntijoille ja erikoislääkäreille, iso kiitos potilasjärjestöille ja ennen muuta tietysti kaikille heille, [Puhemies koputtaa] jotka ovat luovuttaneet ja haluavat luovuttaa munuaisensa toisten käyttöön.

17.10 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Olin itsekin allekirjoittamassa aikoinaan edustaja Tanuksen lakialoitetta tästä asiasta ja haluankin lämpimästi kiittää kaikkia niitä tahoja, jotka ovat myötävaikuttaneet tämän lain eteenpäinviemiseen. Olen todella iloinen, että olemme nyt tässä vaiheessa.

Tämä laki tulee helpottamaan monen munuaissiirtoa odottavan henkilön tilannetta, kun luovuttaja voi jatkossa olla muukin kuin sukulainen tai lähiomainen, jos he siis eivät sovellu luovuttajiksi. Tunnen henkilökohtaisesti tällä hetkellä kaksi munuaissiirtoa odottavaa henkilöä, ja tämä laki tuo toivoa heidän elämäntilanteeseensa. Tämän lakimuutoksen myötä arvioidaan luovutusten lisääntyvän noin 30:llä vuodessa. Se on näille uuden munuaisen saaville suuri asia. Se muuttaa heidän elämänsä kokonaan. Tälläkin hetkellä jonossa on yli 400 potilasta, ja osa heistä ei koskaan ennätä saamaan uutta munuaista.

Arvoisa puhemies! Koska lääketieteen kehittyessä elinten luovuttamiseen liittyy myös paljon uusia ja uudenlaisia eettisiä kysymyksiä — muun muassa sen varmistaminen, että luovuttajat toimivat vapaaehtoisesti ja vailla minkäänlaista painostusta — on myös valiokunnan mietinnössä oleva lausumaehdotus ihmisten elimien, kudosten ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistuksen käynnistämisestä erittäin kannatettava.

Ihan lopuksi, arvoisa puhemies: Suomen tulee toimia maailmanlaajuisesti aktiivisesti sen suhteen, että saadaan epäinhimillinen ja epäeettinen elinkauppa loppumaan. Elinten luovutukseen ei saa liittyä missään tapauksessa taloudellisen edun hankkimista tai tarjoamista.

17.12 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Joitakin vuosia sitten, kun Euroopan parlamentti käsitteli EU-direktiiviä elinten luovutuksesta, olin ryhmäni neuvottelija ja siinä jouduin tosiaan tutustumaan elinsiirtoasian synkempäänkin puoleen, josta edustaja Mäkisalo-Ropponen mainitsi.

Tämä hallituksen esitys on varmasti perusteltu, ja uskon, että me voimme Suomessa luottaa siihen, että suomalaisissa sairaaloissa tapahtuvissa elinsiirroissa ei ole sitä riskiä, että siirtoelin on hankittu kyseenalaisella tavalla. Tämän lainuudistuksen myönteisyys liittyykin nimenomaan siihen, että pystytään varmistamaan luovutuksen vapaaehtoisuus.

Kansainvälisesti tilanne on synkempi:

Jo ainakin koko 2000-luvun, ehkä jo 1990-luvun puolella, on ollut uutisia siitä, että köyhiä ihmisiä eri maissa on painostettu myymään munuaisiaan, mikä on tietysti näille elinten myyjille vain hetkellinen helpotus heidän köyhyyteensä. Tämä on julmaa, ja lisäksi se on myöskin näiden elinten vastaanottajien kannalta huono asia, koska tällä tavoin hankitut siirtoelimet eivät välttämättä ole turvallisia. Ei ole aukotonta tapaa taata, että sillä luovuttajalla ei ole esimerkiksi joitain tauteja, jotka sitten tällaisen elinsiirron kautta siirtyisivät vastaanottajaan.

Mutta kaikkein karmein todellisuus, joka tähän elinsiirtoasiaan kansainvälisesti liittyy, on se, että ihmisiä jopa tapetaan siirtoelinten vuoksi. Aika hiljattain, viime joulukuussa, tällainen kansainvälinen riippumaton tribunaali, jota johti Sir Geoffrey Nice, joka on aikaisemmin johtanut Jugoslavian kansainvälisessä tuomioistuimessa Slobodan Miloševićin syytteeseenpanoa, sai valmiiksi selvityksen syytöksistä, jotka koskevat sitä, että Kiinassa ryöstetään mielipidevangeilta elimiä, ja tämä tribunaali totesi, että näyttöä on, että tätä todella tapahtuu.

Toivon, että sen lisäksi, että me täällä Suomessa varmistamme sen, että elinsiirrot ovat turvallisia sekä luovuttajalle että vastaanottajalle, [Puhemies koputtaa] ryhdymme toimiin myöskin siirtoelimiin liittyvän rikollisuuden ja julmuuden kitkemiseksi maailmasta.

17.16 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Edustajat Hassi ja Mäkisalo-Ropponenkin toivat jo tuossa edeltävästi tärkeän näkökulman tästä kansainvälisestä karmeudesta, tästä rikollisesta toiminnasta elinsiirtojen suhteen, ja olen aivan samaa mieltä, ja olen puhunut myös siitä, että kansainvälisesti meidän tulisi toimia edistääksemme sitä, että tällainen rikollinen toiminta saadaan vähenemään tai loppumaan, koska se ei ole elimen saajalle eikä sen luovuttajalle millään muotoa hyväksi.

Ensimmäisen puheenvuoroni jatkoksi halusinkin pyytää vielä puheenvuoron nimenomaan alleviivatakseni, että munuaisen luovutuksen tulee aina perustua vain ja ainoastaan vapaaehtoisuuteen, vain ja ainoastaan vapaaehtoisuuteen, eikä siihen saa liittyä minkäänlaista painostusta, ei minkäänlaista painostusta, eikä minkäänlaista taloudellisen edun tavoittelua. Tämä on myös vahvasti kirjoitettu tähän meidän lakiimme, ja tästä on käyty keskustelua myös elinsiirtotoimijoiden, niin lääkäreiden, asiantuntijoiden kuin potilasjärjestöjen, kanssa. Se täytyy kyllä sanoa, että Suomessa toiminta on paitsi rekisteröityä myös avointa ja läpinäkyvää ja eettisesti kyllä kaiken arvostelun ja arvioinnin kestävää, niin että Suomessa onneksi tällainen rikollinen toiminta tai elinsiirtotoiminnan hyväksikäyttäminen ei ole mahdollista. Niin monet toimijat ja niin monet arvioinnit, eri ihmiset ja puolueettomat, ovat tässä prosessissa mukana, ja rekistereihin ne kaikki merkitään.

Mutta niin kuin sanottu, joka vuosi munuaissiirrännäistä odottaessa muutamat potilaat ehtivät kuolla, ja nyt tämän vuoden, sanoisinko, joululahjaksi se ei ihan ehtinyt, mutta heti

vuoden alkuun tämä monia vuosia odotettu kudoslaki on meillä käsillä. Niin kuin sanottu, se on paras hoitokeino, nimenomaan elävältä luovuttajalta saatu munuainen potilaalle. Se palauttaa elämän, eikä vain palauta elämää vaan palauttaa useimmille täyden työ- ja toimintakyvyn. Ja yhteiskunnan kannalta se on myös suuria säästöjä tuova, eli siinä mielessä voin sanoa niin kuin useasti olen sanonut, että mielestäni tämä on esimerkki erinomaisesta, hyvästä sote-laista. Se on mahdollinen kaikille, se on paras hoitomuoto, palauttaa työ- ja toimintakyvyn, elämän monille, mutta tuo samanaikaisesti myös suuria säästöjä. Eli sen suhteen kiitos vielä myös ministeriölle ja tälle eduskunnalle, että tämä toteutuu viimein.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 54/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 45/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 149/2018 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 21/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 149/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 9.1.2019 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen